

SØREN
KIERKEGAARD

BAŞTAN
ÇIKARICININ
GÜNLÜĞÜ

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

DANCA ASLINDAN ÇEVİREN: NUR BEIER

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

SØREN KIERKEGAARD
BAŞTAN ÇIKARICININ GÜNLÜĞÜ
“YA-YA DA”DAN BİR HİKÂYE

ÖZGÜN ADI
FORFØRERENS DAGBOG - FORTÆLLING FRA 'ENTEN-ELLER'

DANCA ASLINDAN ÇEVİREN
NUR BEIER

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2010
Sertifika No: 29619

EDİTÖR
ALİ ALKAN İNAL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

REDAKSİYON
BARIŞ ZEREN

LATİNCE REDAKSİYON
C. CENGİZ ÇEVİK

DÜZELTİ
NEBİYE ÇAVUŞ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

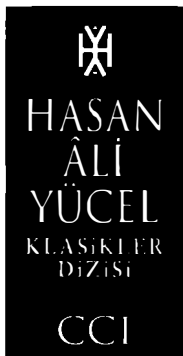
I. BASIM, HAZİRAN 2013, İSTANBUL
III. BASIM, MART 2016, İSTANBUL

ISBN 978-605-360-889-9 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
AYHAN MATBAASI
MAHMUTBEY MAH. DEVEKALDIRIMI CAD. GELİNCİK SOK. NO: 6 KAT: 3
BAĞCILAR İSTANBUL
TEL: (0212) 445 32 38 FAKS: (0212) 445 05 63
SERTİFİKA NO: 22749

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks. (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

SØREN KIERKEGAARD

BAŞTAN ÇIKARICININ GÜNLÜĞÜ
"YA-YA DA"DAN BİR HİKÂYE

DANCA ASLINDAN ÇEVİREN:
NUR BEIER

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

*Sua passion predominante
E la giovin principiante.¹*

Don Giovanni, 4 no.lu arya.

1 (İt.) Erkeğin coşkunu ihtirası / O körpe genç kız. (Mozart, *Don Giovanni*, libretto Lorenzo da Ponte.)

Saklanamıyorum kendimden; bir zamanlar büyük bir telaş ve huzursuzluk içinde sırf merakımdan ele geçirdiğim müsveddeyi temize çekmeye karar verdiğim şu an kapıldığım ürperti ve endişeye hâkim olamıyorum. Vaziyet aynı o zamanki kadar tedirginlik ve bir o kadar da utanç verici. Her zamankinin tersine, yazı masasının çekmecelerini kilitlememişti, içindekiler emrime amadeydi; yine de çekmeceleri açan ben değilim diye yaptığımı mazur göstermeye çalışmam yersiz olur. Yarı açık bir çekmecedeki karmakarışık kâğıt desteleri ve en üstte quarto boyutunda, zarif ciltli bir günlük duruyordu. Üstteki beyaz sayfaya el yazısıyla şöyle bir başlık atmıştı: commentarius perpetuus Nr. 4.² Şayet günlüğün tam o sayfası yukarıya gelmiş olmasaydı ve o garip başlığı görmeseydim merakıma yenilmez yahut merakıma direnirdim gibi faraziyelerle kendimi mazur göstermeye çalışmam da boşuna olur. Başlığın garipliği sırf kendinden kaynaklanmıyordu, bulunduğu ortamın da bunda payı vardı. Etraftaki dağınık kâğıt kümelerine göz gezdirince bunların erotik hallerin anlatımıyla dolu olduklarını gördüm; şu ya da bu mahrem ilişkiye ilişkin tek tük imalar, kendine özgü mektuplar, müsveddeler; içerdikleri kusursuz sanatsallıktaki, incelikle hesaplanmış vurdumduymazlığı daha sonraları fark edecektim. O habis insanın hesapçı kalbini gördüğüm durumu şu an hatırlarken düşünüyorum da, açıkgozlulukla çekmeceleri

2 Devam Eden Notlar No. 4.

karıştırırken hissettiklerim herhalde bir kalpazanın odasında arama yapan polis memurunun çekmeceyi çekince ortaya dökülenler karşısında hissedebileceklerine benziyor: Karma-karışık kâğıtlar, müsveddeler, birinin üzerinde yaprak motifli bir antet, diğerinde bir imza, bir üçüncüsünde sola yatık el yazısıyla karalanmış bir satır. Polis memuru bunları görünce doğru iz üzerinde olduğunu anlar; bunun verdiği haz, bulduğu şeylerde fark ettiği çabaya ve özene duyduğu hayranlığa karışır. Benim içinse biraz daha farklıydı, adli arama yapmaya ne bir polis kadar alışkındım ne de bir polis rozetiyle kuşanmıştım. Kanundışı bir iş yapıyor olmanın farkındalığı üzerime çifte yük bindiriyordu. O zamanlar en az kelimelerde olduğu kadar düşüncelerde de fakirdim, hep olduğu gibi. Bazen tefekkür harekete geçip binbir çeşit kıvrak hareketle o yabancı nesneye fark ettirmeden nüfuz edene kadar ilk gördüğünüzle çarpılır kalırsınız. Tefekkür ne kadar derinleşirse o kadar hızlı şekillenir, yurtdışı yolcularına pasaport düzenleyen bir memur misali, öyle cüretli suretler görmeye alışktır ki kanıksamıştır, artık kolay şaşırmaz. Tefekkür gücümün kuvvetli olduğunu sanırım, ama o an kendimi derin bir şaşkınlığın içinde buldum. Korkudan rengimin attığını, bayılma raddesine geldiğimi hâlâ gayet iyi hatırlıyorum. O ki o anda içeri girseydi ve beni çekmece elimde yerde baygın bulsaydı – doğrusu vicdan azabı hayatı ilginçleştirebiliyor.

Beni çarpan sırf o başlık değildi; onun günlüğün tüm parçalarının ortak bir tasviri olduğunu düşündüm ve bu bana pek uygun geldi, günlüğü yazan kişinin giriştiği her işi nasıl ihtirasla kucakladığını bilirdim. Başlıktan daha başka bir şeyler vardı günlükte beni etkileyen. Bir günlükten ne fazla ne eksikti, özenle tutulmuştu; o zamanlarda tanıdığım kadarıyla yazarının pek de yorum gerektiren bir yaşamı olduğunu düşünmesem bile, şu anki sezgi gücümle geriye baktığımda ne başlığın büyük bir özenle, zevkle ve özellikle seçilmiş olduğunu inkâr edebilirim, ne de onun hem kendine hem de

anlattığı durumlara karşı takınmış olduğu kibri. Velhasıl günlüğün başlığı içeriğiyle tam bir uyum içindeydi. O, hayatını ondaki şiirselliği arayıp bulma görevine adanmıştı. Hayatı ilginç kılan tecrübeleri bulmaya yarayan ziyadesiyle gelişmiş uzuvlarıyla bunu hep başardı, lakin bulduktan sonra da her seferinde onlardaki şiirsellik yetmedi, onu yeni baştan düzenledi. Bu yüzden günlükte kronolojik bir tarih sırası olmadığı gibi, bildiğimiz türden bir hikâye anlatımı da yoktur, dilek kipiyle yazılmıştır, bildirme kipiyle değil. Tecrübeler yaşandıktan hemen sonra kaydedilse bile, üzerinden uzun zaman geçtikten sonra da insana sanki her şey o an gözlerinizin önünde yaşanıyormuş gibi gelir, öylesine dipdiri ve dramatik. Günlüğü yazmakta muhtemelen belirli bir amacı yoktu; lakin yazılanların onun için özel bir anlam ifade ettiği de aşikâr; ayrıca elimdekilerin basılma amacıyla kaleme alınmış şiirsel bir eser olduğunu farz etmek, metinlerin bütünü kadar parçalarınca da imkânsız kılınıyor. Doğru, günlüğü bastırmanın kendi açısından bir mahzuru olabileceğinden endişelenmesine gerek yoktu. Kullandığı adların çoğu kulağa öyle yabancı geliyordu ki, gerçeğe dayandıkları ihtimali kimsenin aklına gelmezdi; ama ben bu ilk adlardan birinin gerçek birine ait olabileceği şüphesine kapıldım; bilmeyenlerin soyada bakıp yanlış tarafa yönelmesi muhtemel olsa da, o bu adın sahibini her zaman tanıyacağından pek emindi. Bu o kızdı, tanıdığım kız, asıl ilgi odağı olan kız, Cordelia. Evet, onun adı gerçekten de Cordelia'ydı, lakin soyadı Wahl değildi.

Acaba günlüğün her şeye rağmen o şiirselliği nasıl izah edilebilir? Cevabı kolay, yazarın şiirsel mizacıyla denebilir, ama onun şair yanı şiirsel olanla hakikati birbirinden ayırt edebilecek kadar ne zengindi ne de fakir. Günlükteki şiirsellik esasen ondan notlara yansıyan bir şiirsellikti. Gerçeğin şiirsel anlarının keyfini artırmak için onun kattığı şiirsellikle ilgiliydi. O bu şiirselliği daha sonra şiirsel tefekkür olarak geri almaktan zevk duydu, zaten yaşamı zevk almak üzeri-

ne kuruluydu. Onun için önemli olan önce o anın estetiğinden kendince keyif almak, sonra kendinin estetik keyfine varmaktı. İlkinden bencil bir haz duydu, bu biraz gerçek durumun ona sunduklarına, biraz da onun o anı düzenlediği şekline bağlıydı; sonrasında varlığı bulanıklaştı, hem yarattığı durumdan haz duydu, hem o durumu yaşarken kendinden. İlk başta hakikate ihtiyacı vardı, bir uyarıcı unsur olarak; sonra o hakikat şiirselliğinin içinde boğulmuştu. İlk durum meyvesini günlükte sanki sonraki durumun meyvesiymiş gibi görünen, ancak aslında ilkinde hâkim olan havayla verdi, lakin sonraki duruma hâkim ifadenin tasviri için kullanılan meyve kelimesinin burada taşıdığı anlam ilkinden farklıdır. Böylelikle o, şiirselliği her daim hayatın belirsizliğinde muhafaza etmiş oldu.

Yaşadığımız bu dünyanın arkasında, gerilerde bir yerde bir başka dünya daha vardır, nasıl ki insan tiyatrodan bazen öndeki gerçek sahneden arkasında da bir sahne olduğunu fark eder ve nasıl ki bu sahne öndekiyle ilişkilidir, tıpkı öyle. İnsan şeffaf bir tül ardından bakar gibidir ve tülün bir dünyaya görünür, daha hafif, daha ruhani, hakikisinden daha farklı vasıflarda. Birçokları kendilerini bedenleriyle var oldukları bu dünyadan ziyade o diğer dünyaya aitmiş gibi hissederler. Cüsseleri ufalır, hatta beden tamamen gözden kaybolur, bu ne bir sağlık ne de bir hastalık emaresidir. O zamanlar tanımadan tanıdığım o insan için de böyleydi. O, yaşadığımız bu dünyada yapacak çok şeyi olsa bile bu dünyaya ait değildi. Hep ona doğru yöneldi, lakin tam kendini bırakacakken gördü ki onu aşmış. Erdem değildi onu yaşadığımız dünyadan uzaklaştıran, ama kötülük olduğunu da söyleyemem şimdi o insanı hatırlarken. Aslında onun hafif bir rahatsızlığı vardı: *exacerbatio cerebri*³, hakiki hayat onun için yeterli bir dürtü değildi, belki bir an için. O, hakikatle birlikte yükselmezdi, onu taşıyamayacak kadar çelimsizdi, hayır, çok güç-

3 (Lat.) Beynin aşırı duyarlılık hali.

lüydü; aslında bu gücü onun illeti. Hakikat onun için dürtü olarak anlamını yitirince korumasız kalırdı, ondaki kötülük bunda gizliydi. O, dürtüyü hissederken bile bu durumun farkındaydı, kötülüğü de bu farkındalıkta yatıyordu.

Günlükteki hikâyelerin çoğunda söz edilen genç kıızı ben tanırdım. Günlük sahibi başkalarını da baştan çıkardı mı bilemem; yazdıklarından öyle bir izlenim edinilebilir. Ama öyle farklı bir yanı vardı ki bu onun genellikle kullanılan anlamda bir baştan çıkarıcı olmasına engeldi: Çok tinseldi. Bu durum günlüğünde de fark ediliyor, mesela herhangi bir şeyi aniden şehvetle arzuladı diyelim, bu bir selam da olabilirdi, hiçbir şekilde karşı taraftan daha fazlasını almak istemezdi, o selam onun için o kişinin en güzel yanındı. Tinsel yanıyla her genç kıızı baştan çıkaracağından, kendine çekeceğinden emindi, ama ona kelimenin tam anlamıyla sahip olmayı istemezdi. Genç kıızı her şeyini feda etmeyi göze alabileceği bir doruk noktasına sürükleyebilir, o raddeye gelince de ilişkisini keserdi; ona göre hava hoştu, kıza en ufak özel bir yakınlık emaresi göstermemişti, aşka dair bir ima, bir vaat, bırakın onu bir kelime bile etmemişti. Yine de talihsiz kız hislerinin girdabında çifte acıyla kıvranıyor olurdu, yakınacak somut bir şey yoktu ortada, ama o bir cadı dansının gürültüsüne kapılmışçasına garip duyguların birinden diğerine sürüklenir dururdu; suçlasa, affetse, dönüp yine suçlasa nafileydi, şüpheler içinde kıvranmaya mahkûmdu, yoksa her şey onun bir tahayyülünden mi ibaretti? Sırrını kimseye açamazdı, anlatacak bir şey var mıydı? İnsan rüyalarını başkalarına anlatabilir, fakat onunki rüya değildi ki hakikatti; birine içini dökme, yüreğindeki ağırlığı biraz hafifletme ihtiyacı içinde buna tam karar verdiği an anlatacak hiçbir şey olmadığını görürverirdi. Bunu o da içinde derinlerde bir yerde biliyordu. Kimse anlayamazdı onu kendisi anlayamadıktan sonra, ama işte o hiçbir şeyin hazin ağırlığı üzerine çökmüştü. Onun gibi kurbanların ruh yapıları herhalde bu nedenle farklı

oluyor. Öyle mutsuz değildirler, toplum onları dışlıyor diye veya dışlandıklarını düşünerek utanıp üzüldüklerini sanmak da yanlış olur; arada bir, ola ki yüreklerindeki ağırlık fazla artarsa, ya nefret ederler ya affederler ve biraz rahatlarlar. Dışarıdan bakıldığında yaşamları herkesinki gibidir; sıradan ilişkiler içinde yaşarlar, beğenenleri ve takdir edenleri vardır, lakin kendilerinin bile zor fark ettiği, etraflarındaki-lerinse hep gözlerinden kaçan bir değişimden geçmişlerdir. Yaşamları dağılmış, parçalanmış değildir, ama kendilerine doğru bükülmüştür; başkalarında kaybettikleri kendilerini kendi içlerinde beyhude arar dururlar. Günlüğün yazarı için de böyleydi, o hayat yolunda izsiz ilerlerdi (ayakları öyle inkişaf etmişti ki ayak izleri tabanlarına tutunur kalırdı, onun sonsuz tefekkür gücünü ben en iyi böyle tasavvur edebiliyorum), bu bakımdan onun kurbanı olamazdı. O olağan anlamda bir baştan çıkarıcı için fazla tinsel yaşadı. Ancak bazen bedeni fani bir et yığının⁴ dönüşür, baştan aşağı şehvet kesilirdi. Cordelia ile ilişkisi karmaşıktı, mağdur rolünü bile oynadığı olurdu genç kıza ve bu bazen onun aklını karıştırdı; burada da ayak izleri o kadar belirsizdi ki kanıt bulmak imkânsızdı. İnsanlar onun için sadece bir dürtü olarak vardılar, onları silkip atardı tıpkı ağaçların yapraklarından silkindikleri gibi, o canlandı, yapraklar soldular.

Kafasından acaba neler geçiyordu? Başkalarına yollarını şaşırtan eninde sonunda kendi yolunu da şaşıtır kanıma göre. O başkalarını dışarıdaki yollarda değil, içlerindeki yollarda şaşırttı. Yabancı bir gezgini yanlış yola yönlendirip onu orada tek başına bırakmak zalimce bir davranış da, insanın kendi içindeki patikalarda kaybolmasına neden olmak daha masum olabilir mi? Dışarıda yol alan gezginin bir avuntusu vardır, ilerledikçe etraftaki görüntü değişir ve her değişimle içinde bir çıkış yolu ümidi doğar; kendi içindeki yollarda ilerlemeye çalışan biri için durum farklıdır, dar bir bölgeye

4 Hristiyan inanişında kullanılan bir dini deyim: corpus parastaticum.

sıkışmıştır; dışına çıkamayacağı bir döngüye düştüğünü çabuk fark eder, onun durumu daha vahimdir. Daha entrikacı bir kafa yapısı tasavvur edemiyorum, kendi derinliklerinde kaybolmuştur, vicdanı uyanmaya başlayıp bu dipsiz karanlıktan kurtulmak istediğinde ise, tüm algıları kendi iç dünyasına doğru bükülmüştür bile. Bu tilki ininin bir sürü çıkış kapısı olabilir, ama bir işe yaramaz; korkuyla irkilmiş ruhu gözüne çarpan her gün ışığını bir çıkış yolu sanır, ona yönelir ve hep bir giriş bulur, şüpheleri onu kovalarken dehşet içinde arar da arar; yeni bir çıkış arar, bir giriş bulur ve her defasında tekrar tekrar kendi içine doğru döner. Bu insana her zaman suçlu denemez, o da entrikacı mizacından hoşnut değildir, ama onu bir suçludan daha ağır bir ceza beklemektedir; bencilliğinin çılgınlığına kıyasla pişmanlığın acısı bir hidirdir. Onun cezası tamamen estetik niteliktedir. Vicdanının kıpırdadığını bile söylemek çok etik bir yakıştırma olur onun durumu için; vicdanı ona kendini daha yüksek bir bilinç seviyesinde, kısır bir huzursuzluk şeklinde hissettirir, o kadar; vicdanı onu itham etmez, sadece uyanık tutar, lakin hep oradadır, rahat yüzü göstermez. Bu insana deli de denemez; zira mutlak düşüncelerinin çeşitliliği onların deliliğın derinliklerinde taşlaşmalarına mâni olur.

Zavallı Cordelia, onun için de huzura erişmek zor olacak. Âşık olduğu adamı tüm kalbiyle affetse de bu onu rahatlatmıyor, şüpheler yakasını bırakmıyor; nişanı bozan kendisiydi, bu bahtsız durumu kendi yarattı, gururu yüzünden; yaptıklarına pişman olsa da bu onu rahatlatmıyor; itham dolu düşünceler ondan uzaklaşıyor; âşık olduğu adamı ince maharetiyle onu bu karara iten ve bunun için ondan nefret ediyor, ona hakaret edince yüreği biraz ferahlıyor, ama huzur bulamıyor; kendini suçluyor sonra nefret ettiği için, suç kendinde değil miydi, kendini ayıplıyor, sevdiği erkeğın davranışları ne kadar ince hesaplı olsa da fark etmiyor, kabahati tekrar tekrar ve daima kendinde buluyor. Genç adam

tarafından aldatılmış olmak ona ağır geliyor. Lakin şunu da söylememek imkânsız: Genç kadının içinde bu çok dilli derin düşünceleri o uyandırdı. Kadının estetik yönünü artık tevazuyla bir tek sesi dinlemeyecek kadar o geliştirdi. Öyle ki şimdi genç kadın birçok sesi aynı anda duyabiliyor. O zaman ruhu hatıralarla uyanıyor, kötülüğü ve suçu unutuyor, yalnız güzel dakikaları hatırlıyor, tüm varlığı doğaya aykırı bir coşkunlukla uyuşturulmuş âdeta. Böyle anlarda sadece genç adamı düşünmüyor, onu bir gibi kâhin gibi okuyor da. Ve bu da genç kadının kaydettiği gelişimin gücünü gösteriyor. Artık erkekte bir suçlu görmüyor, lakin asil bir ruh da; orada gördüğü, orada algıladığı sadece estetik. Bana bir keresinde kısa bir mektup yazmıştı, genç adamdan bahsediyordu: “Bazen öyle tinseldi ki kadınlığımın yok olduğunu hissettim. Bazen de öyle vahşi ve ihtiraslı, öylesine şehvetli olurdu ki karşısında âdeta dizlerimin bağı çözülürdü. Bazen onun için bir yabancı gibiydim, bazen de kendini tamamen bana teslim ederdi; kollarımı boynuna doladığımda bazen birden öyle değişirdi ki bir bulut⁵ kucaklıyor gibi olurum. Bu tabiri onu tanımadan çok önce de biliyordum, fakat anlamını bana o öğretti ve her kullandığımda onu hatırlarım, her bir düşüncemin hep onunla ilişkili olduğu gibi. Müziği oldum olası sevmişimdir, o benim için eşsiz bir enstrümandı, her zaman dokunaklı, hiçbir enstrümanın sahip olamayacağı bir derinlik vardı onda, o bütün hislerin ve ruh hallerinin özüydü, hiçbir düşünce onun için çok yüksekte değildi, bir sonbahar fırtınası gibi gürleyebilir, işitilemez şekilde fısıldayabilirdi. Hiçbir kelimem tesirsiz kalmadı, lakin tesir mi başarısızdı, onu bilemiyorum. Çünkü ne gibi bir tesiri olacağını tahmin etmem mümkün değildi. Tarifsiz ama gizemli, kutsal, isimlendiremeyeceğim bir korkuyla dinledim hem çağrıştırdığım hem çağrıştırmadığım bu müziği. Onda her an bir armoni vardı ve beni her seferinde sürükledi götürdü.”

5 Yunan mitolojisindeki Ixion'a gönderme yapılıyor.

Cordelia için ne korkunç bir durum, ama genç erkek için daha da korkunç olacak, bunu bilebiliyorum, zira bu durumu her düşündüğümde ben de korkuya kapılmaktan kendimi alıkoyamıyorum. Ben de o sisler ülkesine, o insanın her an kendi gölgesinden korktuğu rüyalar ülkesine çekilip sürüklendim. Kendimi sık sık oradan kurtarmaya çalışmam boşuna, tehditkâr bir hayalet gibi, dili tutulmuş bir davacı gibi peşinden gidiyorum. Ne tuhaf! Her şeyin üzerine sırların en derinini yaydı, lakin ondan da daha derin bir sır var ve ben bu sırta ortak oldum, hem de izinsiz olarak. Her şeyi toptan unutmak mümkün olmayacak. Bazen bunu onunla konuşmayı düşündüm. Fakat neye yarayacaktı? Ya her şeyi inkâr edecek, günlüğün bir edebi deneme olduğunu iddia edecekti ya da ses çıkarmamamı tembih edecekti ve bu işe nasıl karıştığımı hatırlayarak ona itiraz edemezdim. Yine de bir sırrın üzeri kaplayan o yoğun cazibe ve lanet başka hiçbir şeyde yok.

Cordelia'dan bir deste mektup aldım. Hepsi miydi, bilemiyorum, ama bir zamanlar bana mektuplardan bazılarını gizlice ele geçirdiğini ima etmişti diye hatırlıyorum. Birer kopyalarını çıkardım, kendi el yazımla temize çekip bir araya toplayacağım. Üzerlerinde tarih yok, fakat olsaydı bile bana pek bir faydası olmazdı, günlüğün bilgisel yönü giderek daha azalıyor ve sonunda, önemsiz istisnalar hariç, zaman kavramından uzaklaşıyor, hikâyenin gidişatında niteliğin önem ve anlamı öyle artıyor ki, hikâye gerçek de olsa, bir düşünceye dönüşüyor ve tarihler önemini yitiriyor. Buna karşın günlüğün muhtelif yerlerinde rastladığım ve ilk başlarda anlamını çıkaramadığım birkaç kelime bana yardımcı oldu. Onları metinle karşılaştırdınca, metnin arkasındaki gerekçeleri teşkil ettiklerini anladım. Artık onları doğru yerlere yerleştirmek benim için kolay bir iş. Mektupları gerekçesiyle ilişkilendirebilir, gerekçesinin belirtildiği yerde sunabilirim. Bu ipuçlarını bulmamış olsaydım, o zaman bir yanlış anlamaya sebebiyet

verebilirdim; zira o zaman şimdi görebildiğim gibi mektupların birbirini çok kısa fasılalarla takip ettiği, bir gün içinde birkaç mektup aldığı hiç aklıma gelmezdi. Şayet kendi bildiğime gitmiş olsaydım, onları daha seyrek fasılalara yerleştirirdim ve genç adamın mektuplarında ifade bulan o ihtiraslı enerjiyi, karşı tarafta yaptığı tesiri dikkate alarak, Cordelia'yı ihtirasın zirvesinde tutabilmek için herhangi bir araç olarak kullandığı aklımın köşesinden geçmezdi.

Günlük, Cordelia'yla ilişkisi hakkındaki teferruatlı bilgilerin yanı sıra onların arasına serpiştirilmiş bazı küçük açıklamaları da ihtiva ediyor. O kısımlarda sayfanın kenar boşluğuna NB yazmış. Bu açıklamaların Cordelia'nın hikâyesiyle hiçbir alakası yok, ama sık sık kullandığı bir ifadenin gerçek anlamını kavramamda bana yardımcı oldular: İnsanın yedeğinde her zaman dışarıya doğru küçük bir bağ bulunması lazım. Eğer bu günlüğün önceki bir cildi elime geçmiş olsaydı, kendisinin *actiones in distans*⁶ dediği bu yerlere herhalde daha sık rastlardım; nitekim Cordelia'nın onu etrafına dikkat edecek zamanı olamayacak kadar fazla meşgul ettiğini kendi de kabul ediyor.

Cordelia'yı terk ettikten hemen sonra ondan birkaç mektup aldı, açmadan geri yolladı. Cordelia'nın bana bıraktığı mektuplar arasında bunlar da var. Mühürlerini kendi açıp öyle verdi, onun için kopyalarını almakta bir mahzur göremiyorum. İçeriklerinden bana daha önce hiç bahsetmemişti, ama Johannes'le ilişkisinden söz ederken hep kısa bir şiir okurdu, bildiğim kadarıyla Goethe'den, ruh halindeki değişkenliğe ve ondan etkilenen farklı okuyuş biçimlerine göre sanki farklı anlamlar ifade ediyor:

*Gehe,
Verschmähe
Die Treue,*

6 (Lat.) Uzak etkiler.

*Die Reue
Komt nach.*⁷

Bu mektuplarda şunlar yazılı:

Johannes!

Sana “benim” demiyorum; hiçbir zaman benim olmadığının farkındayım ve bu düşünceyle bir zamanlar ruhumu avutmuş olmanın cezasını çok ağır çektim; buna rağmen sana yine “benim” diyeceğim; benim baştan çıkarıcım, benim sahtekârım, benim düşmanım, benim katilim, benim bedbahtlığımın kaynağı, benim neşemin mezarı, benim mahvoluşumun uçurumu. Sana “benim” diyorum ve bana da “senin” ve bu sana olan derin hayranlığımın önünde bir zamanlar gururla eğildiğinde kulağını okşamış olsa da şimdi kulağına bir lanet gibi geliyor olmalı, sonsuza dek sürecektir bir lanet. Niyetimin peşinden gelmek olduğunu sanarak sevinme veya bir hançer kuşanacağımı eğlenceni körüklemek için! Nereye istersen uç, ben yine de seninim, dünyanın en ücra köşesine git, ben yine de seninim, binlerce başkasını sev, ben yine seninim, evet, ölüm saati geldiğinde ben seninim. Sana hitap ederken kullandığım dil bile senin olduğumu ispata yeterli olmalı. Bir insanı aldatmak için öyle ileri gittin ki benim için her şey oldun, şimdi de ben bütün irademi senin esirin olmak için kullanacağım. Seninim, senin, senin, senin lanetin.

Senin Cordelia’n

— — —

Johannes!

Büyük küçüklü bir sürü sığırı olan zengin bir adam vardı, bir de fakir, küçük bir kız; onun sahip olduğu ise tek bir kuzuydu, elinden yem yer, kâsesinden su içerdi. Dünyanın

⁷ (Alm.) Git, / hor gör / sadakati, / pişmanlık / sonra gelir. (Johann Wolfgang von Goethe, *Jery und Bätely*.)

bütün servetine sahip o zengin adam sendin, ben ise sadece aşkıma sahip bir fakara. Onu aldın, bu seni eğlendirdi; arzu sana el etti ve sen sahip olduğum o ufaklık şeyi kurban ettin, sana ait olana dokunmadın. Büyüklü küçüklü bir sürü sığıra sahip zengin bir adam vardı, bir de küçük bir kız; sahip olduğu tek şey aşkıydı.

Senin Cordelia'n

Johannes!

Hiçbir ümit yok mu artık? Aşkın tekrar uyanmayacak mı; beni bundan emin kılanın ne olduğunu bilmesem de, beni sevmiştin, biliyorum. Bekleyeceğim, zaman ne kadar ağır geçse de bekleyeceğim, sen başkalarını sevmekten yorulana kadar bekleyeceğim, o zaman bana olan aşkın mezarından tekrar ayağa kalkacak, o zaman seni her zamanki gibi seveceğim, her zaman olduğu gibi sana teşekkür edeceğim, eskisi gibi, Ah Johannes eskisi gibi! Johannes! Kalpsiz soğukluğun sadece bana mı, sen bu musun aslında, aşkın, zengin yüreğindeki o yalan, o sahtelik, o zaman şimdi tekrar kendini mi buldun? Aşkıma sabır göster, seni sevmeye devam ettiğim için beni affet, biliyorum, aşkım senin için bir külfet; fakat Cordelia'na geri döneceğin zaman da gelecek. Senin Cordelia'n! Bu yalvarış dolu kelimeye kulak ver! Senin Cordelia'n, senin Cordelia'n.

Senin Cordelia'n

Cordelia'nın Johannes'de hayranlık duyduğu kadarına sahip olmasa da, şekilsel bir değişimden geçtiği gayet açıkça görülüyor. Her mektup o andaki ruh durumunun etkisinde kalmış, kendisi bunu ifade etmekte yeterince şeffaf olmasa bile. Bu durum ikinci mektupta daha da bariz, insan burada genç kadının kastettiğini anlamaktan ziyade tahmin ediyor ve bu yetersizlik onu benim için daha da dokunaklı yapıyor.

Nisan'ın 4'ü

Dikkat benim güzel yabancım! Dikkat, bir faytondan aşağı atlamak öyle basit bir şey değil, bazen o dışarı atılan adım belirleyici olabiliyor. Size Tieck'in bir kitabını ödünç vereyim, orada bir hanımın attan aşağı atlayınca nasıl karışık bir vaziyete düştüğünü anlatıyor ve attığı o adım onun bütün hayatını etkiliyor. Fayton basamakları genellikle öyle yanlış yapılmış ki insanın inerken zarif görünmeyi unutmaması ve bir arabacının veya bir uşağın kollarının arasına çaresizce düşme riskini de göze alması gerekiyor. Evet, arabacı da uşak da hayatından memnun; ben de galiba genç kızı olan bir evde uşak olarak iş arayacağım; sonra bir uşak bir küçükhanımın sırlarına kolaylıkla ortak oluyor. – Fakat Tanrı aşkına atlamayın, size yalvarırım; etraf karanlık; sizi rahatsız etmeyeceğim, sadece bu sokak lambasının altında duracağım ki beni göremeyesiniz, insan daima görüldüğü nispette utanıp sıkılır, ama tabii gördüğü nispette görülür – yani belki öyle bir atlayışa karşı koyamayacak o uşağın hatırı için, item⁸ ipek elbisenin hatırı için, dantel saçakların hatırı için ve benim hatırım için, bırakın çoktandır hayranı olduğum bu küçük, güzel ayak dünyayı tanısin, onu oraya koymaya cüret edin, dengesini bulacaktır, dener de basacağı sağlam bir yer bulamadı gibi gelir ve içiniz ürperirse, evet, bulduktan sonra bile hâlâ ürperiyorsanız, hemen öbür aya-

8 (Lat.) Keza.

ğınızı da yanına çekiniz, kim sizin bu şekilde süzülüşünüze göz yumacak kadar gaddar olabilir, kim bu hayal gibi güzelliği izlemekte öylesi kaba, öylesi yavaş davranabilir? Yoksa hâlâ yabancılardan mı korkuyorsunuz – tabii uşaktan değil, benden de değil, ben hem o ufacık ayağı çoktan gördüm hem tabiat araştırmacısı olduğum için küçük detaylardan kesin sonuçlar çıkarmayı Cuvier'den⁹ öğrendim. Çabuk olun! Bu korku da güzelliğinizi nasıl yüceltiyor! Lakin korku tek başına güzel değil, alt edebilecek gücü de gördüğünüz anda güzel sadece. Aynen böyle! Bu ufacık ayak şimdi yere nasıl da sağlam basıyor. Dikkat ettim, genellikle küçük ayaklı kızlar yaya olmaya alışık büyük ayaklılardan daha sağlam basıyorlar yere. – Bunu kim tasavvur edebilirdi ki? Alışılmış tecrübeler ters düşen bir durum; inerken elbisesinin bir yere takılma tehlikesi de aşağı atlamanın tehlikesinden çok daha az. Lakin genç kızların faytona binmesi hep ürkütücü bir durum, sonra içinde kaliveriyorlar. Danteller de kurdeleler de yalancı, böyle işte! Kimse bir şey görmemiş; gözlerine kadar pelerinine sarınmış koyu bir silüet görülmüş olabilir; ama kim nereden geldiğini tahmin edecek ki? Sokak lambasının ışığı insanın tam gözünün içine giriyor ve o tam o sırada yanınızdan geçiyor, bahçe kapısından içeri adımınızı atacağınız o anda. Kritik bir an ve o hedefine doğru yan bir bakış atıyor. Yüzünüz kızarıyor, ciğerleriniz tek bir nefeste boşaltamayacağınız kadar şişiyor; bakışlarınızda bir öfke var ve vakur bir küçümseme; gözlerinizde bir dua, bir gözyaşı var; her ikisi de aynı güzellikte, ben her ikisini de kabul ederim; zira hangisi olsa benim için bir. Fakat nasıl da hainim – evin numarası kaçtı acaba? Ne görüyorum? İvır zıvırdan incik boncukla dolu bir vitrin; benim meçhul güzelim, belki acımasız davranıyorum, ama ben aydınlık yolu takip edeceğim O geçenleri unuttu, tabii insan 17 yaşındayken, o gamsız yaşta, alışveriş yaparken eline

9 Georges Cuvier (1769-1832): Fransız tabiat bilimci ve siyasetçi.

aldığı küçük olsun büyük olsun her nesneden tarifsiz bir haz duyuyorsa da öyle kolay unutuyor. Beni hâlâ görmedi; tezgâhın diğer tarafında duruyorum, çok uzaklarda, tek başıma. Karşı duvarda bir ayna asılı, o bunu hesaba katmıyor, fakat ayna onu hesaba katıyor. Oradaki aksine ne kadar sadık, muhabbetini sadakatle gösteren alçakgönüllü bir köle gibi, bir köle ki genç kız onun her şeyi olsa da o genç kız için bir şey ifade etmiyor, genç kızı sıkı sıkı kavramaya cüret etse de algılamaya cüret edemiyor. Mutsuz ayna genç kadının görüntüsünü yakalayabilir, fakat genç kadının kendisini değil, talihsiz ayna genç kadının görüntüsünü mahreminde tüm dünyadan saklayamaz, aksine başkalarına ve benim gibilere ifşa edebilir. Bir erkeğin de böyle bir yaradılışa sahip olması ne acı! Lakin bu yaradılıшта bir sürü insan yok mu? Başkalarına gösterdiklerinin haricinde hiçbir şeye sahip olmayanlar. Sadece yüzeyi idrak edebilenler, özü değil. Ve öz kendini göstermeye yeltenince de her şeyi kaybedenler, tıpkı bu aynanın ona yüreğini bir solukta ifşaya hazır genç kızın görüntüsünü kaybedeceği gibi? Ve yaşadığı dakikada bile bir hatıra görüntüsü yakalayamamış bir insan da her zaman güzelliğe bir mesafede durmak isteyecektir, fani göze çok yakın olmasın ki kucaklamakta olduğu ve dıştaki gözün kaybettiği şeyin ne güzel olduğunu görebilsin, onu belki kendinden uzaklaştırarak dıştaki bakışta tekrar kazanabilecek, lakin nesneyi göremediği için artık manevi göze de kazandırmıştır, zira öyle yakınında duruyor ki dudaklar dudaklara dayalı Ne kadar da güzel! Zavallı ayna! İyi ki kıskançlık nedir bilmiyorsun. Başının öyle mükemmel bir ovalliği var ki; biraz öne doğru eğmiş ve alnı daha yukarı kalkmış, saf ve gururla yükseltiyor, içindeki zekânın izleri yok orada. Koyu saçları yumuşacık ve hafifçe dökülüyor alnının etrafından. Yüzü taze bir meyve gibi, girinti çıkıntıları gergin, dolgun ve yuvarlacık, dokununca bir kadife gibi, bunu gözlerimle hissedebiliyorum. Gözleri – evet, onları

henüz görmedim, göz kapağının altında gizlenmişler, ipek saçaklar kuşanmışlar, kanca gibi kavisliler, o gözlerle karşılaşan tehlikede. Başı bir Meryem Ana başı gibi, dökümü saflık ve masumiyet ve Meryem Ana gibi hafifçe öne eğilmiş, lakin o tek olanı seyre dalmamış; bu da yüz ifadesinde bir değişiklik yaratıyor. O, çeşitliliği seyrediyor, üzerlerine dünyevi gösterişin ve ihtişamın akisleri düşen şeylerin oluşturduğu çeşitliliği. Sağ elindeki eldiveni çıkarıyor, elini uzatıyor aynaya doğru, beni göstermek için, beyaz ve biçimli bir el, antik bir heykel gibi, hiç süssüz yalın, ikinci parmağında bir altın yüzük bile yok – bravo! – Gözlerini kaldırıyor ve her şey birden değişiyor, ama hem de aynı, alnı daha az geniş, yüzünün ovalliği biraz daha mükemmel, fakat daha canlı. Dükkânın tezgâhtarıyla konuşuyor, neşesi yerinde, mutlu, konuşkan. Bir şey seçmiş bile, sonra iki, sonra üç, derken dördüncüyü de alıyor, elinde tutuyor, tekrar tekrar bakıyor, fiyatını soruyor, eldiveninin altına kenara bırakıyor. Gizli bir şey olmalı – sevgilisi için – fakat o nişanlı değil ki – ah, o kadar nişanlısı olmayan var ki etrafta, ama bir sevgilileri var ve bir sürü de nişanlı var bir sevgilileri olmayan Ondan vaz mı geçmeliyim? Onu rahatsız etmeyip sefasıyla baş başa mı bırakmalıyım?.. Para ödeyecek, ama cüzdanını kaybetmiş, .. adresini veriyor, kendi adresi olmalı, duymak istemiyorum, kendimi sürprizden mahrum etmek istemiyorum; onunla hayatta yine karşılaşacağım elbet, herhalde tanıyacağım ve o da belki beni tanıyacak, benim o yandan bakışımı kimse öyle kolay kolay unutmaz. Onunla hiç beklemediğim şartlarda karşılaşıp da hayrete düşünce sıra ona gelecek. Beni tanımadı mı, bakışları bana bunu hemen söylemeyecek, o zaman ona bir defa yandan bakma fırsatı bulabileceğim, söz veriyorum, o durumu hatırlayacak. Sabırsızlık yok, açgözlülük yok, her şeyin tadına ağır ağır varılabilir; onun kulağı damgalı, muhakkak aradan seçilecektir. –

Bu hoşuma gitti: Østergade'de akşam vakti tek başına. Evet, arkanızdan gelen uşağı görüyorum, tek başına sokaktasınız diye hakkınızda kötü düşündüğümü sanmayınız, durumu uzaktan incelerken o ağırbaşlı silüeti hemen fark edemeyecek kadar tecrübesiz olduğumu da sanmayınız. Fakat neden bu kadar telaşlı? İnsan tabii biraz korkar, kalbinin atışları hızlanabilir, sebebi eve bir an önce gitmek için duyulan sabırsız hasret değil, ama sabırsız bir korku tüm vücudunuza tatlı bir gerginlik yayıyor, ayaklarınızın hızlı temposu da bundan. – Yine de paha biçilmez, müthiş, böyle yalnız yürümek müthiş, böyle yalnız başına yürümek – arkanızda uşakla 16 yaşında, okumayı da seviyor, yani roman okumayı, erkek kardeşlerinin odasının önünden geçerken kulak misafiri olduğu konuşmada bir iki söze takılmış, Østergade hakkında bir iki şey. Sonra duydukları hakkında daha fazla bilgi edinmek için epey koşuşturmuş. Ama boşuna. İnsanın büyük ve ergin bir kız olarak dünyadan biraz daha iyi haberi olması gerekmiyor mu? Ah, arkada uşak olmadan sokağa çıkmak bir mümkün olsaydı. Teşekkür ederim, ama hayır, babam ve annem garip karşılar, sonra insan ne sebep gösterecek ki? Partiye gitmek için, hiç şans yok, epeyce erken; August'un saat 9 veya 10 dediğini duydum; çok geç, sonra o zaman insanın sık sık bir kavalyleyle baş etmesi de gerekiyor. Aslında perşembe akşamı biz tiyatrodan çıkarken mükemmel bir fırsat, lakin hep faytonla dönülüyor eve, Bayan Thomsen ve onun sevimli kuzenleriyle kuşatılmış olarak; insan arabada yalnız olsa pencereyi azıcık açar, etrafa bakabilir. Yine de unverhofft kommt oft.¹⁰ Annem bugün bana dedi ki: Elbiseni babanın doğum gününe kadar yetiştiremeyeceksin. Rahatsız edilmeden dikmek istersen, en iyisi Jette teyzene git, çay saatine kadar kalırsın, sonra Jens gelip seni alır. Aslında hiç de öyle hoş bir mesaj değil, Jette teyzemin

10 (Alm.) İnsanın ummadığı başına gelir.

evi öyle sıkıcı ki; ama sonra saat 9'da uşakla eve yalnız yürüyeceğim. Jens gelince, onu çeyrek kalaya kadar bekletirim, sonra yola çıkarız! Ama saygıdeğer ağabeyimle ve saygıdeğer August'la karşılaşma ihtimali de var – yani bu iyi bir fikir olmayabilir, muhtemelen bana eve kadar eşlik edecekler – teşekkür ederim, ama hayır, ben serbest olmayı tercih ederim, hürriyet – fakat onlar beni görmeden ben onları görebilirim Tamam küçükhanım, ne görüyorsunuz öyleyse ve benim gördüğümü tasavvur edebiliyor musunuz? Evvela başınızdaki küçük mütze'yi¹¹, size pek de yaraşmış ve sonra telaşlı tavrınızla da mükemmel uyuyor. Bir şapka değil, bir bere de değil, daha ziyade bir çeşit bone. Lakin sabahleyin evden onu takip da çıkmış olamazsınız. Uşak getirmiş olmalı, yoksa Jette teyzeden mi ödünç aldınız? – Belki tebdili kıyafet ettiniz. – Etraf temaşa edilecekse, peçeyi tamamen aşağıya indirmemek lazım. Yoksa peçe değil de büyük bir dantel parçası mı? Karanlıkta ayırt etmek imkânsız. Her ne ise, yüzünüzün üst kısmını saklıyor. Oldukça güzel bir çene, biraz sivrice; minik bir ağız, aralık; hızlı yürüdüğünüz için olacak. Dişler – kar beyazı. Olması gerektiği gibi. Dişler çok önemli, onlar dudakların baştan çıkarıcı yumuşaklığının arkasına saklanmış muhafızlar. Yanaklardan sıhhat fışkırıyor. – Başı biraz yana eğerse, o peçenin veya dantel parçasının altından içeri göz atmak da mümkün olurdu. Dikkat ediniz, zira öyle alttan alttan kaçamak bir bakış bir gerade aus'dan¹² daha tehlikeli. Eskrimde olduğu gibi; ve hangi silah öylesine keskin, öylesine delici, hareketlerinde öyle ihtişamlı ve o şekilde tıpkı bir çift göz gibi hayal kırıcı olabilir ki? Eskrimcilerin dediği gibi, genç kız savunma pozisyonu alır ve saniyede atağa geçer; ne kadar çabuk yapabilirse o kadar iyi. Hedefi tutturmak tarif edilemez bir andır. Hasımı süngülenmiş gibi hisseder, vurulmuştur, ama sandığından çok başka bir yerin-

11 (Alm.) Başlık.

12 (Alm.) Dosdoğru.

den ve genç kız yorulmadan, korkusuzca ve acımasızca devam eder atağa. Aman dikkat! Bir adam geliyor bu tarafa doğru, poçenizi indirin hemen, tanrısız bakışları sizi lekelemesin. Sizin hiçbir fikriniz yok; ama o bakışların sizde yaratacağı korkuyu belki uzun zaman üzerinizden atamayabilirsiniz. – Siz belki farkında değilsiniz, ama ben onun durumu anladığının farkındayım. Uşak yakın hedef seçildi. – Evet, bir uşakla yalnız dolaşmanın neticesini şimdi görüyorsunuz. Uşak yere düştü. Hey Tanrım, aslında komik de. Ama şimdi ne yapacaksınız? Geri dönüp ayağa kalkmasına yardım edemezsiniz, üstü başı çamur içinde bir uşakla yürümek uygun-suz olur, yalnız yürümek tehlikeli olur. Dikkat edin! Canavar buraya yaklaşıyor Bana cevap vermiyorsunuz, sadece bir bakın o zaman, yoksa görünüşüm sizi ürkütüyor mu? Üzerinizde bir etki yaratmıyorum, iyi niyetli birine benziyorum, bambaşka bir dünyanın insanıyım. Konuşmamda sizi rahatsız edecek, durumu hatırlatacak bir taraf yok, yanınıza daha fazla yaklaşmak için en ufak bir hareket de yok. Yine de biraz telaşlısınız, o unheimliche¹³ yaratığın hamlelerini henüz unutmamışsınız. Biraz hoşlanıyorsunuz benden, beni size bakmaktan alıkoyan mahcubiyetimden; bu size üstünlük sağlıyor. Bu hoşunuza gidiyor, size güven veriyor, neredeyse benimle eğlenme isteğine bile kapılabilirsiniz. Bahse girerim, şu an koluma girme cesaretini gösterirdiniz, şayet aklınıza gelmiş olsaydı Demek Stormgade’de oturuyorsunuz. Soğuk ve acele bir reverans yapıyorsunuz. Sizi o nahoş durumdan kurtarmak için yaptıklarımın sonra bunu mu hak ettim ben? Pişman oldunuz, geri dönüyorsunuz, nezaketimden dolayı bana teşekkür ediyorsunuz, elinizi uzatıyorsunuz – neden solgunlaştınız? Benim sesim aynı, hareketlerim aynı, gözlerim hep olduğu gibi sakın ve yumuşak değil mi? Bu el sıkışma? Bir tek el sıkışmanın özel bir anlamı olabilir mi? Evet çok, hem de pek çok benim küçükhanımım, iki haftaya

13 (Alm.) Ürkütücü.

kadar size her şeyi anlatacağım, o zamana kadar siz çekimser kalabilirsiniz: Ben iyi kalpli bir insanım, genç bir kızın hemen yardımına gidecek kadar da centilmen ve elinizi de en az aynı iyi niyetle sıkabilirim. –

Nisan'ın 7'si

“Tamam, pazartesi saat 1’de sergide.” Saat 1’e çeyrek kala orada hazır bulunma şerefine nail olabilirim sanırım. Küçük bir randevu. Geçen cumartesi en sonunda karar verdim ve yeni taşınan arkadaşım Adolph Bruun’u ziyaret ettim. Akşamüstü saat 7 civarında Vestergade’ye varıyorum, oraya taşındığını söylediler. Evini bulmak pek de kolay olmuyor, üçüncü kat demişlerdi, nefes nefese tırmandım, kimsecikler yok. Tam merdivenlerden iniyorum ki kulağıma melodik bir kadın sesi geliyor, yumuşak bir sesle şöyle diyor: “O zaman pazartesi saat 1’de sergide, herkes gitmiş olacak, ama biliyorsun seninle evde buluşmaya asla cesaret edemem.” Davet bana değildi, lakin genç bir erkek, bir, iki, üç, kapıdan öyle çabuk çıktı ki ne gözlerim ne bacaklarım ona yetişebildi. Neden sahanlığa gaz lambası koymuyorlar ki? Yoksa o kadar dakik olunmaya layık olanı belki görürdüm. Lakin gaz lambası olsaydı, belki bir şey duymazdım. Mevcut olan akla da uygun olandır, ben öteden beri iyimserim. Şimdi o hangisi acaba? Sergi kız kaynıyor, Donna Anna’nın dediği gibi.¹⁴ Saat tastamam bire çeyrek var. Benim güzel yabancım! Keşke nişanlınız her durumda benim gibi dakik olabilse, yoksa aslında arzu ettiğiniz onun asla sizden bir çeyrek erken gelememesi mi? Veyahut belki de onun bir çeyrek daha erken gelmesini hiç mi istemiyorsunuz? Arzuunuza kalmış, ben her halükârda emrinize amadeyim “Seni büyüleyici sihirbaz, peri veya cadı, bırak da etrafındaki bulutlar dağılsın”, kendini göster, çoktandır

14 Mozart, *Don Giovanni*, 1. perde, 16. sahne.

buradasın herhalde, ama bana görünmüyorsun, hadi ele ver kendini, bir vahiy beklemeye cesaretim yok benim. Yoksa onun gibi aynı işin peşinde başkaları da mı var burada? Neden olmasın! İnsanların niyetini kim bilebilir ki sergiye gittikleri zaman bile. – – – Ah işte, ön salona bir genç kız giriyor, fırtına gibi, günahkârın peşine düşen vicdan azabından da daha hızlı. Biletini göstermeyi unuttu, kırmızılı adam onu durduruyor. Aman Tanrım! Nasıl bir telaş bu! O olmalı. Bu zamansız tez canlılık da niye? Saat daha bir değil, ama unutma ki sevgiliyle buluşulacak; o durumda insanın göze nasıl görüldüğüne boş vermesi mi lazım, yoksa iyi bir tesir bırakmak için elinden geleni yapması mı? Böyle körpecik, masum bir kız; randevu yerine giderken eli ayağı birbirine karışmış. Her tarafı heyecandan pır pır ediyor. Bense miskin miskin sandalyede oturmuş, kır manzarasının keyfini çıkarıyorum Sanki şeytanın kızı, bütün odalardan fırtına gibi geçiyor. Hevesinize biraz hâkim olunuz, öyle belli etmeyiniz, bakire Lisbeth'e¹⁵ söyleneni hatırlayınız: Bir erkekle buluşmak için böyle hevesli görünmek genç bir hanıma hiç yakışır mı? Ama tabii sizinki masum türden bir randevu. – – – Gizli aşk randevusu âşıklar için ekseriya en güzel anlardır. İlk randevuma nasıl uçarak gittiğimi sanki dünmüş gibi öyle eksiksiz hatırlıyorum ki. Beni bekleyen hazzın nasıl bir şey olduğundan habersiz, lakin onunla dopdolu, ilk defa kapıyı üç kere tıklattım, ilk defa pencere açıldı, ilk defa kapı açıldı, açarken saklanan bir kızın görünmeyen eli tarafından, ilk defa aydınlık yaz akşamında bir kızı pelerinin altına sakladım. Lakin bu hükümler epey algı yanıltmasıyla harmanlanmış. Soğukkanlı üçüncü şahıs âşıkların o dakikada çok güzel olduklarını düşünmez her zaman. Ben kız çok güzel, erkek de çok yakışıklı olduğu halde genel izlenimin iğrenç ve görüşmenin güzel denebilmekten çok uzak olduğu gizli

15 Danimarkalı komedi yazarı Ludvig Holberg'in (1684-1754) *Erasmus Montanus* adlı komedisinden.

buluşmalara çok şahit oldum, sevgililere göre durum böyle olmasa da. İnsan tecrübe kazandıkça bir bakıma kazançlı çıkıyor; tamam, insan o sabırsız özlem duygusunun verdiği o tatlı iç gıcıklanmasını kaybediyor, ama o dakikayı gerçekten güzelleştirebilecek bir tavır kazanıyor. Öyle bir fırsatta erkek milletini eli ayağı birbirine karışmış görünce sinirleniyorum, sırf aşk onu delirium tremens'e¹⁶ sokmaya yetiyor. Ama tabii bir rençper hıyar salatasından ne anlar!¹⁷ Mantıklı olup da genç kadının tedirginliğinin keyfini çıkarmak, güzelliğini alevlendirip tutuşturmak varken, o sadece sevimsiz bir şaşkınlık sahneler ve yine de evine memnun döner, çok harika bir şey yaşadığını sanır. — — — Fakat bu kahrolası adam da nerede kaldı, saat iki oldu bile. Evet, şu sevgili takımı da kendisini pek özel sanıyor! Tam bir hergeleymiş, bir genç kızı böyle bekletmeye cüret ediyor! Hayır, ben farklıyım, güvenilir bir insanım! Onunla konuşmak için tam sırası galiba, beşinci defadır önümden geçiyor. “Cüretimi mazur görünüz sevimli küçükhanım, galiba ailenizi arıyorsunuz, birkaç defa hızlı hızlı önümden geçtiniz ve gözlerimle sizi takip ettiğim için fark ettim ki hep bir sonraki odaya kadar gidip geri dönüyorsunuz, galiba son oda sanıyorsunuz, onun ötesinde bir oda daha var, aradığınız kişiyi belki orada bulabilirsiniz.” Önümde reverans yapıyor, ona da çok yakışıyor. Durum da pek müsait. Şu an kimse gelmiyor, memnun oldum, en iyi bulanık suda balık avlanır; insan heyecandan coşmuş bir kızın karşısında cüretkârlık konusunda daha ileri gidebilir, başka zaman semere vermeyecek bir atağın bu sefer başarıya ulaşması işten bile değildir. Önünde hafifçe eğiliyorum, ki-bar ve mümkün olduğu kadar mesafeli bir selam veriyorum, tekrar sandalyeme oturuyorum, bir yandan manzara seyre-

16 Bağmılılarda yoksunluğa bağlı olarak titreme ve algı bozukluğu ile birlikte seyreden sanrı tablosu.

17 Danimarkalı drama yazarı Johan Ludvig Heiberg'in (1791-1860) *Recensenten og Dyret* (Eleştirmen ve Canavar) adlı vodvilinden. “Eşek hoşaftan ne anlar” anlamında.

diyorum, bir yandan da onu izliyorum. Hemen arkasından gitmek biraz fazla cüret olur, o kadar üstüne gidip de onu savunmaya geçirmek istemem. O şimdi iyi niyetimden onunla konuştuğumu sanıyor, gözüne girdim. – En ilerideki odada kimsecikler yok, biliyorum. Tek başına kalmak ona iyi gelecek; etrafı kalabalık olunca tedirginleşiyor, yalnız kalınca sakinleşiyor. Haklıymışım, hâlâ içeride. Birazdan ona şöyle en passant¹⁸ yaklaşacağım; artık bir şeyler söyleme hakkım var, bana en azından bir selam borçlu. – Oturmuş. Zavallı kız, öyle üzgün görünüyor ki; ağlamış sanırım, en azından gözlerinde yaş var. Ne zalimlik – böyle bir kız ağlatılır mı? Ama sakın ol, intikamın alınacak, ben alacağım, bekletmenin ne olduğunu öğrenecek. – Kasırgalar gelip geçtikten sonra ne kadar da güzel Tanrım ve artık bir tek ruh hali içinde. O yaradılıştan hüznün ve ıstırapın harmonisi. Gerçekten cazip. Orada üzerinde yol kıyafetiyle oturmuş, halbuki yola koyulacak olan o değildi ki, o kıyafeti neşe ve sevince doğru yolculuk etmek için giymişti, ama artık içindeki acının simgesi; neşe ve sevinç onu bırakıp gitmiş. Sevgilileri hep veda eden birinin hali var üzerinde. Bırak gitsin! – Durum gayet müsait, bu an el ediyor bana. Artık bir şeyler söylemenin tam sırası. Öyle konuşmalıyım ki ailesini veya bir arkadaş grubunu aradığını sandığıma ikna olsun, sonra öyle müşfik konuşmalıyım ki kullandığım her kelime içindeki duyguların simgesi olsun, o zaman fark ettirmeden düşüncelerine sızabilirim. – – – – O alçağın yüzünü artık şeytan görsün, şüphesiz şu an pat diye çıkıp geleceği tutabilir. Hayır, durumu tam da arzu ettiğim hale henüz getirmişken o acemi çaylağın karşısında tetikte olmalıyım. Evet, evet, nasıl olsa bir kurtuluş yolu vardır herhalde. İlişkilerine yaklaşmalıyım, durumun içinde kendime bir yer bulmalıyım. Beni görünce insiyaki olarak gülümsüyor, tabii ben ailesini arıyor sanmıştım, oysa çok başka birini arıyordu. Bu gülüş beni onun

18 (Fr.) Geçerken.

suç ortağı yapıyor, bu da hiç yoktan iyi! – Teşekkür ederim yavrum, gülüşün benim için tahmin edebileceğinden daha değerli, bu bir başlangıç ve başlangıç hep en zordur. Artık birbirimizi tanıyoruz, tanışıklığımız çok nazik bir duruma dayanıyor, bu da şimdilik bana yeter. Burada bir saatten fazla kalmazsınız herhalde, iki saat zarfında kim olduğunuzu öğreneceğim, inzibat kuvveti nüfus kayıtlarını başka niçin tutuyor sanıyordunuz ki!

9'u

Kör mü oldum? Yoksa muhayyilem mi kuvvetten düştü? Onu gördüm, ilahi bir vahiy gibi görüntüsü tamamen kayboldu yine. Ruhumun tüm gücüyle o görüntüyü geri çağırmak istiyorum, ama heyhat. Onu tekrar görebilecek miyim? Bir görebilsem, yüzlerce insanın arasında bile olsa anında ayırt edebilirim. Artık kaçtı gitti ve ben muhayyilemde onu içimdeki hasretin kudretiyle yakalamak için boşuna çabalıyorum. – Langelinie rıhtımında yürüdüm, görünüşte pervasızım ve etrafıma bile bakmıyorum, lakin arayan gözlerim hiçbir şeyi fark etmeden bırakmıyor, birden onu gördüler. Üzerinde kilitlendiler, artık efendilerinin buyruğuna uymuyorlar; onları hareket ettiremiyorum, müşahede ettiğim hedefi bütünüyle tetkik edemiyorum, görmüyorum, sadece bakıyorum. Gözlerim yediği hamleyle yere serilip kalmış bir eskrimcininki gibi sabit, yönlendiği istikamette donakalmış. Bakışlarımı aşağıya çevirmem imkânsız, bakışlarımı uzaklaştırmam mümkün değil, görmem de imkânsız, zira o kadar çok şey görüyorum ki. Tek ayırt edebildiğim üzerinde yeşil bir pelerin olduğu, o kadar; buna Juno¹⁹ yerine bulutu yakalamak da denebilir; Yusuf'un Potifar'ın karısının²⁰ yanından kaçtığı gibi kaçtı yanımdan, sadece pelerini geride bıraktı. Yaşlıca bir kadınla birlikte gitti, annesine benziyordu. Onu

19 Roma mitolojisinde Jupiter'in karısı ve evlilik tanrıçası.

20 *Eski Ahit*, Yaratılış, 39.

baştan aşağı tarif edebilirim, en passant görmüş olsam da. İşte bu kadar. Kız beni çok etkiledi, ama onu unuttum; diğeri beni hiç etkilemedi, ama onu hâlâ hatırlıyorum.

11'i

Bu tezat hâlâ gözlerimi kamaştırıyor, bir şey göremiyorum. Onu gördüm, biliyorum, ama tekrar unuttuğumu da biliyorum ve öyle ki o hatıradan geride kalan görüntü bana hayat vermiyor. Ruhum tüm huzurumu tehdit eden bir acelecilik ve kesafetle hep o görüntüyü talep ediyor, ama o görünmüyor; unutkanlıkları için iki gözümü de oyup cezalandırabilecek haldeyim. Sabırsızlık içinde köpürdükten sonra ruhum biraz yatışınca, hafızamda sanki bir tül gibi belli belirsiz, âdeta sezi gibi bir görüntü belirliyor, lakin kesin bir şekil alamıyor, zira gözlerim onu hareketsiz tutamıyor, incecik bir dokumadaki bir desen gibi; rengi fondan daha açıktır, onun için yalnız başınayken görülemez, bunu yapabilmek için ışık çok parlaktır. – Tuhaf bir ruh hali, ama zevkli de, hem kendisi öyle olduğundan hem de hâlâ genç olmamı sağladığı için. Bana başka bir şey de öğretebilir, şöyle ki avımı hep genç kızlardan seçiyorum, genç kadınlardan değil. Bir genç kadının tabiiliği daha az, işvesi daha fazladır, ilişki onun için güzel değildir, ilginç değildir, piquant'tır²¹ ve piquant daima en son gelir. – Kör aşkın turfanda meyvelerini yeniden tadabileceğimi hiç beklemezdim. Aşka daldım ben, yüzücülerin dediği gibi tam balıklama atladım, allak bullak olmama şaşmamalı. Olsun, daha iyi, bu ilişkide daha fazlasını vaat ediyorum kendime.

14'ü

Kendimi artık hiç tanıyamıyorum. Kafamın içi arzu ve ihtiras fırtınalarıyla kabarmış bir deniz gibi uğulduyor. Ru-

21 (İng.) Etkileyici, cazip, merak uyandırıcı.

humu bu durumdayken biri görmüş olsaydı, onu korkunç bir hızla abisin ta dibine yönelmiş gibi pruvasıyla denizi yaran bir tekneye benzetirdi. Direğin en tepesinde oturmuş gözcülük yapan denizciyi görmez. Köpürün sizi gidi çılgın güçler, ihtirasın güçlerini harekete geçirin, dalgalarınızın çarpışları köpükleri bulutlara fırlatsa da, sizlerin kafamın üzerine yığılmaya gücünüz yok; ben kayalıklar kralı²² gibi sakince oturuyorum.

Neredeyse ayağımı basacak sağlam bir yer bulamaya-
cağım; ruhumun coşkun denizlerine konabilmek için bir su
kuşu gibi boşuna aranıyorum. Ve buna rağmen öylesine bir
coşku benim de bir unsurum, ben ondan yapılmışım, alcedo
ispida'nın²³ denizin üzerinde yuva kurması gibi.

Kırmızı gören baba hindiler köpürürler, ben de yeşili gö-
rünce öyle oluyorum, yeşil bir pelerin gördüğüm her defa-
sında; gözlerim beni sık sık yanıltıyor ve bütün umutlarım
Frederiks Hastanesi'nden²⁴ bir hastabakıcının şahsında ka-
raya oturuyor.

20'si

İnsan kendini tutabilmeli, bütün hazların esas şartı da
bu. Durum öyle gösteriyor ki bütün benliğimi ve düşünce-
lerimi böylesine işgal edip, içimdeki hasret duygusunu cap-
canlı tutan o kız hakkında hemen bir malumat toplamam
olanaksız. Şimdi sakın olmam lazım, zira içinde bulundu-
ğum bu ruh halinin, bu anlaşılması ve tarif edilmesi güç,
ancak bir o kadar da şiddetli huzursuzluğun yine de tatlı
bir tarafı var. Ben dolunaylı bir gecede o güzel göllerimizden

22 Klintekongen: Danimarka'da eski bir batıl inanca göre sarp kayalıklara
hükmeden olağanüstü güçlü bir yaratık.

23 Yalıçapkını.

24 Şimdi Danimarka Tasarım Müzesi olan bu hastanenin 19-20. yüzyıllarda
hastalara evde bakan hastabakıcıları yeşil önlük veya ceket giyerlerdi.

birinde teknenin içinde uzanıp gökyüzünü seyretmeyi hep sevmişimdir. Yelkenleri indiririm, kürekleri kaldırıyorum, sere serpe uzanırım ve gök kubbeyi temaşa ederim. Dalgalar tekneyi beşik gibi sallarken, bulutlar kuvvetli rüzgârın önünde sürüklenirken ay bir an kaybolur ve sonra tekrar belirir ve ben bu huzursuzlukta huzur bulurum; dalgaların hareketi beni teskin eder, tekneye vuruşlarının gürültüsü tekdüze bir ninni gibidir, bulutların hızla kaçışları, ışıkla gölgenin yer değiştirmesi beni sarhoş eder ve gözlerim açık, rüyalar ülkesinde bulurum kendimi. Şimdi de boylu boyunca uzanıyorum, yelkenleri topluyorum, kürekleri kaldırıyorum; özlem ve sabırsız bir beklenti beni kollarına alıyor ve sonra o özlem ve beklenti giderek diniyor, kutsanıyor, küçük bir çocukmuşum gibi beni bağrılarına basıyorlar; umutların cenneti başımın üzerinde bir kubbe gibi yükseliyor ve o kızın belli belirsiz görüntüsü tıpkı ay gibi süzülüp gidiyor yanımdan; o bir parlayan bir sönen aydınlığından gözlerim kamaşıyor. Fırtınalı bir gölde böyle çalkanmak ne kadar keyifli – kendinde böyle kıpırtılar duymak ne hoş.

21'i

Günler geçiyor, ben hâlâ bir gelişme kaydetmiş değilim. Genç kızlar bana her zamankinden çok zevk veriyor, lakin tadını çıkarmak içimden gelmiyor. Her yerde onu arıyorum. Bu durum beni mantıksız ve tahammülsüz yapıyor, görüşümü bulandırıyor, keyfimi kaçırıyor. Kış mevsiminde eğlence hayatının insana pahalıya patlayan küçük lütuflarının caddelere, sokaklara taşarak ucuza kapatılabileceği o güzel mevsim yakınlaşıyor; ve bir genç kız çok şeyi unutabilir, ama şartları unutamaz. Kışa mahsus eğlence mekânları insanı cinsilatifle yakın irtibata geçirir de, orada bir aşk hikâyesine başlamakta bir sanat yok. O mekânlarda her genç kız silahlarını kuşanır ve bu durum tekrarlanıp durur, etkisi zayıflar, genç kızın şehvetle titremesine yetmez. Ama sokaktayken

açık denizde gibidir, bu şartlarda her şey daha şiddetli ve her şey daha gizemlidir. Bir genç kızın sokaktayken bir gülümsemesi için seve seve 100 rigsdaler²⁵ veririm, ama bir eğlence mekânında onunla tokalaşmaya bile 10 rigsdaler vermem; sikkelerin tedavüldeki değeri iki durum için çok farklıdır. Hikâye bir kez başlamayagörsün, eğlence mekânlarında artık hep o genç kıızı arar insan. Onunla arasında esrarlı bir iletişim vardır, insanı tahrik eder, bildiğim en tesirli uyarıcıdır. Genç kız bu konuda konuşmaya cüret edemez, ama üzerinde düşünür; bunun unutup unutulmadığını bilemez; çok geçmeden insan onu şu veya bu şekilde baştan çıkarır. Bu sene herhalde listem kısa olacak, bu kız beni ziyadesiyle meşgul ediyor. Kazancım bir anlamda az olacak, ama diğer taraftan uzun vadede büyük ikramiyeye adayım.

5'i

Kahrolası tesadüf! Seni önce hiç lanetlemezdim, kendini gösterirdin; şimdi lanetliyorum, zira kendini hiç göstermedin. Yoksa bu yeni bir icadın mı seni anlaşılmasız yaratık, var olan her şeyin kısır anası, mecburiyetin hürriyeti doğurduğu, hürriyetin dalavereyle yine anasının rahmine girdiği zamandan geriye kalan tek artık? Kahrolası tesadüf! Sen sır ortağım, müttefikim ve düşmanım olabilecek tek mahluk, her zaman aynı ancak farklı, her zaman akıl ermez, her zaman bir muamma! Sen ruhumun bütün içtenliğiyle sevdiğim, görüntüsünde kendimi yarattığım, neden ortaya çıkmıyorsun? Şöyle veya böyle kendini göster diye yalvarıp acz içinde yakarmıyorum; böylesi bir ibadet Tanrı'ya değil puta tapmak gibi olurdu, bu da senin için tatmin edici olmaz. Sana meydan okuyorum, gel boy ölçüşelim, neden ortaya çıkmıyorsun? Yoksa dünyanın yapısındaki keşmekeş mi dindi? Muamman

25 1537-1873 yılları arasında krondan önce kullanılan Danimarka para birimi. Değişik değerlerde gümüş sikkelerden oluşuyordu.

çözüldü ve sen de sonsuzluk denizine mi daldın? Korkunç bir düşünce, o zaman dünya can sıkıntısından durdu demektir! Kahrolası tesadüf, seni bekliyorum. Seni ilkelerle yenmeyeceğim, yahut aptalların karakter dediği şeyle, hayır, senin şairin olacağım! Başkalarının şairi olmak istemiyorum; çık ortaya, seni besteliyorum, kendi şiirimi yiyorum ve o benim rızkımdır. Yoksa beni layık görmüyor musun? Tanrısına dans ederek şükreden bir bayadere²⁶ gibi ben de kendimi senin hizmetine adadım; hafif, ince giyinmiş, kıvrak, silahsız, senin için her şeyden feragat ediyorum; sahip olduğum hiçbir şey yok, sahip olmak istemiyorum, hiçbir şeyi sevmiyorum, kaybedecek hiçbir şeyim yok, lakin hâlâ sana layık olamadım mı, sen ki insanları sevdikleri şeyden mahrum etmekten çoktan usanmış olmalısın, onların korku dolu iç çekişlerinden ve korkulu dualarından da? Şaşırt beni, tükendim, takatim kalmadı, gel namus ve şeref için savaşıalım. O kızı bana göster, olanaksız gibi görünen bir olanak göster bana, yer altı dünyasının gölgeleri arasında göster bana onu, alıp yukarı çıkarırım, bırak benden nefret etsin, beni aşağılasın, kayıtsız kalsın, bir başkasını sevsin, korkmuyorum; ama suları karıştır, sessizliği boz. Benden daha güçlü olduğunu hayal etmene yarıyor diye bana böyle sefalet çektiirdiğin için bir alçaksın sen.

Mayıs'ın 6'sı

İlkbahar kapıda; her şey çiçek açıyor, genç kızlar da. Pelerinler bir kenara bırakıldı, benim yeşil pelerin de dolaba kaldırılmış olmalı. Bir kızla partilerde değil sokakta tanışmanın neticesi, partide adını hemen öğrenirsin, hangi aileden geldiğini, nerede oturduğunu, nişanlı olup olmadığını. En sonuncusu nişanlı bir kıza âşık olmayı asla düşünmeyen bütün ağırbaşlı ve kararlı talipler için çok mühim bir bilgidir. Böyle rahman yürüyen bir beygir benim yerimde olsaydı ve

26 (Fr.) Hint mabet dansözleri.

şayet bir şeyler öğrenmek için sarf ettiği gayret kızın nişanlı olduğu gibi bir talihle mükâfatlandırılısaydı perişan olurdu. Gelgelelim bu beni fazla endişelendirmiyor. Nişanlı bir kız gülünç bir zorluk teşkil eder. Ben ne komik ne de trajik zorluklardan korkarım; benim tek korktuğum langweilige'ler.²⁷ Hâlâ bir malumat edinemedim, her şeyi denemiş ve sık sık da şairin ifadelerindeki hakikati hissetmiş olsam bile:

*Nox et hiems longaeque viae saevique dolores
Mollibus his castris et labor omnis inest.*²⁸

Belki bu şehirden değil, belki taşradan geliyor, belki, belki, tüm bu belkiler beni çıldırtabilir ve ne kadar çıldırırsam belkiler de bir o kadar artıyor. Kullanmak üzere bir köşede hep bir miktar yol parası saklarım. Onu boşu boşuna tiyatrodan, konserlerde, balelerde, kordonlarda arıyorum. Bu bir bakıma beni mutlu da ediyor, bu tür eğlencelere sık sık giden bir genç kız zaten fethedilmeye layık değil; zira o zaman benim için hep *conditio sine qua non*²⁹ olmuş ve olacak şeyden, orijinallikten nasibini almamış demek. İnsanın çingeneler arasından bir *preciosa*³⁰ bulması, onu genç kızların – saf, masum – Tanrı korusun, başka türlü olabilir mi ki! – yok pahasına gittiği çalgılı barlarda³¹ bulmasından daha makul geliyor.

12'si

Evet çocuğum, neden sakın sakın kapı aralığında durmaya devam etmediniz? Yağmur yağarken bir genç kızın kapı aralığında durması ayıp bir şey değil ki. Yanımda şemsiyem

27 (Alm.) Bıkınlık verenler, usandıran tipler.

28 (Lat.) Gece ve kış, uzun yollar, amansız acılar / her tür zahmet var bu zarif ordugâhta. (Ovidius, *Aşk Sanatı*, II. kitap, 235-236. Çev. Çiğdem Dürüşken)

29 (Lat.) Zaruri şart.

30 (Fr.) Pius Alexander Wolff'un yazdığı ve Carl Maria von Weber'in bestelediği *Preciosa* adlı eserin başkahramanı olan çingene güzeli.

31 (Dan.) Trommesal(er): 17-19. yüzyıllarda Danimarka'da çeşitli mallar, hayvanlar ve yiyeceklerle birlikte kızların da satıldığı pazarlar.

yoksa ben de öyle yapıyorum, mesela şimdi olduğu gibi. Ayrıca bunu yaparken hiç tereddüt etmemiş bir sürü saygıdeğer hanımefendi adı sayabilirim size. Sessiz sakın duracaksınız, sırtınız sokağa dönük olacak ki gelip geçenler duruyor musunuz, yoksa kapıdan içeri mi giriyorsunuz anlamasınlar. Lakin kapı yarı açıkken içeride tam arkasında durmak neticeleri açısından sakıncalı; insan ne kadar çok saklanırsa, bir o kadar nahoş şaşkınlıklara uğruyor. Yine de saklandı diyelim, çok sessiz durması lazım, kendini genius'unun³² ve bütün meleklerin vesayetine teslim edecek; yağmur kesildi mi diye şöyle burnunu uzatıp dışarı gizlice göz atıvermekten bilhassa kaçınmak lazım. Bundan illa emin olmak istiyorsa, o zaman öne doğru kararlı bir adım atacak ve ciddiyetle gökyüzüne bakacak. Ola ki kafasını dışarıya biraz meraklı, mahcup, korkak ve kararsızca uzatıvermişse, hemen geri çekecek – o zaman her çocuk bu hareketin ne olduğunu anlar, adına saklambaç oynamak denir. Ve ben bu oyunda hep varım, çekingen duracağım, bir şey sorulunca cevaplamayacağım Size dair aşağılayıcı düşünceler taşıdığımı sanmayınız, başınızı öyle uzatmakta hiçbir kötü niyetiniz yoktu, dünyadaki en masum hareketti. Karşılığında siz de benim hakkımda kötü düşünmeyin, namusum ve itibarım bunu kaldırmaz. Ayrıca önce siz başladınız. Bu olay hakkında asla kimseye bir şey söylememenizi tavsiye ederim; haksız olan sizsiniz. Ben bir kavalyenin yapacağından başka ne yapmayı tahayyül edebilirim ki – şemsiyemi size ödünç vermek – – Nereye kayboldu bu küçük kız? Çok iyi, aşağıya inmiş, saklanmış, kapıcının kapı aralığına – Ne de sevimli bir yavru, cıvılcıvılcı, halinden memnun. – “Biraz önce binanın kapısında genç bir hanım vardı, başını dışarı bir uzatıp çekti, şemsiyesi yoktu galiba. Gördünüz mü acaba? Onu arıyoruz, ben ve şemsiyem.” – Gülüyorsunuz – İzin verir miydiniz, yarın uşağımı gönderip aldırırım, yoksa bir araba çağdırmamı mı istersiniz?

32 (Lat.) İyi cin.

– Teşekkürle degecek bir şey değil, sadece nezaket icabı masum bir davranış. – Uzun zamandır karşılaştığım minik kızlar içinde en neşelisi, bakışları o kadar çocuksu ki, lakin bir o kadar fütursuz, tabiatı öyle hoş, öyle saf ve masum, ama yine de meraklı. – Tanrı'ya emanet ol yavrum, o yeşil pelerin olmasaydı seni daha yakından tanımak isterdim. – Store Købmagergade Sokağı'ndan aşağı doğru yürüyor. Nasıl da masum ve güvenilirirdi, namus taslamaktan eser bile yoktu. Bakınız bir, adımları nasıl da hafif, başını nasıl da gamsızca arkaya atıyor. – O yeşil pelerin nefse hâkimiyet gerektiriyor.

15'i

Teşekkür ederim iyi tesadüf, teşekkürümü kabul et! Dimdik ve gururluydu, gizemli, anlam dolu, tıpkı bir alaçam gibi, bir sürgün, bir düşünce, toprağın derinliklerinden gök katına doğru filizlenir ki anlatılamaz, kendi kendisi için de anlaşılmazdır, parçaları olmayan bir bütün. Gürgen ağacı kendine taç giydiren, yaprağı altında ne olup bitmişse anlatır, alaçamın ne tacı vardır ne de hikâyesi, kendi kendine karşı sır doludur – o genç kız böyleydi. Kendi içinde kendinden saklanmıştı, kendi dışından yukarı doğru tırmanıyordu, onda alaçamın gözü pek uçuşunda olduğu gibi kendi kendine yeterli bir gurur vardı, toprağa mihlanmış olsa bile. Üzeri hüznle örtülmüştü, tahtalı güvercinin ötüşü gibi, derin bir hasret, ama hiçbir şeyde gönlü olmadan. Bir bilmeceydi o, kendi çözümüne kendine sır olacak şekilde sahipti, bir sır, bütün diplomatların sırları buna kıyasla nedir ki, bir muamma ve yeryüzünde onu çözecek o kelime kadar güzel ne olabilir ki? Lisan denilen şey nasıl da belirleyici, nasıl da gebe: Çözmek, burada nasıl da bir ikilem var; bu kelimenin geçtiği tüm kombinasyonlar ne de güzel, ne de sağlam duruyor! Ruh zenginliği bir muamma olduğuna göre, dilin bağı çözülmedikçe ve dolayısıyla muamma çözülmedikçe bir genç kız da bir muamma olarak kalır. – – – Teşekkür

ederim iyi tesadüf, teşekkürümü kabul et! Eğer onu kışın görmüş olsaydım, yeşil pelerinine sarınmış, belki soğuktan donmuş ve tabiatın sertliği bu genç kızın güzelliğini azaltmış olurdu. Ama şimdi tam tersine, ne büyük saadet! Onu ilk defa yılın en güzel zamanında, ilkbaharda aydınlık bir öğleden sonra gördüm. Doğru, kışın da avantajları var. Pırıl pırıl aydınlatılmış bir balo salonu doğrusu gece elbisesi içindeki bir genç kız için pek de gurur okşayıcı olabilir; fakat pek ender olarak orada boy göstermesi kendi yararınadır, oradaki her şey onu buna yüreklendirir, bu öyle bir dürtüdür ki boyun da eğse, baş da kaldırsa, sadece onu taciz eder; ayrıca her şeyde biraz da faniliği ve kibri çağrıştıran bir şeyler vardır, bu bir sabırsızlık yaratır ve dolayısıyla hazzı azaltır. Belli durumlarda balo salonundan vazgeçemeyebilirim, göz kamaştıran lüksünden, gençlik ve güzellikle dolup taşmasından, çok çeşitli güç oyunlarından; fakat orada hissettiğim gerçek zevkten çok ihtimallerin uyandırdığı zevktir. Bir tek güzel değildir tutulduğum, bir bütündür; bir hayal tablosu geçer gider insanın önünden, orada bütün kadın silüetleri kendi aralarında yeniden biçimlenmiştir ve tüm bu hareketler bir şey aramaktadır, aradıkları görünmeyen bir resimdeki huzurdur.

Yer Nørreport'la Østerport arasındaki patikaydı. Saat takriben altı buçuktu. Güneş gücünü yitirmişti, ondan geriye kalan tek emare çevreye yayılan hafif bir ışık huzmesiydi. Tabiat daha rahat soluk alıyordu. Göl sakin ve bir ayna gibi pürüzsüzdü. Blegdammen'daki şirin evlerin aksi suya vurmuştu, su daha ileride metal karasına dönüşüyordu. Patikanın ve suyun öbür tarafındaki evlerin üzerine batan güneşin sönük ışıkları düşmüştü. Gökyüzü berrak ve tertemizdi, sadece ince bir bulut âdeta fark edilmeden süzülüyordu, gözlerinizi göle dikerek takip edebilirdiniz ve gölün parlak alınının üzerinde gözden kayboldu. Tek bir yaprak kıpırdamıyordu. – Oydu. Yeşil pelerin yapmış olsa bile, gözlerim

bana bir azizlik yapmamıştı. Uzun zamandır kendimi hazırlamama rağmen heyecanıma hâkim olmam imkânsızdı, yakındaki çayırılıkta şakıyan tarlakuşunun inişli çıkışlı sesinde fark edilen heyecan gibi bir kabarıp bir sönüyordu. Yalnızdı. Ne giymişti yine unuttum, ama bir hayali var gözlerimin önünde. Yalnızdı, meşgul görünüyordu, ama kendiyile değil, düşünceleriyle. Düşünmüyordu, ama düşünceleri sessiz ve sakın kıpırtılarla yüreğinde bir özlem tablosu çizmişlerdi, önsezinin sahip çıktığı bir tablo, genç bir kızın karmakarışık iç çekişleri gibi anlaşılmaz. Ve o en güzel demindeydi. Bir kızın gelişip serpilmesi bir oğlaninkine benzemez; bir kız büyümeyiz, bir kız doğar. Oğlansa hemen gelişmeye başlar ve bu uzun zaman alır; kızın dünyaya gelmesi uzun zaman alır ve ergin doğar. Ondaki ruh zenginliğinin kaynağı bu; o doğduğu anda ergindir, fakat doğum anı gecikmeli gelir. Bundan dolayı iki defa doğar, ikinci defası evlendiği an veya daha doğrusu tam o an dünyaya gelmeyi durdurur ve doğar. Jupiter'in alnından tamamen olgunlaşmış olarak dışarı fırlayan yalnız Minerva değil, okyanus dalgalarının arasından tüm güzelliğiyle yükselen yalnız Venüs değil, kadınlığı etraftakilerin gelişme dediği şeyle çarpıtılmamış her genç kız için de böyle. O kademe kademe uyanmaz, bir kerede uyanır, ama etrafındakiler onu vaktinden erken uyandırma dikkatsizliğinde bulunmadılarsa çok daha uzun rüya görür. Lakin bu rüya hali sonsuz bir zenginlik. – O kendisiyle değil kendinde meşguldü ve bu meşguliyet kendi içinde ebedi bir huzur ve sükûnetti. Bir genç kız bu sıfatla zengindir, o zenginliği benimseyip içine almak onu zenginleştirir. O zengin bir varlık, bir şeye sahip olduğunun farkında olmasa da zengin; o bir define. Üzerini gizli bir huzur sardı ve biraz hüznün. Gözlerini kolayca kaldırdı, cinlerin kaçırdığı Psyche kadar hafif, hatta daha bile hafif; çünkü kendini taşıyordu. Bırakın kilise Meryem Ana'nın göğsüne kabulünü tartışsın, bana anlaşılmaz gelmiyor, o artık bu dünyaya ait değil; fakat bir

genç kızın hafifliği yer çekimi kanunuyla alay eder. – Kendisi bir şey fark etmedi ve kendisinin de fark edilmediğini sandı. Ben mesafemi korudum ve görüntüsünü içime çektim. Yavaş yürüyordu, hiçbir alev ondaki huzuru veya etrafındaki sükûneti taciz etmedi. Gölün kıyısında bir oğlan oturmuş balık avlıyordu, genç kız durdu ve hareket etmeden suyun ayna gibi sathını ve küçük akarsuyu seyretti. Çok da hızlı yürümemişti, ama biraz ferahlamak istedi; şalının altından boynuna doladığı küçük eşarbi çözdü; gölden gelen hafif esinti çıplak göğsü yelpazeledi, kar gibi beyaz lakin ılık ve dolgun. Oğlan avının bir şahidi olmasından hoşnut görünmüyordu, soğukça bir bakışla arkaya döndü ve genç kızı izledi. O haliyle gerçekten komik bir görüntü arz ediyordu, genç kız ona gülmeden edemediyse ayıplayamam. Öyle gençlere özgü bir edayla güldü ki; oğlanla yalnız kalmış olsaydı, sanırım onunla saç saça baş başa gelmeye korkmazdı. Gözleri kocaman ve pırıl pırıldı; insan onlara baktığında öyle karanlık bir parlaklıkları vardı ki içlerindeki sonsuz derinliği ele veriyorlardı, ama oraya nüfuz etmek imkânsızdı; saf ve masumdu, munis ve sakindi, güldüğünde fesatlık doluydu. Hoş kavisli bir burnu vardı; ona yandan baktığımda sanki alnının içine doğru kayboluyor gibiydi, bu yüzden biraz daha kısa ve biraz daha cüretkâr bir görünüşü vardı. O ilerledi, ben takip ettim. İyi ki patika yürüyüş yapan insanlarla kaynıyordu; ben arada bir ona buna takılıp iki çift laf ederken onun uzaklaşmasına izin verdim, sonra hemen tekrar arayı kapattım, böylece belli bir mesafede arkasından gidip onun ağır temposuna uymak külfetinden kendimi kurtarmış oldum. Østerport’a doğru yürüdü. Kendimi göstermeden onu daha yakından görmek istiyordum. Tam köşede bir ev vardır, oradan bakarak bu emelime ulaşabilirdim. O evde yaşayan aileyi tanıyordum ve teklifsiz bir ziyarette bulunabilirdim. Son hızla ilerledim, sanki onu hiç fark etmemiş gibi yanından geçtim. Arayı epey açmış, eve ulaşmıştım. Evin sa-

kinlerine selam verip hal hatır sordum, bu arada patikaya bakan pencereyi de gözüme kestirdim ve önünde vaziyet aldım. Onun yaklaştığını gördüm, bir taraftan da misafir odasındakilerle çay içiyor, çene çalıyordum. Yürüyüşünden kayda değer bir bale okuluna gitmemiş olduğu anlaşıyordu, ama yine de o adımlarda bir gurur vardı, doğal bir asalet, lakin bir hantallık da. Hiç tahmin etmediğim halde onu bir kere daha iyice görme imkânı bulmuştum. Pencereden patikanın ilerisini göremiyordum; ama göle uzanan bir iskele fark ettim ve bir de baktım ki orada. Belki çevredeki bir köyde oturuyordur diye düşündüm, belki de bu civarda bir yerde ailesinin yazlığı vardı. Geri dönüverir de onu gözden kaybederim korkusuyla ziyaret fikrimden çoktan pişman olmuştum, evet, iskelenin en ucunda görünmesi sanki gözden kaybolmak üzere olduğuna alametti – daha yakına gelince olacağı gibi. Evin yanından geçiyordu işte, şimşek gibi şapkamı ve bastonumu kaptım, mümkün olursa, tekrar tekrar yanından geçmek ve sonra tekrar tekrar gerisinde kalıp arkasından takip etmek için, ta ki oturduğu yeri öğrenene kadar – ve bu telaşla tam o sırada çay servisi yapan hanımın koluna çarpıveririm. Feci bir feryat duyulur, ben elimde şapkam ve bastonum, sadece bir an önce çıkıp gitme derdindeyim, durumu yatıştırmak ve veda imkânı hazırlamak için heyecanla haykırıyorum: “Çayın döküldüğü buradan Habil gibi sürgüne gönderileceğim.” Fakat sanki her şeyin birlik olup bana karşı çıkması yetmezmiş gibi, ev sahibinin o üstün kavrayış yeteneğiyle söylediklerimden bir kırgınlık anlamı çıkaracağı tutar, yüksek ve görkemli bir sesle tonuyla, bir fincan çay içmeden gitmeme müsaade etmeyeceğini beyan eder; onları mahrum bıraktığım çay servisini hatamı telafi etmek için hanımlara bizzat yaparım. Ev sahibinin o şartlar altında zor kullanmayı bile nezaketten sayacağından fazlasıyla emin olduğum için kalmaktan başka yapacak şey yoktu – O ise sırra kadem basmıştı.

Âşık olmak ne güzel, âşık olduğunu bilmek ne ilginç. İşte fark burada. Onun bir kere daha gözlerimin önünden kaybolduğu düşüncesi canımı sıkabilir; lakin bir bakıma beni memnun da eder. Onun zihnimdeki resmi gerçek görüntüsüyle ideal görüntüsü arasında bocalar, sendeler durur. Şimdi bu resmin bana görünmesine ses çıkarmıyorum; çünkü o ya gerçek ya da gerçeğe dayalı olduğu için kendine mahsus bir büyüğü var. Sabırsız değilim, zira o bu şehirden olmalı ve bu da bana şu an için yeterli. Resminin bana sarıh olarak görünmesinin sebebi bu ihtimal – her şeyin keyfi ağır ağır çıkarılmalı. Ama benim sakın olmam gerekmez mi, kendini tanrıların sevgilisi farz eden ben ve âşık olmak gibi ender bir mutluluğa nail olan ben? Ve bu ne sanatın ne ilmin elinden gelebilen bir şey, bu bir hediye. Aşkı yeniden alevlendirmeye muvaffak olduğum için en azından ne kadar süreceğini de görebilmek istiyorum sadece. Bu aşka ilkinde asla yapmadığım gibi sarılıyorum. Böyle bir fırsat sık kısmet olmuyor, ele geçince de olabildiğince faydalanmak lazım; insanı keder ve umutsuzluğa sürükleyen de bu, bir kızı baştan çıkarmanın sanat yanı yok, lakin baştan çıkarılmaya layık birini bulmak için şans gerek. – Aşk muammalarla dolu, ilk aşk da hafifinden olsa bile bir muamma – çoğu insan acele eder, nişanlanır yahut başka aptalca şeylere kalkışır, sonra göz açıp kapayıncaya kadar her şey biter ve onlar ne neyi fethettiklerini bilirler ne de neyi kaybettiklerini. O bana iki kez görünmüş ve kayboldu; bu demek ki yakında daha sık görünecek. Yusuf firavunun rüyasını tabir ederken şöyle eklemişti: Bir şeyin rüyasını iki defa görürsen, tez elden hakikat olacak demektir.³³

Ne de olsa meydana çıkmaları hayatın özünü teşkil eden güçleri biraz daha önceden görebilmek ilginç olurdu.

33 *Eski Ahit, Yaratılış, 41.*

O genç kız hâlâ sükûnet ve huzur içinde yaşıyor; benim varlığımın farkında bile değil, içimden geçenlerden de haberi yok, geleceğini tetkik ederkenki maharetimin ise hiç farkında değil; ruhum gerçeği daha fazla talep ettikçe, daha da güçleniyor. Bir kız ilk bakışta insanın üzerinde ideali uyandıracak kadar derin bir izlenim yaratmamışsa, o zaman gerçekte de çoğunlukla pek öyle makbul değildir; lakin yaratmışsa, o zaman insan ne kadar tecrübeli olursa olsun çoğunlukla kendini bozguna uğramış gibi hisseder, afallar. Elinden, gözünden ve zaferinden şüphede olana o ilk durumda, tam da o afallama halinden dolayı olağanüstü güçlere sahip olduğundan saldırıyı göze almasını tavsiye ederim hep; zira bu bozgun şaşkınlığı sempatinin ve egoizmin tuhaf bir karışımıdır. Diğer taraftan erkek içine gizlice karıştığı bir durumdan zevk almadığı için kendini hazdan mahrum bırakır. En güzel olana karar vermek zor, en ilginç olana ise kolay. Buna rağmen sınıra olabildiğince yaklaşmak daima iyi. Esas haz burada, başkaları neden haz duyar, bir fikrim yok. Sırf sahip olmak küçük bir şey ve böylesi âşıkların kullandıkları vesileler de genellikle kâfi derecede sefil; paraya pula, güce nüfuza, uyku ilacı ve benzeri şeylere bile tenezzül ediyorlar. Fakat içinde kayıtsız şartsız teslimiyete yer olmayan aşk nasıl haz verir ki, yani tek taraflı olarak? Lakin bu kural olarak şevk gerektirir ve bu âşıklar kural olarak bundan mahrumdurlar.

19'u

Evet, adı Cordelia, Cordelia! Güzel bir isim, böyle olması da önemli, aksi halde en dokunaklı atıflarda çirkin bir ismi tekrarlamak zorunda kalmak fazlasıyla rahatsız edici olabilir. Onu daha çok uzaktayken tanıdım, solunda iki kızla yürüyordu. Adım atışları birazdan duracakları izlenimi uyandırıyordu. Sokağın köşesinde durdum ve tabelayı oku-

dum, bir yandan da biricik yabancıyı gözlüyordum. Birbirleriyle vedalaştılar. İki kız muhtemelen ters bir istikamette ilerlemişlerdi; geri dönüp aksi yönde devam ettiler. O benim bulunduğum köşebaşına doğru yürüdü. Birkaç adım atmıştı ki, kızlardan biri koşarak arkasından geldi ve duyabileceğim bir sesle: Cordelia! Cordelia! diye seslendi. Sonra öbür kız da geldi; kafa kafaya verip özel bir danışma toplantısı yaptılar, sırlarını duyabilmek için boşuna kulak kabarttım; birden üçü de gülmeye başladı, sonra da iki kızın daha önce gittiği tarafa doğru epey hızlı adımlarla uzaklaştılar. Arkalarından takip ettim. Ved Stranden’da bir eve girdiler. Cordelia’nın bir süre sonra evden çıkıp yalnız geri döneceğini farz ederek uzun bir süre bekledim. Tahmin ettiğim gibi olmadı.

Cordelia! Gerçekten hoş bir isim. Lear’ın³⁴ üçüncü kızının da adı buydu, kalbi dudaklarında hayat bulamayan, yüreği kabardığında dudakları sessiz kalan o olağanüstü kız. Benim Cordelia’m da böyle. Ona benziyor, eminim. Fakat başka bir anlamda kalbi dudaklarında hayat buluyor, kelime şeklinde değil, daha candan bir şekilde, bir öpücükle. Dolgun dudaklarından nasıl da sıhhat fışkırıyor! Hiç ama hiç daha güzelini görmemiştim.

Gerçekten âşık olduğumu anlayabilmemi sağlayan şeylerden biri de bu konuyu kendime karşı bile nasıl da bir sırmış gibi ele alışım. Bütün aşklar sırlarla doludur, – münasip estetik vasfı haizlerse, vefasız aşklar bile. Sırdaş edinmek de, serüvenlerimle böbürlenmek de hiç aklımdan geçmemiştir. Oturduğu yeri öğrenememiş olsam bile sık sık gelip gittiği bir yeri öğrenmiş olmak da benim için hayli tatmin edici ve sevindirici. Böylece muhtemelen hedefime daha da yaklaşmış oldum. Onun dikkatini çekmeden gözlemlerime başlayabi-

34 William Shakespeare, *Kral Lear*.

lirim; bu sağlam noktadan yola çıkarak ailesine yaklaşmak da benim için zor olmaz. Diyelim ki zor oldu – eh bien!³⁵ o zaman zor da kabulüm; yaptığım her şeyi con amore³⁶ yapıyorum; bunun için de con amore seviyorum.

20'si

Girip gözden kaybolduğu o ev hakkında bugün bilgi topladım. Sahibi, üç mutlu kızı olan dul bir kadın. Kaynağında malumat bol olmalı, tabii herhangi bir malumat varsa. Burada tek zorluk malumatı üç ağızdan anlamak, çünkü hepsi aynı anda konuşuyor. Adı Cordelia Wahl ve donanmadan bir kaptanın kızı. Babası birkaç yıl önce ölmüş, annesi de. Çok sert ve kuralcı bir adammış. Kız şimdi o evde halasının yanında yaşıyor; kadın, erkek kardeşine çok benziyor, bunun yanı sıra çok saygıdeğer biri. İyi güzel de, ev hakkında hiçbir şey bilmiyorlar, oraya hiç gitmemişler, ama Cordelia sık sık onlara geliyor. O ve iki kız saray mutfağında çıraklık eğitimi görüyorlar. Cordelia her gün öğleden sonra erkenden buraya geliyor, bazen de öğleden önceleri, ama akşamleyin hiç. Çok münzevi bir hayatları var.

Evet, hikâye bu kadar, Cordelia'nın evine sessizce süzüleceğim hiçbir bir köprü görünmüyor ufukta.

Demek bu genç kız, hayatın acıları, karanlık yanı hakkında fikirlere sahip. Halini gören kim bunu ondan beklerdi? Yine de bunlar oldukça eskiye ait hatıralar olmalı, bu genç hanımın pek farkına varmadan sürüklendiği bir zamana. Bu da iyi bir durum; kadınsılığına sahip çıkmış, yüzüne gözüne bulaştırmamış. Diğer taraftan manevi kuvvetini geliştirmek de anlamlı olabilir, tabii insan nasıl ortaya çıkaracağını bilirse. Bu tip belalar, kişi ezilmediği nispette genellikle gururu kabartır ve bu kızda eziklikten eser yok.

35 (Fr.) Peki öyleyse, ne yapalım!

36 (İt.) Aşkla.

21'i

Volden'da³⁷ oturuyor, pek iyi değil, tanışma imkânı bulunabilecek bir karşı komşu yok; insanın göze çarpmadan incelemelerine başlayacağı halka açık bir yer de yok. Surlar pek uygun bir yer olamaz, insan orada çok göze batır. Aşağıdaki yolun öbür tarafında, surların tam dibindeki hattan yürümek de fazla göze batır, bir tek insan yok etrafta, yahut evlerin tam altından yürümek lazım ki kimse görmesin. Ev köşede. Avluya bakan pencereleri sokak tarafından da görülebiliyor, zira yanda ev yok. Yatak odası muhtemelen o tarafta olmalı.

22'si

Onu ilk defa bu sabah Bayan Jansen'in yanında gördüm. Beni tanıştırdılar. Çok umursamıyor gibiydi, bana da öyle dikkat etmedi. Mümkün olduğunca göze çarpmamaya çalıştım. Çok kısa kaldı; sadece kızları almaya gelmişti, saray mutfağına gideceklerdi. İki matmazel Jansen paltolarını giyerken odada yalnız kaldık ve gayet soğuk, neredeyse ilgisiz bir havayla bir iki laf ettim, o da aşırı bir nezaketle cevapladı. Sonra gittiler. Refakat etmeyi teklif edebilirdim, fakat bu çapkınlığımı dénoncer³⁸ etmeye yeter de artardı ve onu bu yolla kazanamayacağıma kanaat getirmiştım. – aksine, evden çıkmasının ardından ben de ayrılmayı tercih ettim ve saray mutfağına doğru, ama üstelik onlardan daha hızlı ve farklı bir güzergahtan yola koyuldum, öyle ki Store Kongensgade'ye saptıklarında selam filan vermeden yanlarından hızla geçip gittim, şaşırıp kaldılar.

23'ü

O eve girmem şart, bunun için, askerlikte dendiği gibi, harekete hazırım. Şimdilik hayli uzun ve zor bir iş olacağı

37 Kopenhag'ın seçkin semtlerinden biri.

38 (Fr.) Ele vermek.

benziyor. Hayatımda daha önce onlar kadar içe kapanık yaşayan bir aile daha görmedim. Sadece o ve halası. Ne erkek kardeşler var, ne kuzenler; tutunacak biri, koluna girilecek bir uzak akraba bile yok. Tek kolum aşağıda dolaşıp duruyorum, şu sıralarda ne pahasına olursa olsun birini koluma takıp da dolaşmam. Kolum hep hazır tutulması gereken bir borda kancası; beklenmedik getiriler için tasarlanmış, günün birinde bir yerlerden uzak bir akraba veya arkadaş ortaya çıkıverirse, şöyle kolumun altına alabileyim diye – ve sonra sarılıp tırmanmaya başlarım. Ayrıca bir ailenin bu kadar tecrit olmuş biçimde yaşaması da yanlış; zavallı kız dünyayı görüp öğrenmekten mahrum edilmiş, bunun yol açabileceği daha tehlikeli diğer neticeler de cabası. Hiç değmez. Kur yaparken de öyle. Böylesine bir tecrit insanı sadece önemsiz hırsızlara karşı garantiye alır. Giren çıkanı bol olan bir evde fırsatlar hırsız yaratır. Ama çok da önemli değildir, zira böyle kızların çalınacak pek bir şeyi yoktur; on altı yaşına geldiklerinde kalpleri çoktan tümüyle dolmuş bir isim defterine dönmüşdür bile ve ben birçok kişinin daha önce adlarını yazdığı yere kendi adımı eklemekten asla hazzetmemişimdir; adımı bir pencere camına veya meyhane duvarına veya Frederiksberg Have³⁹ parkındaki bir ağaca ya da banka kazımak aklımın köşesinden geçmez.

27'si

Onu daha çok gördükçe, insanlardan tecrit edilmiş biri olduğuna dair kanaatim de kuvvetleniyor. Erkekler ve delikanlılar böyle olmamalı; bunların gelişimi esasen başkalarında kendi aksini görebilmeye dayanıyor, bunun için de insanlarla temas edip pişmesi lazım. Bir genç kızın ise bu nedenle ilginç olmaması lazım, zira ilginçlik daima insanın kendini yansıtmasını da içerir, tıpkı sanatta ilginç olanın

39 Kopenhag'da eski Frederiksberg Sarayı'nın şimdi halka açık bahçesi.

daima sanatçısını da göstermesi gibi. İlginçliğiyle karşısındakinin hoşuna gitmek isteyen bir genç kız, aslında ancak kendisinin hoşuna gider. Bu, estetik açıdan bakılırsa, cilvenin her türünde bir sakınca görmektir. Tabiatın yanlış olarak cilve diye adlandırılan o kendi kıpırtısına gelince, bambaşka bir şeydir; mesela kadına özgü tevazu daima işvelerin en güzelidir. İlginç olmayı seçen bir kız karşısındakinin hoşuna gitmeye muvaffak olabilir, fakat kendi kadınlığından böyle feragat ettiğinde ondan hoşlanan erkekler de kadınsı erkeklerdir çoğunlukla. Böyle bir kız her şeyden önce erkeklerle olan ilişkileriyle ilginçleşir. Kadınlar zayıf cinsin mensubudur, onlar için gençlik yıllarında kendi başına ayakta durmak, kendine yeterli olabilmek erkekler için olduğundan daha fazla gereklidir; fakat nerede ve nasıl kendine yeterli olduğu da sadece bir yanılsamadır; doğa bunu ona sanki bir prensesmiş gibi çeyiz diye bahşetmiştir. Ancak onu asıl tecrit eden, böyle bir yanılsamaya saplanıp kalmasıdır. Bir genç kız açısından neden hiçbir şeyin diğer genç kızlarla fazla hasır neşir olmaktan daha ahlak bozucu olmadığı üzerinde sık sık kafa yormuşumdur. Nedeni muhtemelen böyle bir birlik-teliğin hiçbir kefeye oturmuyor olmasıdır, ne bir şeye benzer ne bir başka şeye.

Böyle bir irtibat yanılsamayı biraz dağıtabilir, ama kesinlik sağlamaz. Kadın için en büyük nimet erkeğe refakat etmektir, lakin kendi cinsiyle fazlaca birlikte olunca düşünce yönü kendine çevrilir ve sosyete kadınlarının refakatçisi oluverir. Dil burada çok betimleyici bir rol üstleniyor; erkeğe efendi deniyor, ama kadına uşak-ıye veya buna benzer bir şey denmiyor, hayır, gereklilik şartı kullanılıyor; kadın “refakatçi”dir, “refakatçi-ye” değil. Ne zaman ideal bir genç kız tipi düşünecek olsam, onu hep dünyada yapayalnız tahayyül ederim; böylece sırf kendine odaklanmış, fakat en önemlisi, hiç kız arkadaşı olmayan bir genç kız. Evet doğru,

üç tanrısal güzellik⁴⁰ vardı, ama herhalde onları aralarında konuşurken tahayyül etmek kimsenin aklına gelmedi; o sessiz trio dışisel güzelliğin bütününe teşkil eder. Bu manada bakire odalarının⁴¹ yeniden kullanıma açılmasını önermeyi bile düşünebilirdim, tabii bu cebrin bir de mahzurlu sonuçları olmasa. Bir genç kız için en makbulü, ona hürriyetini teslim etmektir, ama bu fırsatlar yaratmadan yapılmalıdır. Bu onu güzelleştirdiği gibi, ilginçlikten de kurtarmış olur. Diğer kızlarla çok zaman harcamış bir genç kıza bekâret tülü veya gelin duvağı takmak nafilidir; ancak estetiğin biraz değerini bilen bir erkek, sözcüğün en derin ve en mümtaz anlamıyla masum bir kızın, ona duvağıyla verildiğini görür, gelinde duvak âdeti olmasa bile.

Bu hanım kız sıkı bir terbiye görmüş, bunun için ebeveynine derin hürmetlerimle kabirlerinde bol rahmet dilerim; çok içine kapanık bir hayat sürüyor, bunun için de teşekkürlerimi ifade etmek için halasının boynuna sarılabılırım. Onun hayatın zevklerinden haberi yok, havadan sudan konuşmaktan da. Gururlu biri; diğer genç kızların hoşuna giden şeylere o meydan okuyor, olması gerektiği gibi. Bu da durumu kendi yararına çevirebilmek için iyi kullanmayı öğrenmem gereken bir sahtelik. Süs püs, debdebe ona diğer kızlar gibi zevk vermiyor; gerçi biraz tartışma eğilimi var, fakat bu da onun gibi merakları olan bir genç kız için gerekli. Hayal dünyasında yaşıyor. Yanlış ellere düşmüş olsa bu ondaki kadınsı olmayan yanları yüzeye çıkarırdı, çünkü onun ruhu derin bir kadınsılıkla dolu.

30'u

Yollarımız her yerde kesişiyor. Bugün ona üç kez rastladım. Her bir gezintisinden haberdarım, ne zaman ve nerede

40 Zeus'un kızları Aglaia, Euphrosyne ve Thalia: Güzellik, Sevimlilik ve Neşe.

41 Ortaçağ Avrupası'nda evli olmayan kadınlara ayrılmış özel odalar.

rastlayacağımı biliyorum; fakat bu becerimi bir tek karşılaşma elde etmek için kullanmıyorum; aksine, feci derecede müsrifim. Genellikle saatler alan bir bekleme süresine mal olan bir karşılaşma benim için önemsiz sınıfından ve hiç düşünmeden elden çıkarıyorum; onunla karşılaşmıyorum, varoluşunun çevresinden teğet geçiyorum. Mesela Bayan Jansen'a gideceğini biliyorsam, eğer o defalık çok özel bir gözlem yapmak istemiyorsam, oraya onunla aynı saatte varmıyorum; hep ondan daha erken varmayı tercih ediyorum, mümkünse öyle ayarlıyorum ki ona ya kapıda ya merdivenlerde rastlıyorum, o gelirken ben gidiyor oluyorum ve yanından umursamadan koşar adımlarla geçiyorum. Bu etrafına ördüğüm ilk ağ. Sokakta karşılaşırsak onu yolundan alıkoymuyorum, nezaketen bir iki kelimeyle hal hatır sormuyorum, yanına asla yanaşmıyorum, her zaman bir mesafe gözetiyorum. Israrlı karşılaşmalarımız dikkatini çekmiş olmalı, ufkunda yeni bir cismin belirmediğinin artık herhalde farkında, bu cismin hareketi tuhaf, ama rahatsız edici olmayan bir tarzda kendininkine müdahil oluyor; fakat o hareketin ardındaki temel kural hakkında hiçbir fikri yok, hemen sağa sola bakmak geliyor içinden, hedef noktasını acaba keşfedebilir miyim diye; o nokta ta kendisi, ama bunu fark edebilmek için gereken bilgi ne onda ne de onun antipotunda⁴² var. Onda da tıpkı genellikle diğerlerinde uyandırdığım izlenimi uyandırıyorum; bir sürü işin peşinde olduğumu sanıyorlar, fikren devamlı hareket halindeyim ve Figaro'nun⁴³ ağzıyla konuşuyorum: Aynı anda bir, iki, üç, dört entrika, işin keyfi burada. Taarruza başlamadan önce ona ve ruhsal durumuna iyice aşına olmalıyım. Birçoğu, genç bir kızın tadını tam köpürme anındaki bir kadeh şampanya gibi çıkarır, ah evet, ne harikuladeler ve çoğu genç kızla ulaşılabilecek

42 Yeryüzünde bir noktanın kutupsal karşıtı.

43 Mozart, *Figaro'nun Düğünü*, II. perde, 2. sahne. Eser operaya Pierre Beaumarchais'nın yazdığı aynı adlı oyundan uyarlanmıştır.

doruk noktası da herhalde bu; lakin daha fazlası da var. Karşısındaki kimse netliği ve şeffaflığı kaldıramayacak kadar narinse, haliyle insan o zaman belirsizliğin tadını çıkarır; görünüşe göre bu genç kız bunu kaldırabiliyor. Aşk insan ona itaat ve teslimiyet katabildiği ölçüde ilginçleşir. Bu anlık haz, apaçık olmasa da ruhsal anlamda bir tecavüzdür ve tecavüz de sadece farazi bir haz olabilir, çalıntı bir öpücük gibi, özü olmayan bir şey. Hayır, insan işi hürriyetini korumak için kızın bir tek zorunluluğu – yani teslim olmak – varmış, tüm saadeti bunda yatıyormuş, bu teslimiyet için âdeta yalvarsa da hâlâ hürmüş gibi hissedebileceği bir raddeye getirmeye muvaffak olursa, o zaman bu zaten bir hazdır, fakat bu haz daima ve yalnızca manevi anlamdadır.

Cordelia! Ne şahane bir ad. Evde oturmuş, papağan gibi tekrarlıyorum: Cordelia, Cordelia, biricik Cordelia'm, benim Cordelia'm. Bir gün kritik bir anda bu kelimelerin ağzımdan nasıl olağan çıkacağını düşündükçe kendimi gülmekten alıkoyamıyorum. İnsan her zaman bir ön inceleme yapmalı, her şey önceden hakkıyla hazırlanmalı. Şairlerin hep bu mahrem anı, âşıkların aşk denizine ayaklarını şöyle bir değdirip değil (ki işi asla daha ileriye götüremeyenlerin sayısı muhakkak hayli kabarık olmalı), tamamen içine dalarak, bu vaftiz töreniyle eski benliklerinden arınıp yeniden doğmalarının üzerinden sırf bir dakika geçmiş olsa da, birbirlerine sanki ta eskiden beri tanışıyorlarmış gibi baktıkları bu harikulade anı tasvir etmelerine şaşmamalı. Bir genç kız için bu her zaman en harikulade andır ve bunun hakkıyla tadını çıkarmak için de insanın hep biraz daha yüksekte durması gerekir, böylece o sadece vaftiz edilen değil, aynı zamanda rahip de olur. Biraz ironiyle bu anın ikinci kısmı en ilginçidir, bir manevi soyunma sahnesi. İnsana oyunu bozmamak için yeterince şair ruhlu olmak yetebilir, ama insanın içindeki çapkının da hep pusuda beklemesi gerekir.

Haziran'ın 2'si

Kız çok gururlu biri, epeydir bunun farkındayım. Jansen ailesinin diğer üç ferdiyle beraber otururken çok az konuşuyor; onların çene çalmalarından sıkılıyor zahir, dudaklarındaki yarım gülümseme bunu gösteriyor. Ben bu gülümsemeye bel bağladım. – Bazen de Jansen ailesinin şaşkın bakışları önünde bir oğlan çocuğundan beklenebilecek çılgınlıklara başvurabiliyor. Nasıl bir çocukluk geçirdiğini hatırlayınca buna hiç şaşmıyorum. Kendinden bir yaş büyük olan bir ağabeyi varmış. Sırf bir baba ve bir erkek kardeş görmüş etrafında, boş konuşmalara karşı tiksinti uyandıracak kadar sert sahnelere şahit olmuş. Annesiyle babasının mutlu bir evliliği olmamış; başka bir genç kızı az çok etkileyen şeyler onun üzerinde hiçbir etki uyandırmıyor. Genç kız olmanın nasıl bir şey olduğu hakkında kafasının karışık olduğu muhtemel. Belirli anlarda kız değil de erkek olmayı bile arzu ediyor olabilir.

Onda hayal, ruh, ihtiras, kısacası bütün temel değerler var, öznel düşünce haricinde. Bugün vuku bulan bir olay bu tahminimi doğru çıkardı. Jansen hanesinden aldığım bilgiye göre piyano çalmayı bilmiyor, bu halasının temel ilkelerine ters düşüyor. Böylesi bir durum beni hep hayıflandırmıştır. Müzik bir kızla ilişki kurabilmek için iyi bir yol, ama insan uzman pozu takınmamaya dikkat edebilirse. Bugün Bayan Jansen'ın evine gitmiştim, kapıyı tıklatmadan sessizce araladım, bu genellikle işime yarayan bir küstahlık, ancak çok istinai durumlarda zaten açık olan bir kapıyı tıklatma saçmalığına başvurururum – orada fortepiyanonun başında tek başına oturmuştu – kaçamak olarak bir şeyler çalışıyordu – basit bir İsveç parçası – bir türlü doğru çalamadı, sabrı taşı, ama hemen ardından ses perdeleri yeniden yumuşadı. Kapıyı kapattım ve dışarıda bekledim, ruh halinin çalkantılarını dinledim, bazen aşka gelip tuşlara öyle canlı

basıyordu ki, bana ister istemez bakire kız Mettelil'i⁴⁴ hatırlattı, – altın arpın tellerine hızla vurduğu gibi göğüslerinden süt fışkırmıştı – ama onun çalışında hem hüznü hem de dithyrambosu⁴⁵ hatırlatan bir hava vardı. – İçeriye girebilir, bu anı zapt edebilirdim – aptalca olurdu. – Anılar sırf bir koruyucu kılıf değil, aynı zamanda bir nevi şiddetlenme, genişleme ortamıdır, anıların içine işlediği her şey iki misli gibi görünür. – İnsan sık sık kitaplarda, bilhassa ilahi kitaplarında küçük bir çiçek bulur – onun orada muhafaza edilmesinin sebebi o anın güzelliğidir, ama anısı çok daha güzeldir. Anlaşılan piyano çaldığını gizlemek istiyor, belki sırf bu basit İsveç parçasını çalabiliyor – belki de bu parça ona bir nedenle ilginç geliyor. Bütün bunları bilmiyorum, bu küçük hadise bu yüzden benim için böylesine önemli. Onunla daha içli dışlı konuşma safhasına bir gelemim, o zaman onu hiç fark ettirmeden bu noktaya çekeceğim ve bu tuzağa düşmesine göz yumacağım.

Haziran'ın 3'ü

Ona hangi gözle bakacağım hususunda henüz kendimle bir uzlaşmaya varamadım; bu nedenle çok sessiz ve kendimi belli etmeden duruyorum – evet, toprağa kapanmış ve yaklaşan düşmanın en ufak hışırtısını bile işitebilecek, ileri savaş hattındaki bir asker gibiyim. Ben aslında onun için yokum, olumsuz bir ilişki anlamında değil, var olmayan bir ilişki anlamında. Hâlâ da hiçbir denemeye girişmedim. Onu görmek ile sevmek aynı şeydi – aşk romanlarının dediği gibi – evet, aşkın hiç diyalektiği olmasaydı, bu pekâlâ doğru da olabilirdi; zaten romanlardan aşk hakkında ne öğrenir ki bir insan? Görev süresini kısaltmaya yarayacak bir alay katışksız yalan.

44 “Herr Medelvold” adlı halk şarkısına gönderme yapıyor, ancak oradaki kızın adı Sidselil'dir.

45 (Yun.) Eski Yunan'da Dionysos törenlerinde söylenen şarkılar.

Şimdiye dek topladığım bilgilerden sonra, geriye bakıp da onun ilk karşılaşmamızda bende uyandırdığı izlenimi düşününce hakkındaki kanımın değişmiş olduğunu görüyorum, hem benim hem onun lehine olarak. Bir genç kızın yalnız başına sokakta dolaşması da, içine kapanması da bu zamanın tarzına uymuyor. O benim sert kıstaslarımla dene-nip not aldı: şirin. Ama şirinlik geçici bir faktör, aynı dün gibi, gün bitince kayboluyor. Onu içinde yaşadığı çevrede, yaşamın gelgitlerine en azından kendi kadar uzaktan aşına o muhitin içinde hiç tahayyül etmemiştim.

Hangi duygulara aşına olduğunu bilmek isterdim. Herhalde daha hiç âşık olmamıştır; akıllı bunun için bir karış havada, kendilerini zamanından önce bir âşığın kollarında öylesine geläufigt⁴⁶ tahayyül edebilen, o nazari tecrübeli, hiç el değmemiş kızlarla arasında zerre kadar bir benzerlik yok. Karşılaşmış olduğu gerçek hayat elçilerinin gücü rüya-yla gerçek arasındaki bağlantı konusunda kafasını karıştırmaya yetmemiş. Ruhu hâlâ ideallerle hazırlanmış kutsal ambrosia⁴⁷ ile besleniyor. Fakat kafasındaki ideal herhalde bir romandaki çoban kız veya bir kadın kahraman veyahut bir gözde değil, olsa olsa bir Jeanne d’Arc veya buna benzer bir şey olabilir.

Mesele her zaman olduğu gibi, kadınsılığının dışarıya yansımalarına göz yumacak kadar güçlü mü değil mi, yoksa o kadınsılığın keyfine sırf bir güzellik ve şirinlik olarak mı varılabileceği; mesele karşısındakinin yayı daha yukarıya çevirip germeye cüret edip edemeyeceği. Tamamen doğal bir kadınsılık bulmak zaten zor bir şey, fakat bir insan changement’i⁴⁸ riske atacak kadar yürekliyse, o zaman ilginç

46 (Alm.) Kolaylıkla, rahat, kıvrak, akıcı.

47 Yunan tanrılarının ölümsüzlük veren besinleri.

48 (Fr.) Yenilik, değişim.

olana sahip demek. Durum böyle olunca, bu genç hanımın boynuna dolanacak bir talip bulmak açıkça en iyisi olurdu. Halk arasında söylendiği gibi, bunun genç kıza zarar vereceği batıl inançtan başka bir şey değil – Evet, o eğer hayatındaki en önemli husus şirinlik olan ince narin bir bitki olsaydı, o takdirde her zaman en iyisi aşktan bahsedildiğini hiç duymaması olurdu, lakin durum bu değilse bu bir avantajdır ve ben böyle bir durumda bir talip bulup getirmekte hiç tereddüt etmezdim. Bu talip haliyle komik bir taklit olmamalı, zira öylesiyle hiçbir yere varılmaz; saygıdeğer bir genç olmalı, mümkünse cana yakın da olmalı, ama genç kızın ihtirasına pek yatkın olmayan bir tarzda. Genç kız bu genci göz ardı eder, aşktan tiksinti duymaya başlar, bir yandan içindeki azmi hisseder, diğer yandan gerçeğin ona ne sunduğunu görünce kendi gerçeğinden neredeyse şüphe eder. Âşık olmak bundan başka bir şey değilse, der içinden, pek bir işe yaramazmış. Aşkıyla gururlanır, bu gurur onu ilginçleştirir, bir yandan vücudu daha yüce bir incarnat⁴⁹ ile baştan başa aydınlanır, diğer yandan düşüşüne daha yaklaşıp, fakat bütün bunlar onu sürekli daha da ilginç yapar. Bu durumda ilk önce yapılacak en iyi şey, eş dost arasında böyle bir talip var mı yok mu, bundan emin olabilmek. Evde böyle bir imkân olamıyor, hemen hemen kimse uğramıyor; ama sokağa çıkıyor, orada böyle birine rastlanabilir. Hiç tanımadık birini seçmek her zaman için sorun çıkarabiliyor, üstünkörü iki talip de izafiyetleriyle zararlı olabiliyor. Bakalım, el altından öyle tüm evin kalbini kazanmaya cüret edemeyecek, o manastır gibi bir evde menfaatine yarar bir fırsat görmeyecek, korkak bir âşık bulup bulamayacağını zaman gösterecek.

Bu seferberlik sürecinin stratejik ilkesi, her bir hamlenin kuralı, genç kıızı daima ilginç bir durumdayken etkilemek. İlginç olan mücadelenin sürdürüleceği, ilginç olanın olanak-

49 (Fr.) Tensel ışık, tensellik; resim sanatında ten rengini ifade eden terim.

larının tükeneceği o alan. Eğer pek yanılmıyorsam, genç kızın yapısı da buna göre hesaplanmış, öyle ki benim talep ettiğim tamı tamına onun sunduğu, evet, hatta onun talep ettiği şey. Her şey onun tek tek sunacak nesi olduğunu ve karşı taraftan ne talep edeceğini gizlice gözetlemeye dayanıyor. Bu nedenle aşk hikâyelerim kendi açımdan gerçekliğin hep ta kendisi, hayat unsurlarımdan biri, farkında olduğum bir yeniden şekillenme devresi, hatta sık sık buna şu veya bu beceri de dahil oluyor; ilk âşık olduğum kız uğruna dans etmeyi, küçük bir balerinanın uğruna Fransızca konuşmayı öğrendim. Bir zamanlar ben de diğer aptallar gibi pazara inerdim, sık sık da alaya alınırdım. Şimdi önden pazarlık yapıyorum. Bu genç kız belki de ilginç olanı bir yönden tüketmiş bile, münzevi hayatı buna işaret ediyor. Şimdi önemli olan, onun ilk bakışta pek hoşlanmadığı bir diğer yön bulmak, zira bu sırf direncinden dolayı ona ilginç gelecek. Bu amaç için şiirseli değil sıradanı seçiyorum. Başlangıç noktası burası. İlk önce kadınsılığı yavan mantık ve istihzayla nötr duruma getirilecek, doğrudan doğruya değil dolaylı olarak ve tamamen nötr bir unsurla: ruh. Kadınsılık bilincini kaybetme sınırına geliyor, lakin bu durumda yalnız kalması da imkânsız, kendini kollarına atıyor, bir âşıkmışım gibi değil, hayır, hâlâ gayet nötral, sonra kadınsılığı uyanıyor, muhatabı tatlı sözlerle bunu en son sınırına kadar esnetiyor, genç kızın fiilen gerçek bir durumla karşı karşıya kalmasına imkân veriyor ve kız bunun ötesine geçiyor, kadınsılığı neredeyse doğaüstü bir yüksekliğe ulaşıyor; dünyevi bir ihtirasla benim oluyor.

5'i

Fazla yürümem gerekmedi. Toptancı Baxter'in evine giriyor. Onu içeride yalnız başına bulmadım, bana pek uygun gelen biriyle beraberdi. Edvard, evin genç oğlu, ona ölürcesine âşık, bunu anlamak için gözlerine şöyle bir bakmak yeter.

Ticaretle uğraşıyor, babasının şirketinde, eli yüzü düzgün bir genç, bir hayli cana yakın, bir parça utangaç ve bu yönü Cordelia'nın gözünde onun değerini azaltacak bir özellik değil.

Zavallı Edvard! Aşkını nasıl idare edeceğini hiç bilmiyor. Cordelia'nın o akşam Baxter'lerde misafirlikte olacağından haberi varsa onun için süsleniyor, yeni koyu renk elbisesini onun aşkına giyiyor, manşetler bile takıyor ve bu haliyle oturma odasının yerli sakinleri arasında neredeyse gülünç bir görüntü oluşturuyor. Utangaçlığı had safhada. Bu eğer yapmacık olsaydı, o zaman Edvard benim için tehlikeli bir rakip olurdu. Mahcubiyeti kullanmak güç bir sanat, lakin bir insan onun yardımıyla çok şey de kazanıyor. Mahcubiyeti küçük bir bakireyi oyuna getirmek için nasıl da sık kullanmışımdır! Genç kızlar mahcup erkekler hakkında genellikle epey sert konuşmalar da bu tiplerden gizliden gizliye hoşlanırlar. Biraz mahcubiyet bile küçükhanımın kibrini fazlasıyla pohpohlamaya yeter. Kendini üstün hisseder, bu onun teminat akçesidir. Onu ninnilerle bir uyutunca, utangaçlıktan ölmek üzere olduğunu, tek başına yürüyebilecek durumda olmadığını sanacağı bir durum yaratırsın. Mahcubiyet insana erkeklik itibarını kaybettirir, bu nedenle de karşı cinsle olan ilişkileri nötr hale getirmede yöntemler içinde en iyisidir, genç kızlar bunun bir dış görüntü olduğunu fark edince mahcup olurlar, içlerinden kızarırlar, şu veya bu şekilde sınırları aştıkları için kendilerini fevkalade hissederler; bir oğlan çocuğa gereğinden uzun süre küçük bir bebekmiş gibi davranmayı sürdürdüklerinde olduğu gibi.

7'si

Artık arkadaşız, Edvard ve ben; gerçek bir dostluk, aramızda çok güzel bir ilişki var, eski Yunan'ın en debdebeli günlerinden beri bir eşi daha görülmemiş türden. Onu Cor-

delia hakkında fikir ve kanaatlerinden bahsetmeye razı edip, sonunda sırrını ifşa ettirdikten sonra içli dışlı olduk. Gayet açık ki, bütün sırlar bir araya istiflenince bir fazla bir eksikmiş fark etmiyor. Zavalılık, uzun zamandır iç çekip duruyormuş. Cordelia her misafirliğe geldiğinde süsleniyor, sonra Cordelia eve dönerken kapısına kadar ona eşlik ediyor, genç kızın kolunu kolunda hissedeceği düşüncesi bile kalbini küt küt attırıyor, yıldızları seyrederek birlikte yürüyorlar, evin kapısını çalıyor, kız gözden kayboluyor; o geride kederli, ümidini gelecek sefere bağlıyor. Eline böyle mükemmel fırsat geçtiği halde kızın kapısından ayağını içeri atamamış bile. Edvard'a içimden gülmeden edemiyorum, oysa onun çocukluğunda güzel bir şeyler de var. Erotiğin her türünde hayli usta olduğuma inansam da bu durumu kendimde hiç gözlemlemedim; karasevdanın endişe ve titremesini, yani bunun aklım başımdan gidecek kadar şiddetlisini hiç tatmadım; lakin böyle bir duyguyu herhalde tanıyabilirim ve onun bende yaratacağı fark beni aksine daha güçlü yapması olur. Biri çıkıp o zaman benim hiç âşık olmadığımı söyleyebilir; olabilir. Edvard'ı azarladım, dostluğuma daima inanabileceğine dair güvence verdim. Yarın belirleyici bir adım atacak, ona tek başına gidecek ve davet edecek. Onunla birlikte gitmemi isteme fikrini kafasına soktum ve sorunca da gideceğime söz verdim. O bunu gerçek bir dostluk emaresi olarak algılıyor. Durum tam istediğim gibi, Cordelia oturma odasında yalnızken içeri dalacağız. Benim orada bulunuşumun ne anlamı geldiğine dair kafasında en ufak bir şüphe uyandığı takdirde, orada bulunuşum her şeyi yeniden karman çorman edecek.

Ne diyeceğimi önceden hazırlama âdetim eskiden yoktu, fakat halasını eğlendirmek benim için artık bir zaruret haline geldi. Edvard'ın Cordelia'ya yaptığı aşk oyunlarını gizlemek için kızın halasını lafa tutmak gibi asil bir görevi üstlenmiş bulunuyorum. Halası daha önce taşrada yaşamış, tarım ko-

nusundaki esaslı eğitimim ve halasının pratik tecrübeleri bir araya gelince iç görü ve hünerde epey mesafe kaydediyorum.

Halasının yanında şansım çok iyi gidiyor, onun gözünde birlikte vakit geçirmeye değer, istikrarlı ve güvenilir bir beyefendiyim, zamane züppelerimizden biri değilim. Cordelia'nın gözünde pek itibarlı değilmişim gibi görünüyor. Hiç şüphesiz ondaki o saf, masum kadınsılık her erkeğin ona kur yapmadan edemeyeceği türden, fakat o varoluşumdaki asiliği de çok iyi hissediyor.

Cordelia iyilik meleği gibi etrafındaki her şeye, ona temas eden herkese, iyi olsun kötü olsun, şirinlik dağıtırken, ben konforlu misafir odasında öylece oturuyorum, bazen sabrımın taşıdığını hissediyorum, saklandığım yerden fırlamak geliyor içimden; zira ben görünüşte o odada herkesin gözünün önünde oturuyor olsam da esasında pusuda bekliyorum; uzanıp elini tutmamak için, bedenini kollarımın arasına alıp başkaları onu benden çalacak diye korkumdan tamamen içime sokup saklamamak için kendimi zor tutuyorum. Veyahut Edvard'la beraber akşamleyin yanlarından ayrılırken veda babında bana elini uzattığında, avucumdaki bu kuşu salıvermek bana bazen çok zor geliyor. Ya sabır – quod antea fuit impetus, nunc ratio est⁵⁰ – ağıma başka türlü takılmasını sağlamalıyım ve sonra aşkın bütün kudretini çağlayan gibi üzerine boşaltırım. Bu dakikayı öpüşüp koklaşmakla, yersiz beklentilerle bozmadık, bunun için bana teşekkür borçlusun Cordelia. Ben tam bir tezat geliştirmenin peşindeyim, daha derinden yaralayabilmek için aşkın yayını biraz daha geriyorum. Bir okçu gibi yayın kirişini önce bir gevşetiyorum, sonra tekrar geriyorum, çıkan sesi dinliyorum, o benim savaş müziğim, ama hâlâ nişan almadım, oku daha kirişe bile yerleştirmiş değilim.

50 Eskiden güdüydü, şimdi ise am bir düşünce. (Ovidius, *Remedia Amoris*, 10.)

Küçük bir grup insan aynı odada sık sık bir araya gelirse, her birinin yerini ve seviyesini belirleyen bir tür gelenek oluştururlar. İstedikleri zaman ileri geri sarabilecekleri sabit bir tablo, bir alan haritası. Bizim Whal'lerin evindeki buluşmamızda da şimdi böyle bir tablo oluştu. Akşamları çay içme zamanı gelince, o ana kadar kanepede oturan hala hanımefendi kalkıyor, küçük dikiş masasının başına gidiyor, orada oturan Cordelia da kalkıp kanepenin önündeki çay masasına ilerliyor, Edvard onu takip ediyor, ben halayı takip ediyorum. Edvard gizli saklı fısıldaşmayı tercih ediyor, bunda genellikle öyle başarılı ki sesi soluğu hepten kesiliyor. Bense hala hanımefendiye içimi dökmekten sakınmıyorum, pazardaki fiyatlar; yarım kilo tereyağına kaç kilo süt gider, bir araç olarak krema ve yayığın diyalektiği, herhangi bir kızın kulak misafiri olmasında hiçbir mahzur olmayan şeyler, bunların sıradışı olan yanı somut, etraflı ve öğretici bir sohbet oluşturmaları, hem zihne hem kalbe işliyor. Ben çay masası faslına da, Edvard'la Cordelia'nın cilveleşmelerine de çoğunlukla arkamı dönüyorum, halasıyla cilveleşiyorum. Ve yarattığı şeylere bakınca tabiat öyle yüce ve bilge ki: Tereyağı yüce bir armağan değil de ne, tabiatın ve sanatın muhteşem bir eseri. Hala hanımefendinin Edvard'la Cordelia'nın ne konuştuklarını duymasına olanak yok, tabii eğer bir şeyler konuşuluyorsa; bunun için Edvard'a söz verdim ve daima sözümde dururum. Lakin ağızlarından çıkan her kelimayı, dudakların her bir kıvıltısını duyabiliyorum. Bu benim için çok önemli, umutsuz birinin neye cüret edeceğini önceden kestirmek zor. En ihtiyatlı, en yüreksiz insan bile bazen her şeyi göze alabiliyor. Bu iki izole insanın arasında hiçbir işim olmasa da, Cordelia'nın halinden orada ikisinin arasındaki gizli ve sürekli mevcudiyetimi hissedebiliyorum.

Her halükârda dördümüz bir arada tuhaf bir tablo oluşturuyoruz. Buna benzer bildik bir tablo düşününce, kendimi

Mephistopheles'e benzetiyorum; işin zor tarafı Edvard'ın Faust'la uzaktan yakından bir benzerliği olmaması. Kendimi Faust'un yerine koyayım desem, zorluk yine azalmıyor, Edvard hiç kuşkusuz bir Mephistopheles de değil. Ben de bir Mephistopheles değilim, hiç değilse Edvard'ın gözünde. O beni aşkının iyi kalpli cini olarak görüyor, bunda bir mahzur yok, en azından emin olabileceği bir şey var ki, o da hiç kimse onun aşkına benden daha özenli biçimde göz kulak olamaz. Ona halasını lafa tutacağıma dair söz verdim ve bu asil görevi ciddiyetle yerine getiriyorum. Halası gözlerimizin önünde o katışıksız ziraat ekonomisinin içinde âdeta kayboluyor; mutfığa ve bodruma gidiyoruz, tavan arasına çıkıyoruz, tavuklara ve ördeklere falan bakıyoruz. Bütün bunlar Cordelia'nın gururuna dokunuyor. Esas niyetimi tabii ki kavrayamaz. Onun için bir muammayım, fakat onu tahmine zorladığım için değil, onu sinirlendiren, evet, alınmasına neden olan bir muammayım. Halasıyla üstü kapalı alay edildiğini anlıyor, halası saygıdeğer bir hanımefendi, doğrusu bunu hak etmiş olamaz. Diğer yandan durumu o kadar iyi idare ediyorum ki, beni pes ettirme yoluna gitse de bunun boşuna olacağını apaçık farkında. Bazen öyle ileri gidiyorum ki, Cordelia'yı halasına bıyık altından gülmek zorunda bırakıyorum. Bunlar mecburi egzersizler. Cordelia'nın müsamahasına dayanarak yapıyor değilim, tam aksine, öyle olsa asla onu halasının haline güldüremezdim. Ciddiyetimi hiç bozmuyorum; ama o gülümsemeden edemiyor. Bu ilk sahtelik dersi: Ona istihzayla gülümsemesini öğretmeliyiz; lakin bu gülümseme neredeyse halasına olduğu kadar bana da yönelik, zira hakkımda ne düşüneceğini bilmiyor. Neden olmasın, erken yaşlanmış genç bir erkek olma ihtimalim var, bir ikinci, bir üçüncü ve bir sürü başka ihtimal de olabilir. Halasına gülünce kendine kızıyor ve ben halasıyla konuşmaya hiç ara vermeden arkama dönüp ona ciddi ciddi bakıyorum, o zaman gülümsüyor, bana, duruma.

Aramızdaki ilişkinin mahiyeti anlayışın yarattığı müşfik ve sadık bir kucaklaşma, bir çekim değil; yanlış anlamadan oluşan bir iticilik. Onunla ilişkim esasında bir hiç; yalnızca manevi ve bu tabiatıyla genç bir kız için de bir hiç. Yine de kullandığım metodun olağanüstü faydaları var. İnsan kaval-ye olarak ortaya atılırsa şüphe uyandırır ve bu karşı tarafta dirence yol açar; ben bunların hepsinden muafım. Beni gözetim altında tutan yok, tam aksine bana genç kızı gözetim altında tutmaya uygun, güvenilir biri gözüyle bakılıyor. Bu metodun tek bir mahzuru varsa o da yavaş olması, ama sırf bu yüzden kazanmanın ilginç olduğu durumlarda insanlara karşı daima başarıyla kullanılabiliyor.

Bir genç kızdaki gençleştirici güç ne muhteşem bir şeydir, ne sabah havasının o hoş tazeliği, ne rüzgârın o hoş fısıltısı, ne denizin o hoş serinliği, ne şarabın o hoş kokusu, leziz tadı bu güce sahip – yeryüzündeki hiçbir şeyde bu gençlendirici güç yok.

Umarım onu yakında benden nefret edeceği safhaya getirmiş olacağım. Tam anlamıyla bir müzmin bekar rolüne soyundum. Oturaklı bir mevkim olduğu, gece huzurla uyuduğum, sadık bir uşağa, üstelik koluna takıp çıkınca güvenilebileceğin akıllı bir dosta sahip olduğum haricindeki konulara hiç girmiyorum. Halasını tarım ekonomisi konusunda fikir teatisi yapmaktan bir caydırabilirsem, gülmeceye ve ince alaya daha açık bu konuların içine çekeceğim. Bir müzmin bekara gülünebilir, hatta biraz acınabilir de, ama duygulu bir erkek bir genç kıza böyle davranırsa, onu sadece isyan ettirir; kadınlığının anlamı, güzelliği ve şiirselliği yiter.

Günler bu minval üzere geçiyor, onu görüyorum ama konuşmuyorum, onlarla beraberken hep halayla konuşuyo-

rum. Ara sıra geceleri içimden aşkımı ilan etmek geliyor. Pelerinine sarınıp, kapüşonunu iyice gözlerime indiriyorum, gidip penceresinin altında duruyorum. Yatak odası avluya bakıyor, fakat köşe oda olduğu için sokaktan içerisi görülebiliyor. Bazen bir an için pencerenin önünde duruyor veya pencereyi açıyor, yıldızlara bakıyor, bütün gözlerden ırak, ama onun gözünde onu en az fark eden kişi olduğunu sandığı birinin gözlerinden ırak değil. Geceleri orada sokakta, etrafında bir hayalet gibi dolaşırım, evinin olduğu noktaya bir hayalet gibi yerleşirim. O zaman her şeyi unuttur giderim, ne bir plan, ne bir hesap, mantığı kafamdan çıkarır atarım, göğsümü derin iç çekişleriyle güçlendiririm; davranışlarımı yöneten sistematığın altında ezilip kalmamam için gerekli bir egzersiz bu. Başkaları gündüzleri namuslu, geceleri günahkâr, bense gündüzleri yalancı, geceleriye su katıldık saflığın ta kendisiyim. Eğer beni burada görseydi, eğer ruhumun içine bir bakabilseydi – eğer.

Eğer bu genç kız kendini tanımak istiyorsa, tam ona uygun bir erkek olduğumu kabul etmek zorunda. Evlilikte mutlu olabilmek için fazla haşın, fazla duygusal; onun bir baştan çıkarıcıya kapılmasına göz yummak yeterli değil; bana kapılırsa, ilginç olanı da bu gemi enkazından kurtarmış olacak. Bana karşı yapması gereken tek bir şey var, filozofların kullandıkları kelime oyunuyla söylemek gerekirse, zu Grunde gehn.⁵¹

Aslında Edvard'ı dinlemekten usandı. Hep olduğu gibi, ilginç olanın sınırları ne kadar dar tutulursa, insan birçok şey keşfediyor. Bazen halasıyla yaptığımız sohbe kulak kartaıyor. Bunu fark ettiğimde, sanki ufkun ta uzağından bir başka dünyanın varlığına işaret eden bir kıvılcım çıkıyor, hem halasını hem Cordelia'yı hayrete düşürüyor. Hala şim-

51 (Alm.) Karaya oturmak.

şegi görüyor, ama hiçbir ses duymuyor; Cordelia sesi duyuyor, ama hiçbir şey görmüyor. Sonra bir anda her şey önceki durumuna geri dönüyor, halasıyla aramdaki sohbet posta atlarının sessiz bir gecede kulağa gelen nal sesleri gibi tekdüze temposunda devam ediyor; semaverin iniltisi buna eşlik ediyor. Böyle anlarda misafir odası bazen tekinsiz bir havaya bürünebiliyor, özellikle Cordelia için. Konuşabileceği veya dinleyebileceği kimse yok. Edvard’a doğru dönse, genç adamın utangaçlıktan aptalca bir hareketine hedef olma tehlikesi var; öbür tarafına, halasına ve bana doğru dönse, bir güven havası, süren konuşmamızda bir çekicin çıkardığı ses gibi tekdüze bir ahenk var, Edvard’ın güvensizliğiyle nahoş bir tezat oluşturuyor. Cordelia halasına büyü yapıldığını sanırsa anlarım, öylesine adım adım benim tempomda gidiyor ki! Ama Cordelia bu eğlencemize istese de katılamaz; bu da onu tahrik etmek için başvurduğum taktiklerden biri, ona tam bir çocuk muamelesi yapıyorum. Bu ona tahakküm etmek istediğim için değil, asla, bunun karşı tarafta nasıl rahatsız edici bir tesir yaratabileceğini biliyorum, asıl amacım içinde saklı kadınsılığın tüm saflık ve letafetiyle tekrardan yüzeye çıkmasını sağlamak. Halasıyla aramdaki samimiyete dayanarak ona dünyadan haberi olmayan bir çocuk muamelesi yapmam kolay. Bu yolla kadınsılığı rencide edilmeden sadece tesirsiz hale geliyor; pazardaki fiyatlardan haberi olmaması kadınsılığını rencide edemez, ama bunun mutlaka hayattaki en önemli şey olması gerektiğini bilmek onu pekâlâ öfkelen-direbilir. Benden aldığı destekle halası da burada fiyat artırmada veryansın ediyor. Tam bir fanatiğe dönüşmek üzere, bunun için bana bir teşekkür borçlu. Müsamaha edemediği tek yanımda hiçbir baltaya sap olmayışım. Şimdi yeni bir âdet çıkardım, ne zaman açık bir iş pozisyonundan bahsedilse, hemen “tam bana göre bir iş!” diye atlayıp, üzerinde uzun uzadıya konuşmaya başlıyorum. Cordelia buradaki ironiyi her defasında fark ediyor, tek istediğim de bu.

Zavallı Edvard! Yazık, adı Fritz değil. Ne zaman onunla ilişkim üzerinde kafa yormaya başlasam, aklıma hep Bruden'deki Fritz⁵² geliyor. Aynen prototipi gibi Edvard da milis gücünde onbaşı. Ama dürüst konuşmak gerekirse Edvard ilaveten bir hayli can sıkıcı. Meselenin hakkıyla üzerine gitmiyor, buluşmalara daima çok şık giyinmiş olarak ve donuk tavırlarıyla çıkageliyor. Unter uns gesagt⁵³, ben ise arkadaşlığımızın hatırına her seferinde mümkün olduğunca alelade giyimliyim. Zavallı Edvard! Bana batan tek yanı bana duyduğu o minnettarlık, âdeta nasıl teşekkür edeceğini bilemiyor. Bir de teşekkür edilmesine izin vermek, bu da artık fazla aşırı kaçıyor.

Neden şöyle güzelce sakın olamıyorsunuz? Bütün sabah tentemi ayarlamaktan, aynadaki aksimi ve ipi aynı anda çekmekten, 3. kattaki çanın kordonuyla oynamaktan, pencerelere toslamaktan, kısacası beni elde etmek istermişçesine, mümkün olan her yolla varlığınızı belli etmeye çalışmaktan başka ne yaptınız? Evet, hava güzel, ama isteğim yok, bırakın evde kalayım ... Sizi şamatacı, sulu zefirler⁵⁴, sizi mutlu genç oğlanlar, yalnız da gidebilirsiniz, gidin hep yaptığınız gibi genç kızlarla eğlenin. Evet, hiç kimse bir genç kıza sizin yaptığınız gibi baştan çıkarırcasına sarılmayı bilmiyor; kollarınızdan sıyrılmaya çalışması boşuna, düğümlerinizi çözemez – zaten bunu da istemiyor; siz onu serinletiyorsunuz, ferahlatıyorsunuz, hararetlendirmiyorsunuz Yolunuza gidin! Beni bırakın O zaman zevki olmaz diye düşünüyorsunuz, bunu kendiniz için yapmıyorsunuz ... Peki o zaman, gelirim; ama iki şartla. İlk şartım: Kongens Nytorv Meydanı'nda genç bir kız yaşıyor, çok hoş bir kız, ama beni sevmeye yanaşma-

52 Schribe ve Auber'in *Bruden* adlı vodviline gönderme yapıyor. Fritz aşkını ağzına yüzüne bulaştırır ve sevdiği kız bir kontla evlenir.

53 (Alm.) Laf aramızda.

54 Yunan mitolojisinde Zephyros. Batı rüzgârı.

yacak kadar küstah, evet, dahası bir başkasını seviyor, hatta öyle ileri gidiyorlar ki kol kola girip dolaşıyorlar. Haberim var, saat 1’de kızı almaya gidecek. Ey rüzgârlar, aranızdan en güçlü olanların civarda bir yerde saklanıp bekleyeceğine dair şimdi bana söz verin, o yanında kızla birlikte evin kapısından çıkana kadar. Ve o tam Store Kongensgade Sokağı’na dönmek üzereyken, bu detachment⁵⁵ ileri atılacak, en kibar bir şekilde şapkasını başından alıp yürüyüş hızıyla iki adım önüne bırakacak; daha hızlı değil, zira o zaman eve geri dönmek gelebilir aklına. Hep onu yakalar gibi olacak; ama kızın kolunu bırakmadan. İkisini bu halde Store Kongensgade Sokağı’nda önünüze alır, surların altından Nørreport’a, oradan da Højbro Plads Meydanı’na doğru sürersiniz ... Ne kadar zaman alabilir ki? Aşağı yukarı yarım saat diyorum. Ben tam bir buçukta Østergade Sokağı tarafından oraya doğru gelirim. Detachment iki sevgiliyi meydanın tam ortasına getirdiğinde, sert bir hücumla geçilir, genç kızın şapkasını başından çekip kaparsınız, buklelerini açarsınız, şalını kapıp kaçırsınız, bütün bunlar olurken erkeğin şapkası sevinçten havalara uçar, daha, daha yukarılara doğru. Velhasıl tam bir kargaşa yaratırsınız, etraftaki seyirciler, tabii ben de kahkahalara boğuluruz, köpekler havlamaya, kule bekçisi tehlike çanını çalmaya başlar. Öyle bir ayarlarsınız ki kızın şapkası bana doğru uçar ve onu sahibine teslim etmek mutluluğuna ulaşırim – İkinci şart: Beni izleyen alay her işaretime baş eğecek, nezaket sınırları dahilinde hareket edecek, hiçbir güzel genç kızı rahatsız etmeyecek, bütün bu muziplik faslı boyunca ne olursa olsun onun çocuksu ruhundaki neşenin, dudaklarındaki gülümsemenin, gözlerindeki huzurun kaybolmamasına, yüreğine korku düşmemesine gayret etmekten başka bir harekette bulunmaya cüret etmeyecek. İcinizden biri başka türlü davranmaya kalkışırsa, o zaman adınız lanetlenecek. – Hadi şimdi, hayata ve neşeye, gençliğe ve gü-

55 (Fr.) Birlik, müfreze.

zelliğe doğru yol alın; sık sık gördüğüm, görmekten hiç yorulmayacağım şeyi gösterin bana, genç ve güzel bir kız gösterin, güzelliğini öylesine önüme serin ki, daha da güzelleşsin; onu öyle examiné⁵⁶ edin ki bundan haz duysun. — — — Ben Bredgade'yi⁵⁷ tercih ediyorum, lakin bildiğiniz gibi, yalnız bir buçuğa kadar vaktim var. — — —

Genç bir kız yaklaşıyor, süslü püslü ve ciddi, tabii ne de olsa bugün günlerden pazar Hadi onu biraz ferahlatın, serinliğinizle yatıştırın, küçük esintilerle okşayın, masum dokunuşlarınızla kucaklayın onu! Yanağındaki o hoş kızarıklığı nasıl da hissediyorum, dudaklarının rengi koyulaşıyor, göğüsleri dikleşiyor ... Öyle değil mi sevgili kızım, bu taptaze havayı içine çekmek tarifi imkânsız bir mutluluk, değil mi? Küçük yakası bir yaprak gibi bir o yana bir bu yana kıvrılıyor. Ne de sağlıklı, ne de derin soluyor. Adımları yavaşlıyor, sanki hava onunla birlikte süzülüyor, bir bulut gibi, bir rüya gibi Daha kuvvetli esin, daha uzun üfürün! ... Kendini toparlıyor; kollarını şimdi daha dikkatli örttüğü göğsüne doğru çekiyor, ani bir rüzgâr yanına davetsiz sokulamasın, kıvrakça ve serince ince fistanının arasından kayıp giremesin diye ... Yüzü daha bir kızardı, yanakları daha bir yuvarlaklaştı, gözleri daha bir parlaklaştı, adımları daha bir emin. Mücadele insanı güzelleştiriyor. Her genç kız Zefir'e âşık olmalı aslında, çünkü hiçbir erkek bir genç kızla mücadele ederken, onun güzelliğini nasıl yücelteceğini Zefir kadar iyi bilmez Kızın vücudu hafif öne doğru eğiliyor, ayaklarının ucuna bakıyor Dursana bir! Bu biraz fazla kaçtı, kızın figürü kalınlaşıyor, o hoş inceliğini kaybediyor Biraz serinlet onu! Öyle değil mi güzel kızım, bir kere hararet bastıktan sonra bu ferahlatıcı ürpertiler nasıl da insanın canına can katıyor! İnsan minnettarlığından, var olmanın mutluluğundan kucağını bile açabilir Rüzgâra yanını dö-

56 (Fr.) Muayene.

57 Kopenhag'ın merkezinde bir cadde.

nüyor .. Birden kuvvetli bir esinti, kıvrımlarının güzelliğini fark edebiliyorum! ... Biraz daha kuvvetli esin! Eteklerinin drapeleri iyice size eşlik edebilsin Bu da çok fazla! Bu poz güzel olmadı, adımlarındaki hafiflik kayboldu Tekrar arkasına döndü .. Esin yine, bırakın denesin! Bu kadarı kâfi, çok geldi! Buklelerinden biri düştü, ... Artık kendinize hâkim olun! – – Bir alay uygun adım yaklaşıyor:

Die eine ist verliebt gar sehr;

*Die andre wäre es gerne.*⁵⁸

Evet, müstakbel eniştesini sol koluna takmış yürümek şüphesiz hayatın zor görevlerinden biri. Yedek kâtip olmak bir genç kız için de bir erkek için de hemen hemen aynı şey ... Fakat yedek kâtip terfi edebilir, büroda belli bir yeri vardır, olağanüstü durumlarda çağrılır, baldızın nasibinde bu yok; fakat onun terfii o kadar ağır cereyan etmez – terfi eder ve başka bir büroya geçer Hadi şimdi biraz daha sert esin! İnsanın tutunacak sağlam bir yeri varsa, o zaman muhtemelen mukavemet edebilir ... gövde büyük bir güçle ilerler, her iki yandaki kanatlar ise o hıza yetişemez ... Erkeğin ayakları toprağa yeterince sağlam basar, rüzgâr onu yerinden sarsamaz; gövdesi rüzgâr için fazla ağırdır – fakat aynı zamanda kanatların onu yerden kaldırabilmesi için de fazla ağırdır. Gösteriş yapmak için fırtına gibi ilerler – cismen ne ağır olduğunu göstermek için; fakat o ne kadar kayıtsız durursa, kızlara bir o kadar ıstırap çektirir Benim güzel hanımlarım, izninizle bir öğüt verebilir miyim: Siz siz olun müstakbel kocayı da enişteyi de işe karıştırmayın, yalnız yürümeye çalışın, göreceksiniz daha fazla zevk alacaksınız Biraz daha hafif esin şimdi! Bakın rüzgârın dalgalarında nasıl da hoplayıp zıplıyorlar; sokağın aşağısında birbirleriyle yandan karşılaşmalarına az kaldı ... Hangi dans müziği

58 Biri pek fazla âşık, / diğeryse olmak ister. Joseph von Eichendorff'un "Vor der Stadt" adlı şiirinden.

böyle bir cümbüş yaratabilir? Rüzgâr yine de yormuyor, güç veriyor ... İşte şimdi yolun ilerisinde, pupa yelken, sıyrarak geçiyorlar birbirlerinin yanından Bir vals genç bir kızı bu kadar baştan çıkarıcı biçimde kapıp götürebilir mi ve rüzgâr yine de yormaz, destek olur Şimdi erkeğe ve eniştesine doğru döndüler ... Öyle değil mi, biraz direnç hoş olur, insan sevdiği şeye sahip olmak için mücadele etmeyi sever ve elde etmek için uğraştığı şeye muhtemelen sahip de olur, aşkın yardımına koşan bir ilahi güç var, işte rüzgâr bu yüzden erkeğin yanında Doğru ifade etmedim mi, insan rüzgârı arkasına alınca sevgiliden daha hızlı gidebilir, lakin rüzgârı karşısına alırsa, o zaman hoş bir hisse kapılır, sevgiliye doğru uçar ve rüzgârın karşı esintisi onu daha sıhhatli, daha çekici ve daha baştan çıkarıcı yapar; ayrıca rüzgârın soluğu dudaktaki meyveyi serinletir, bunun tadı tercihen soğukken çıkarılmalı, aynı şampanya gibi, buz gibiyken içi ısıtır Nasıl da konuşup gülüşüyorlar – ve rüzgâr kelimeleri kapıp uzaklara götürüyor. – Bu da şimdi bahsedilecek şey mi? – ve yine gülüyorlar, rüzgârın yönünde eğiliyorlar, şapkalarına yapışıyorlar ve ayaklarına hâkim olmaya çalışıyorlar, Şimdi bir durun, genç kızlar sabırsızlanmasınlar, bize kızmasınlar, yahut bizden korkmasınlar! – – İşte aynen öyle, cesurca ve gewaltig⁵⁹, sağ bacak sol bacağın önünde ... Genç hanım nasıl da cüretkâr ve pervasız seyrediyor etrafındaki dünyayı ... Doğru görmedim mi? Birinin koluna girmiş, yani nişanlı. Küçüğüm, göstereceğini hadi, yaşamın Noel ağacında senin için hangi hediye asılıydı? .. Ah evet! Sahiden de güvenilir bir nişanlıya benziyor. Genç kız nişanlılığın ilk safhasında, erkeğe âşık – bu çok mümkün, ama yine de henüz serbest ve geniş gönüllü aşkı erkeğin etrafında oraya buraya pır pır edip duruyor; altında başka birçoklarını saklayabildiği aşk pelerinine henüz sahip Biraz daha sert es! ... Evet, insan o kadar hızlı yürüyünce şapkanın bağcıklarının rüzgârdan

59 (Alm.) Kuvvetlice.

gerilmesine şaşmamak lazım, birer kanat gibi o hafif bedeni taşıyorlar sanki – ve ondaki aşkı – o da rüzgârın oynadığı bir peri duvağı gibi peşinden takip ediyor. Evet, insan aşkı böyle seyrederken, göze ne kadar da engin görünüyor; fakat duvağı kendi takacaksa, duvağın yeni baştan dikilip gece elbisesine uydurulması gerekecek – o zaman esintilerden o kadar kabarmaya imkânı olmayacak ... Aman Tanrım! Bir insan bütün yaşamını etkileyecek bir adım atmaya bir kez cesaret etmişse, o zaman rüzgâra karşı yürüyecek yüreği de olmalı. Zaten bundan kim şüphe edebilir? Ben etmem; lakin telaşlanma küçükhanım, telaşlanma. Zaman haşin bir terbiyeci ve rüzgâr o kadar da kötü değil Hadi, genç hanımı birazcık kızdırın! Mendil nereye gitti? ... Ah işte, yine yakaladınız onu ... Şimdi de şapkanın kurdelası çözüldü ... yanınızdaki nişanlı için doğrusu epey utandırıcı bir durum ... Bir arkadaşınız geliyor karşıdan, selamlaşmak gerekecek. İlk kez rastlaşacaksınız nişandan sonra; zaten bunu göstermek için Bredgade Sokağı'ndasınız ve dahası Langelinie'ye⁶⁰ doğru uzanmayı düşünüyorsunuz. Bildiğim kadarıyla yeni evlilerin düğünden sonraki ilk pazar günü beraber kiliseye gitmeleri âdettendir, nişanlıların ise Langelinie'ye. Evet, bir nişanın sahiden Langelinie ile epey ortak tarafı var Aman dikkat, rüzgâr şapkanızı kapmak üzere, hafifçe tutun, başınızı öne eğin ... Fakat gerçekten ne felaket, arkadaşınızla bir kelime bile konuşamadınız, nişanlı bir kızın nişanlı olmayanlara karşı takınması gereken üstün bir edayla selam verecek sükûneti yakalayamadınız Biraz daha yumuşak esin şimdi! ... artık güzel günler yolda sevdiğine nasıl da sımsıkı tutunuyor, onun öyle ilerisinde ki başını çevirip ona bakabilir ve içi mutlulukla dolar; o yanında olduğu için ve kendi refahı, talihi, umutları, geleceği için ... Ah güzel kız, onu gözünde çok fazla büyütüyorsun ... Yoksa öyle heybetli görünmesini bana ve rüzgâra borçlu değil mi sanıyorsun? Ve

60 Kopenhag'ın seçkin sahil yollarından biri.

sen de seni sağlığına kavuşturduğu, acını unutturduğu için bana ve o sakın esintilere teşekkür borçlu değİL misin? Artık her yanından yaşam sevinci, arzu ve bilinç taşıyor.

Ve bir öğrenci istemem,
Geceleri yan gelip yatarak okuyan,
Ama bir zabıt isterim,
Şapkasında tüyler olan.⁶¹

Sizde tıpatıp bu hava var, sevgili kızım, bakışlarınızdan okunuyor ... Hayır, bir öğrenci sizin işinize yaramazdı ... Ama neden illa bir zabıt? Üniversiteden yeni mezun bir genç de aynı şey değİL mi? Gelgelelim şu an size ne bir zabıt ne de bir yeni mezun sunabilirim. Oysa sakın esintiler verebilirim Şimdi biraz daha sert es! ... Evet böyle, ipek şalınızı omuzlarınızdan arkaya doğru atın; usul usul yürüyün ki yanaklarınızın rengi biraz solsun, gözlerinizdeki o parıltı biraz yumuşasın ... İşte böyle. Evet, bilhassa bugünkü gibi güzel bir havada egzersiz yaparsanız ve biraz da sabırlı olursanız, zabıtınıza mutlaka kavuşursunuz. – Tam birbirleri için yaratılmış bir çift. Adımları nasıl da uyuyor, tavırlarındaki o ustalık karşılıklı güven üzerine kurulmuş, ya hareketlerindeki o harmonia præstabilita⁶², o suffisant⁶³ mükemmellik. Aldıkları pozisyonlar ne rahat ne de zarif, beraber dans etmiyorlar, hayır, onlarda bir mukavemet var, umut telkin eden, karşılıklı saygı uyandıran şaşmaz bir doğruluk. Bahse girerim hayat görüşleri şöyledir: Hayat bir yoldur. Ve kol kola girip hayatın sevinçlerinin ve kederlerinin arasından yürümek tam istedikleri şey. Aralarında öyle bir uyum var ki, küçükhanım parke taşların üzerinden yürüme ayrıcalığından bile vazgeçmiş Fakat siz sevgili zefirler, siz bu çiftle neden bu kadar meşgulsünüz? Görünüşe bakılırsa dikkate değer bir tarafları yok gibi. Dikkate değer özel bir şey

61 Bir Norveç halk şarkısından.

62 (Lat.) Üstün uyum, Leibniz'in *Theodice'*inden alınmış bir tabir.

63 (Fr.) Kendi kendine yeten, kendini beğenen, kendinden emin.

mi var yoksa? lakin saat bir buçuk olmuş, Højbro Plads Meydanı'na doğru, ileri!

İnsanın tinsel bir gelişim sürecini tamı tamına ölçüp biçmenin mümkün olduğuna inanası gelmiyor. Bu Cordelia'nın ne kadar sıhhatli olduğunu gösteriyor. Sahiden de harikulade bir kız. Sessiz ve alçakgönüllü görünüyor, ama onda muazzam bir talepkâr yan var, kendini fark ettirmeden derinlerde bir yerde hazır bekliyor. – Bugün kapıdan içeri girerken gözüme çarptı. Ani bir esintinin yol açabileceği biraz mukavemet bile ondaki tüm gizli güçleri uyandırıyor, ama bu bir iç çelişki yaratmıyor. O öyle parmakların arasından kayacak, küçük, önemsiz bir kız değil, öyle narindir ki insan kırılacak diye korkusundan ona bakmaya bile neredeyse kıyamaz; lakin o iddialı bir süs çiçeği de değil. Bir doktor olarak bu sağlık sürecindeki tüm bulguları keyifle inceleyebilirim.

Taarruzumun ilk safhasında ona kademe kademe yaklaşıyorum, sonra birden doğrudan hamle edeceğim. Aile cephesinin kendi çizdiğim askeri haritasında yaptığım bu değişikliği tarif etmem gerekirse: Sandalyemi çevirdim, şimdi ona yan dönmüş oturuyorum. Daha ziyade onunla haşır neşirim, ona hitap ederek konuşuyorum, cevap koparmaya çalışıyorum. Ruhunda ihtiras, coşku, boş ve anlamsız düşüncelerle şişirilmeyen alışılmadığa, olağandışına karşı doymaz bir iştah da var. İnsanların aptallığı üzerine istihzalarım, korkuları ve kayıtsız sünepelikleri üzerine ince alaylarım onu mest ediyor. Güneşin arabasını⁶⁴ gök kubbede sürmeye, yeryüzüne iyice yaklaşıp insanları hafifçe tutuşturmaya bayılırdı herhalde. Gelgelelim bana güvenmiyor; şimdiye kadar ne şekilde olursa olsun onunla yakınlaşmaktan kaçındım, manevi an-

⁶⁴ Trundholm'de bulunmuş bronz devrine ait bir heykel. Danimarka edebiyatında sık kullanılan bir sembol. Kuzey mitolojisinde kuzey ışığı güneş tanrısının arabasıyla gökyüzünden geçişidir.

lamda bile. Bana yaslanmasına imkân tanımadan önce kendinde güçlenmesi gerek. Bir an için sanki mason locamda sırdaşım olmasını istediğim oymuş gibi bir intiba uyanabilir; ama yalnızca bir an için. O tek başına kendinde gelişmeli; ruhunun esnekliğini hissedebilmeli, dünyayı tutup kaldırmayı denemeli. Kaydettiği gelişmeyi konuşmasından ve gözlerinden kolayca anlayabilirim; yok edilişin hiddetini bir kez de olsa orada gördüm. Bana hiçbir şey borçlu olmamalı, çünkü özgür olmalı, aşk sadece özgürlükte var olabilir, hoşça eğlenmek de hoşça dinlenmek de yalnızca özgürlükte kalıcı bir zevk olabilir. Her ne kadar sanki bir tabiat kanunu gibi kendini kollarımın arasına bırakmaya hazırlıyor olsam da, onu bana doğru yerçekimi misali sürükleneceği noktaya getirmeye çabalasam da, önemli olan bunun bir bedenin külçe gibi kendini kucağıma bırakması şeklinde değil, bir ruhun diğerine doğru çekimine benzer bir yöneliş şeklinde olması. Bana ait olacak olsa bile, bu bir hantallık ve kabalıkla üzerime bir külfet gibi yaslanması demek olmamalı. Bana ne fiziksel açıdan bir asalak, ne de manevi açıdan bir angarya olmalı. Aramızda sadece özgürlüğe uygun kurallar hüküm sürmeli. Bana öyle hafif gelmeli ki onu kolumda taşıyabileyim.

Cordelia beni sahiden çok meşgul ediyor. İtidalimi yine kaybediyorum, ona karşı değil, o yanımdayken de değil, tam anlamıyla onunla yalnızken. Onun hasretini çekebilirim, ama konuşmak için değil, karaltısının sadece yanımdan süzülüp geçmesine müsaade etmek için; dışarı çıktığını görünce sessizce arkasından gidebilirim, ama görülmek için değil, görmek için. Geçen akşam Baxter'lerin evinden hep birlikte çıktık; refakatçisi Edvard'dı. Yanlarından alelacele ayrıldım ve uşağımın beni beklediği sokağa doğru koşar adım uzaklaştım. Kaşla göz arasında üzerimi değiştirdim, onun ruhu bile duymadan tekrar yanında bitiverdim. Edvard âdeti üzere dilini yutmuş gibiydi. Kıza neredeyse sıırıslıklam âşıkım,

lakin alışılmış anlamda değil, bu yüzden çok dikkatli olmak gerek, vahim sonuçlar doğurabilir; insan bu duruma tek bir kez düşüyor. Oysa aşk tanrısı kör ve insan eğer aklını kullanabiliyorsa, onu pekâlâ yanıltabilir. İşin püf noktası izlenimler açısından mümkün mertebe kavrayıcı olmak, herhangi bir kız üzerinde ne izlenim bıraktığını ve onun sende ne izlenim uyandırdığını kavrayabilmek. Hatta insan bu yolla aynı anda birçoğuna âşık olabilir, zira her birine farklı tarzda âşıktır. Yalnız bir tekini sevmek yeterli değil; hepsini birden sevmek ise yüzeysellik; kendini bilmek ve mümkün olduğunca fazlasını sevmek, ruhun aşkın kudretini her birinin kendine lazım olan gıdayı alacağı, fakat bilincin her şeye egemen olacağı şekilde muhafaza etmesine izin vermek – işte haz denen şey bu, yaşamak denen şey bu.

Temmuz'un 3'ü

Edvard esasında benden şikâyetçi olamaz. Evet, Cordelia'nın onun şahsında hayal kırıklığına uğramasını, kolay aşktan tiksinesini ve böylelikle kendi sınırlarını zorlayıp aşmasını istiyor olabilirim; fakat bu noktada Edvard'ın kötü bir taklit olmaması önemli; bunun bir şeye faydası olmazdı. Edvard iyi bir eş adayı, ama burjuva olduğundan değil, bunun on yedi yaşındaki bir kız için hiçbir önemi yok; lakin Edvard'ın kendi yararına gün ışığına çıkarmasına yardımcı olmaya çalıştığım bir sürü cana yakın vasfı da var. Bir kostümcü gibi, bir dekoratör gibi onun bu vasıflarını Cordelia'nın evindeki imkânların esnetilebildiği nispette ve istikamete doğru yönlendiriyorum, evet, arada ona sahte tüy taktığım da oluyor. Cordelia'nın evine doğru yan yana yürürken tuhaf hisler uyanıyor içimde. Onu sanki erkek kardeşimmiş, oğlummuş gibi hissediyorum, fakat o benim sadece bir arkadaşım, yaşıttım, rakibim. Benim için katiyen tehlikeli olamaz. Bundan dolayı onu canımın istediği kadar yükseltebilirim, zira o sonra bir o kadar düşecek, ne çok düşerse o

kadar iyi, çünkü Cordelia'da aşağıladığı vasıflar hakkında bir özbilinç ve bundan da öte, arzuladığı şeyler hakkında bir o kadar önsezi uyandırıyor. Ben Edvard'ı alıştırıyorum, duruma ayarlıyorum, tavsiyede bulunuyorum, velhasıl bir dostun dostuna yapacağı her şeyi yapıyorum. İçimdeki husumeti hakkıyla yatıştırmak için de Edvard'ın ateşli bir hayranıymışım gibi davranıyorum. Onu bir hayalperest olarak tanıtıyorum. Edvard kendine nasıl yardım edeceğini bilmediğinden, onu kolundan kaldırıp ileriye doğru ben çekmeliyim.

Cordelia benden hem nefret ediyor hem de korkuyor. Bir genç kız neden korkar? Manevi olandan. Neden? Çünkü maneviyat ondaki tüm kadınsal varoluşun reddi demektir. Erkeklerde yakışıklılık, çekici bir kişilik vs. iyi özellikler olabilir. Bir insan bu araçlarla da fethetilebilir, fakat asla tam bir zafer kazanamaz. Neden? Çünkü kişi, bir kızla onun kendi iktidar alanı içinde savaşıyor ve kadın kendi iktidar alanında hep en güçlüdür. Kişi elindeki araçlarla bir kızın yüzünü kızartabilir, başını önüne eğmesine neden olabilir, lakin onun güzelliğini ilginç kılan o tarifsiz, büyüleyici korku hissi uyandırılmaz.

*Non formosus erat, sed erat facundus Ulixes,
Et tamen aequoreas torsit amore deas.*⁶⁵

Herkes kendisinin güçlü yönlerini bilmeli. Oysa beni sıkça rahatsız eden şey, Tanrı vergisi yetenekleri olanların bile her şeyi yüzlerine gözlerine bulaştırmaları oldu hep. Esasında insanın bir başkasının, daha doğrusu kendi aşkının kurbanı olmuş bir genç kızda, onun hangi yönde aldatılmış olduğunu hemen sezebilmesi lazım. Deneyimli bir katilin kendine mahsus bir bıçaklama tarzı vardır, görmüş geçirmiş bir polis memuru yarayı görür görmez caniyi teşhis edebilir. Ama

⁶⁵ (Lat.) Yakışıklı değildi Ulixes, güzel sözlüydü, / aşkıyla iki su perisinin yüreğini bükte. (Ovidius, *Aşk Sanatı*, II. kitap, 123-124. Çev. Çiğdem Dürüşken)

insanın karşısında böylesi sistematik baştan çıkarıcılar veya böylesi psikologlar nereden çıkacak ki? Bir genç kıızı baştan çıkarmak birçoğu için bir genç kıızı baştan çıkarmak demektir, o kadar, burada nokta koyar, lakin bütün bir dil de bu mantığın içinde saklıdır.

Benden nefret ediyor – hünerli bir kadın olarak; benden korkuyor – kadın olarak; bana âşık – cin gibi bir kadın olarak. Ruhunda bu çelişkiyi ancak şimdi yaratabildim. Gururum, cüretkârlığım, tepeden bakmam, kalpsiz istihzam onu baştan çıkarıyor, ama beni sevmek istermiş gibi değil; onda bu tür duygulardan eser yok, en azından bana karşı. Benimle yarışmak istiyor. Onu tahrik eden şey, insanlar karşısında duyduğu o vakur bağımsızlık duygusu, çölde yaşayan Araplarınkine benziyor. Gülüşüm ve alışılmamış hareket tarzım her erotik ifadeyi etkisizleştiriyor. Bana karşı tavırlarında hayli rahat ve serbest, kararsız veya çekinceli olduğundaysa kadınsal değil düşünsel. Beni bir sevgili olarak tahayyül edebilmekten öyle uzak ki birbirimizin karşısında cin gibi akıllı iki insan olarak duruyoruz. Elimi tutuyor, sıkıyor, gülüyor, sırf platonik bir ilgi gösteriyor. Onu istihza ve alaycılıkla yeterince maskaraya bir çevireyim, sonra eski bir manzumedeki öğüdü takip edeceğim: Şövalye kıpkırmızı pelerinini yere yayar ve güzel bakireden üzerine oturmasını rica eder. Oysa ben pelerinimi yeşil çimenlerin üzerine birlikte oturalım diye değil, düşüncenin kanatlarına binerek onunla havada gözden kaybolmak için ayaklarının dibine yayıyorum. Yahut onu yanıma almıyorum, bir düşünceye kendi başıma ata biner gibi yerleşiyorum, el sallayarak ona veda ediyorum, parmağımla öpücük yolluyorum, gözlerinin önünden kayıplara karışıyorum, artık yalnızca kanat takmış kelimelerin fısıltısını işitebilirim, sesim Yehova gibi giderek yükselmiyor, sönüyor, zira ne kadar konuşursam, o kadar yükseliyorum. O zaman yürekli düşüncelerin kanatlarında uzaklara doğru

benimle gelmek istiyor. Lakin bu tavrımı yalnız bir an sürüyor, bir an sonra ben yine buz gibi, kart ve yavanım.

Kadınların yüzü çeşitli biçimlerde kızarır. Kaba kiremit kırmızısı kızarış. Roman yazarlarının usanmadan kadın kahramanlarının yüzlerine über und über⁶⁶ taktıkları kızarış. Narin kızarış; bu tan vakti kırmızısının ruhta belirişidir, genç kız konumundayken paha biçilmez olur. Bir de sevindirici bir fikri takip eden gelip geçici kızarış vardır ki, erkekte güzel, toy delikanlıda daha güzel, kadındaysa şirindir. Bu kızarış bir yıldırım kıvılcımı, ruhun ufkunda çakan bir yaz şimşegidir. Toy delikanlıda en güzel, genç kızda hoş durur, çünkü kendini saf ve temiz yanıyla gösterir ve bu nedenle hayretin mahcubiyetini de içerir. İnsan yaşlandıkça bu kırmızılık da giderek kaybolur.

Bazen Cordelia'ya yüksek sesle bir şeyler okuyorum; genellikle çok abes şeyler. Sahne ışıkları âdet olduğu üzere Edvard'ın üzerinde olmalı; bu yüzden bir genç kıza kitap ödünç vermenin onun gözüne girmek için çok iyi bir taktik olduğuna özellikle dikkatini çektim. Bundan epey kazanç sağladı; zira Cordelia ona bu hususta çok minnettar görünüyor. Ama en fazla kazançlı çıkan yine benim; kitapları ben seçiyorum, bunun dışında uzakta duruyorum. Bu da incelemelerimde geniş bir hareket alanı sağlıyor. Edvard'a istediğim kitabı verebilirim, edebiyattan anlamadığı için ne istersem cüret edebilirim, en aşırı dereceye kadar. Cordelia'yla akşamları bir araya geldiğimizde, sanki kitabı kazara fark etmiş gibi yapıyorum, alıp sayfalarını karıştırıyor, alçak sesle okuyorum, Edvard'ın itinalı seçimini övüyorum. Dün akşam Cordelia'nın ruhsal esnekliğinden emin olmak için bir deneme yapayım dedim. Edvard'ın ona Bürger'in şiirlerini mi, yoksa Schiller'in Gedichte'sini mi vermesine müsaade edeyim karar veremedim. Schiller'de sayfaları şöyle karıştı-

66 (Alm.) Tekrar tekrar.

rırken, yüksek sesle okumak için Theklas'ın şarkısına gözüm takılabilirdi mesela. Bürger'i seçtim, çünkü onun bilhassa Lenore'si ne kadar güzel olsa da biraz fazla mübalağalıdır. Lenore'nin olduğu sayfayı çevirdim, yüksek sesle ve elimden geldiğince dokunaklı olarak okumaya başladım. Cordelia çok duygulandı, sanki Vilhelm'in⁶⁷ almaya geldiği kendiymiş gibi elindeki dikişe delicesine bir tempoyla sarıldı. Bir ara verdim, halası da uzaktan dinliyordu; o ne canlı ne ölü Vilhem'lerden korkar, ayrıca Almancası da pek iyi değildir, fakat pek keyif almış gibi bir hali vardı; zarif ciltli kitabı ona yakından gösterdiğimde, ciltleme sanatı hakkında konuşmaya başladı. Niyetim Cordelia'daki patetik etkiyi ilk uyandırdığı an yok etmektir. Biraz ürkmüş gibiydi, fakat bu ürkeklik onda tahrik edici değil, unheimlich duruyordu.

İlk kez bugün gözlerimi ona dikecek kadar ileriye gittim. Uykunun gözkapaklarını ağırlaştırdığı, onun için kendiliğinden kapandığı söylenir; belki bu bakışım da aynı etkiyi yaratabilir. Gözleri kapansa da içi anlaşılmaz güçlerle kıpır kıpırdır. Ona baktığımı görmez, hissedez, tüm bedeninde hissedez. Gözleri kapanır, geceder; lakin içi güpegündüzdür.

Edvard artık kendi yoluna gitmeli. Sınırı aşmak üzere; gidip ona aşkını ilan etmesini artık her an bekleyebilirim. Bunu benden daha iyi bilecek biri de yok, ben hem onun sırdaşı hem de tüm hünerimi kullanarak Cordelia'nın üzerindeki etkisi artsın diye bile bile onu heyecanın doruk noktasında tutan kişiyim. Lakin aşkını itiraf etmesine göz yummak da çok riskli olur. Hayır cevabı alacağını bilsem de hikâye burada kapanmayacak. Edvard herhalde çok kötü etkilenecek. Bu da belki Cordelia'nın içine dokunacak, onu duygulandıracak. O durumda en kötü ihtimalden, Cordelia'nın fikrini değiştirmesinden korkmam gerekmesede, ruhundaki gurur

67 Eserde Lenore'nin savaşta ölmüş olan sevgilisi at üzerinde onu mezara götürmeye gelir.

bu saf merhametten muhtemelen zarar görecek. Edvard'ın hakkındaki niyetlerim tamamen boşa gitti demektir.

Cordelia'yla ilişkim dramatik bir yola sapmak üzere. Artık ne olacaksa olmalı, ona sadece uzaktan bakmayı sürdüremeyeceğim, dakikaların böyle boşa gitmesine seyirci kalamayacağım. Gafil avlayıp şaşırtılmalı, bu şart; fakat şaşırtırken de tetikte olmak lazım. Genellikle hayrete yol açan bir şey onda aynı etkiyi yapmayabilir. Onu öyle şaşırtmak lazım ki, hayretinin nedeni aslında durumun baştan beri çok olağan olduğunu ilk kez şimdi fark etmesi olmalı. Ve giderek durumda yine de üstü kapalı bir tür şaşırtıcılık olduğu ortaya çıkmalı. Bu ilginçliğin daimi kuralı, Cordelia'ya karşı tüm hareketlerime egemen olan kural da bu. İnsan birini hayrete düşürebilirse, oyunu kazanmış demektir; muhatabının enerjisini bir an için askıya alarak onun harekete geçmesini imkânsızlaştırır; burada yöntem olarak sıradışına mı yoksa sıradana mı başvurmuştur hiç fark etmez. Asil bir aileye mensup bir hanımefendi üzerindeki delidolu denememi bir parça kendini beğenmişlik duygusuyla hatırlıyorum. İlginç bir dokunuş için bir süre sinsice yanına sokulmaya boşuna uğraştım. Sonra bir gün sokakta rastladım. Beni tanıyamadığından veya o şehirde yaşadığımı bilmediğinden emindim. Tek başına yürüyordu. Ona önden yaklaşabilmek için fark ettirmeden yanından kayıp ilerisine geçtim. Sonra yol vermek için kenara çekildim, o kaldırım taşlarını izliyordu. Ve tam o anda ona hüznü bir bakış fırlattım, hatta sanırım gözlerim yaşlıydı. Şapkamı çıkardım. Durdu. Dokunaklı bir sesle ve hülyalı bir bakışla ona şöyle dedim: "Lütfen bana kızmayınız saygıdeğer küçükhanım, lakin yüz hatlarınız, tüm benliğimle sevdiğim, fakat şimdi benden çok uzaklarda olan birine öyle benziyor ki, bu garip davranışımı mazur görürsünüz umarım." Kur yaptığımı sandı; genç bir kız kurdan bir ölçüde hoşlanır, özellikle bu ona bir üstünlük hissettiriyorsa ve birine gülümseyecek yüreği varsa. Gerçekten,

gülümsedi, bu ona tarif edilemeyecek kadar yakıştı. Asilane bir küçümseyici edayla bana selam verdi, gülümsedi. Yoluna devam etti, bir iki adım yanında gittim. Bir başka gün ona yine rastladım, selam vermeye yeltendim, yüzünde alaycı bir gülümsemeyle geçti gitti Sabır değerli bir meziyettir ve son gülen iyi güler.

Cordelia üzerinde muhtelif şaşırtıcı yöntemler kullanılabilir. Erotik bir fırtına çıkarmaya çalışabilirim, şöyle ağaçları kökünden koparacak kadar sert. Bunun yardımıyla ayaklarını yerden kesmeye, tarihsel bağlamından kapıp kaçırmaya çalışabilirim; tam bu galeyan esnasında içindeki şehveti gizli buluşmalarla ortaya çıkarabilirim. Başarıya ulaşmam olanaksız değil. İnsan onun gibi ihtiraslı bir genç kızı rahatça nereye isterse oraya kadar götürebilir. Lakin bu estetik olarak yanlış. Baş dönmesinden hoşlanmam ve bu yöntemi başka türlü şiirsel bir sıcaklık kazanamayan kızlara karşı önerebilirim. Üstelik insan bu arada gerçek hazzı kolayca elinden geçiriyor; aşırı şaşkınlığın da zararları var. Onun üzerinde tamamen yanlış etki yapar. Epeydir faydasını görecektüğüm, evet daha da kötüsü, sağduyumu kullandığımda daha dolu dolu, daha çok haz alabilecek olduğum şeyleri birkaç nefeste içime çekebilirim. Cordelia'nın tadı heyecandan kendini kapıp koyuvererek çıkmaz. Öyle davransam onu belki ilk başta bir an şaşırtabilirdim, çünkü bu şaşkınlık hali onun cüretkâr ruhu için fazla alışageldik.

Sade bir nişan en iyi, en isabetli yöntem olur. Yavan bir aşk ilanı ile eşim olmasını istediğimde, herhalde onun nezdinde, abartılı söylevlerimi dinlerken, sunduğum zehirli sarhoşluk iksirini içine çekerken, onu alıp kaçacağım diye kalbi küt küt atarken olduğundan kulağa daha inandırıcı gelebilirim.

Nişandaki lanetlik, içerdği etik yöndür. Etik olan ilimde de yaşamda olduğu kadar sıkıcı. Estetiğin kubbesinin altın-

da her şey hafif, güzel, geçici iken, etiğin karışmasıyla her şey kaskatı, köşeli ve sivri, biteviye langweiligt⁶⁸ oluverir. Oysa nişanlılık, tıpkı evlilik gibi, esasında etik bir hakikat değil, geçerliliği sadece ex consensu gentium.⁶⁹ Bu ikilem işime yarayabilir. Buradaki etik unsur zamanı gelince Cordelia'da sıradanlığın sınırını aşıyormuş izlenimi uyandırmaya yeterli, öte yandan onda daha vahim bir sarsıntı yaratmasından korkulacak kadar vahim değil. Etiğe hep bir parça saygı duymuşumdur. Hiçbir kıza üstünkörü bile olsa evlenme sözü vermedim; şimdi böyle davranıyor gibi görünüyorsam, bu sırf bir aldatmaca. Öyle ayarlayacağım ki, nişanı kendisi bozacak. Umut vermek centilmenlik haysiyetime yaraşmaz. Özgürlük vaadiyle suçluyu itirafa kandıran hâkimlerden nefret ederim. Bu hâkim nüfuzundan ve iktidarından feragat ediyor demektir. Şu da var ki, sözcüğün tam anlamıyla özgürlüğün armağanı olmayan bir şeyi kabul etmek âdetim değildir. Bırakalım bu yöntemleri sıradan baştan çıkarıcılar kullansınlar. Ama ne elde edecekler? Biz kıızı görmek istemediği şeyleri gözünün önünden silecek kadar kuşatamayan, hatta bir kıza her adımın kendinden geldiğini düşündürecek kadar edebiyat yapmayı bilmeyen kişi, su katılmamış bir acemidir ve değişmek istemezse daima da acemi kalır; onun keyfine hiç gıpta etmem. Bir aceminin olup olacağı odur, bir baştan çıkarıcı olarak kalır. fakat hiç kimse hiçbir şekilde bana bu sıfatı takamaz. Ben bir estetim, aşkın tabiatını ve ana fikrini kavramış bir erotistim, onun içini dışını bilirim; aşk hakkındaki şahsi görüşüm, her aşk ilişkisinin en fazla altı ay süreceği ve en uç noktaya kadar tadı bir çıkarıldı mı o ilişkinin sona ermeye mahkûm olduğudur. Bütün bunları kendimden biliyorum, ayrıca havsalaya sığabilen en yüksek hazzın sevilme, dünyadaki her şeyden fazla sevilme olduğunu da biliyorum. Bir kıızı elde etmek için edebiyat yapmak

68 (Alm.) Bıkkınlık, usanç, can sıkıntısı.

69 (Lat.) Soyların uzlaşmasından geliyor.

bir sanat, elden çıkarmak için edebiyat yapmak ise bir sanat şaheseri. Lakin ikincisi esas itibariyle ilkinin tabii.

Başka bir yol da izlenebilirdi. Edvard'la nişanlanması için elimden geleni esirgemezdim. Aile dostu olduğuma göre, Edvard bana kayıtsız şartsız inanırdı, mutluluğunu yalnızca bana borçlu değil mi? Hem o zaman daha da iyi gizlenebilirdim. Ama olmaz. Cordelia bir şekilde küçük düşürülmeden Edvard'la nişanlanamaz. Ayrıca Cordelia'ya olan yakınlığım o zaman ilginç olmaktan ziyade göze batır. Nişan olgusundaki o sonsuz prosaisme⁷⁰ ilginç tam uygun bir yankı tahtası.

Wahl'lerin evinde her şey giderek daha bir önem kazanıyor. Gündelik hareketliliğin altında gizlenmiş kıpırdayan ve çok yakında görünür hale gelecek bir canlılık açıkça fark ediliyor. Wahl'lerin evi bir nişana hazırlanıyor. Durumu sırf dışarıdan izleyen birinde halayla benim bir çift teşkil ettiğimiz izlenimi uyanabilirdi. Böyle bir evlilik tarım ekonomisi dalında ilim ve irfanın ailenin gelecek nesillerinde de devamını sağlamak açısından pek de faydalı olurdu! O zaman Cordelia'nın eniştesi olurdu. Ben düşünce özgürlüğü dostuyum ve hiçbir düşünce onu sınırsız kavrama cesaretini kendimde bulamayacağım derecede absürt değil. Cordelia, Edvard ona aşkını ilan edecek diye korkuyor, Edvard bunun her şeyi sonuca bağlayacağını umuyor. Bundan emin de olabilir. Onu böyle bir adımın nahoş sonuçlarından korumak için elimi ondan çabuk tutmalıyım. Umarım onu çok yakında yolcu ederim, bayağı yolumun üzerinde duruyor. Bugün açıkça hissettim bunu. Aşkını Cordelia'ya değil, bir gün birden bir somnambul⁷¹ gibi ayağa fırlayıp uluorta tüm ev halkına itiraf edecek kadar kafası dumanlı görünüyor. Ona bugün öfkeyle baktım. Bir fil hortumuyla bir şeyi nasıl yakalarsa ben de Edvard'ı bakışlarımla öyle yakalayayverdim, yani o kadar ileriye gitmişti ve

70 (İng.) Yavanlık, sıkıcılık.

71 (Lat.) Uyurgezer.

geriye fırlattım. Oturduğu yerden kımıldamadı, ama bedeninin baştan aşağı o fırlatılışa eş şiddette sarsıldığını sanıyorum.

Cordelia benimle ilişkisinde eskiden olduğu kadar özgüvenli değil. Önceleri bana hep kendinden emin bir kadınsılıkla yaklaşırdı, fakat şimdi biraz bocalıyor. Ancak pek bir önemi de yok, her şeyi eski haline getirmem zor olmaz. Lakin bunu da istemiyorum. Son bir kerecik bir gözlem daha, sonra nişan. Bu zor olamaz. Cordelia şaşkınlık içinde evet der, halası da yürekten bir amin çeker. Ziraat uzmanı bir damada sahip olmanın mutluluğu aklını başından alır. Damat! İnsan bu işe bir kere kalkışınca, her şey nasıl da bezelye gibi birbirine asılı gidiyor. Aslında onun damadı değil, olsa olsa yeğeni olabilirim veya daha doğrusu, volente deo⁷² bunların hiçbiri.

23'ü

Kalbimi bir genç kıza kaptırdığım dedikodusunu yaymamın meyvesini bugün topladım. Edvard'ın yardımıyla Cordelia'nın kulağına da gitti. Çok meraklı, gözü üzerimde, ama bir şey sormaya da kalkışmadı, yine de emin olmak istiyor, kısmen merak ettiğinden kısmen de kendine bir antecedens⁷³ bulmak için; benim gibi soğuk biri bile âşık olabilirse, o da hiç utanıp sıkılmadan haydi haydi olabilir gibisinden. Bugün bu meseleye değindim. Sanırım bir hikâyeyi ana fikri kaybolmaksızın, ama vaktinden önce de meydana çıkmadan anlatabilecek benden başka biri yoktur. Burada arzu ettiğim husus dinleyenleri suspenso'da⁷⁴ bırakmak, episodik hareketlerine dikkat ederek arzu ettikleri sonucu tespit etmek, onları arada şaşırtmak; usta olduğum husus ise söylediklerimin kelime anlamlarına ilaveten amphibolier⁷⁵

72 (Lat.) Tanrı'nın izniyle.

73 (Lat.) Öncül.

74 (Lat.) Muallakta.

75 (Lat.) Gramerde çift anlamlılık.

yardımıyla bambaşka bir anlama da sahip olduğunu görmelerini sağlamak. Eğer bir insan belli gözlemler peşinde ise, daima konuşma yapmayı seçmeli. Karşılıklı sohbette muhatap elden kolay kayıp gidebiliyor, soru cevapta kelimelerin yarattığı tesir daha fazla maskelenebiliyor. Büyük bir ciddiyetle halasına hitaben söylevime başladım. “Aca-ba bunu dostlarımdan iyi niyetine mi, yoksa düşmanlarımdan kötü niyetine mi yormalıyım, zaten her ikisinden de fazlasıyla nasibini almamış biri var mıdır ki?” Halası burada bir görüş ortaya attı ve ben büyük bir şevkle bunu çürütmeye koyuldum. İstedğim Cordelia’nın merakını körüklemektir, gideremeyeceği bir merak, zira halasıyla konuşuyordum ve çok ciddi görünüyordum. Söylevime devam ettim: “Yoksa dedikodunun generatio æquivoca’sı⁷⁶ denebilecek bir duruma mı atfetmeliyim?” (Cordelia belli ki bu kelimeyi anlamadı, kafası daha bir karıştı, – bu etkiyi uyandırmak için kelimenin üzerinde aldatmacasına vurgu yapmış ve sanki ana fikir tam burada yatıyormuş gibi kurnaz bir yüz ifadesi takınmıştı) “Şöyle ki, kendi halinde bir hayat sürmeye alışık bir insan olan bendeniz, nişanlandım iddiası üzerine sohbetlere konu oluveriyorum.”; Cordelia’nın benden hâlâ daha fazla bir izahat beklediği aşikârdı, devam ettim: “Bu durumu, dostlarıma göre âşık olmanın (Cordelia irkildi) hep büyük bir mutluluk sayılmasına, düşmanlarıma göre bu piyango-nun bana çarpmasının pek gülünç olduğunun farz edilmesine (tam aksi bir hareket) borçlu olabilirim ya da hiçbir temeli olmadığından bir kaza sonucu gibi görülebilir. Veyahut dedikodunun generatio æquivoca’sı her şeyin boş kafalı birinin kendi kendine gelin güvey olmasından başka bir şey de olmayabilir.” Halası kadınsı bir merakla herkesin beni nişanlı görmekten keyif alacağı bu hanımın kim olduğunu öğrenmek için hiç vakit kaybetmediyse de bu yöndeki her sorusu reddedildi. Cordelia ise bütün hikâyeden epey

76 (Lat.) Müphem yaratım.

etkilenmişti, bana kalırsa Edvard'ın hisseleri birkaç puan yükseldi.

Dönüm noktası yakınlaşıyor. Halasına bir mektup yazarak Cordelia'yla evlenmem için muvafakatını isteyebilirim. Gönül meselelerinde alışlagelmiş bir usul bu, sanki bir kalp için yazmak konuşmaktan daha doğalmış gibi. Tam da bu hareketin barındırdığı filistinizm⁷⁷ böyle bir karar vermemde etkili olabilirdi. Ama böyle yaparsam, gerçek bir sürpriz tadamayacağım, bundan ödün veremem. – Bir dostum olsaydı, bana muhtemelen şöyle derdi: Bu en ciddi adımı iyice düşündün mü, hayatının geri kalanını ve bir başka insanın mutluluğunu belirleyecek adımı? Dostu olan bu ayrıcalığa sahip. Ama benim hiç dostum yok; bu bir avantaj mıdır konusuna girmeyeceğim, diğer yandan bir dostun öğüdünden yoksun olmayı da kesin bir avantaj olarak görüyorum. Ayrıca durumu baştan sona enine boyuna düşündüm.

Benim yönümden nişan için hiçbir engel yok. Yani talip erkek rolüne devam ediyorum, beni bunda kim seyredecek ise. Naçiz şahsım yakında daha yüksek bir mertebede olacak. Kişi olmayı bırakıp bir piyango olacağım; evet iyi bir piyango diyecek halası. Onun durumu bana epey dokunuyor; zira beni o kadar saf ve gerçek bir ziraat ekonomisi aşkıyla seviyor ki, sanki idealiymişim gibi tapıyor.

Hayatımda birçok defa ilan-ı aşk ettim, lakin bütün o tecrübelerin bu sefer bana hiç faydası yok; bu aşk ilanı kendine özel bir tarzda yerine getirilmeli. Kendimi ikna etmem gereken tek şey bunun bir aldatmaca olduğu. Adımlarımı en iyi hangi yönde hızlandırabileceğimi anlayabilmek için epey adım egzersizi yaptım. Yaşanan anı erotikleştirmek, bir sonraki anı belirlemesi ve dolayısıyla gelecek sahnelerin gidişatını etkileyebilmesi açısından kaygı vericidir; fazla cid-

77 19. yüzyılın ilk yarısında "Filistinli gibi cahil, zevksiz, kültürsüz" anlamında aşağılayıcı olarak kullanılan bir tabir.

diye almak ise tehlikeli olur; böyle bir an bir genç kız için öyle anlamlıdır ki, tüm ruhuyla ona odaklanır, ölmek üzere olan birinin son arzusuna odaklandığı gibi; bunu cordial⁷⁸, burlesk hale getirmek şimdiye dek takmış olduğum maskeye de, takmaya niyetlendiğim yeni maskeme de uygun düşmez; espritüel ve ironik hale getirmekse hem aşırı cüretkâr hem son derece riskli olur. Eğer burada niyetim başkalarınıninki gibi olsaydı, yani asıl mesele dil dökerek gönlünü çalmak olsaydı, tabii o zaman çantada keklikti. Bu benim açımdan önemli, fakat tümüyle değil; zira bu genç hanımı özellikle seçmiş olsam da, onu çok önemsemiş, evet, hatta tüm ilgimi ona yöneltmiş olsam da, ondan gelecek evet cevabını şartsız kabul edeceğim demek değil bu. Ona tensel anlamda sahip olmak beni hiç ilgilendirmiyor, ben onun hazzına sanatsal bir biçimde varmanın peşindeyim. Bu sebeple başlangıç da olabildiğince sanatsal olmalı. Bende hemencecik bir sahtekâr görürse, bu beni yanlış anlıyor demek olur; zira ben sıradan anlamda bir sahtekâr değilim; bende sadık bir âşık görürse, bu da yanlış anlıyor demektir. Ruhunun bu sahnede mümkün olduğunca kararsız olması önemli. Bir genç kızın ruhu böyle bir anda ölüm döşeğindeymiş gibi kâhinleşiyor. Buna engel olmam lazım. Sevimli Cordelia'm! Seni güzel bir şey uğruna kandırıyorum, başka türlü davranmak elimden gelmez, ama bunu mümkün olan en iyi şekilde telafi edeceğim. Gelecek sahneler mümkün olduğunca sıradanmış, âdeta tutsuzmuş gibi sürmeli; öyle ki o “evet” dediğinde bu ilişkinin arkasında neyin saklı olduğunu hiç anlamamalı. Ve işte aramızdaki ilişkiyi ilginç yapan da bu ardı arkası gelmeyen belirsizlikler. Olur da bir tahminde bulunabilirse, bir yanlışlık yaptım demektir ve o zaman ilişki bütünüyle anlamını kaybeder. Beni sevdiği için evet demesi imkânsız, çünkü beni zerre kadar sevmiyor. Benim için en iyisi, nişanı bir eylemden bir olguya, kendisinin yaptığı herhangi bir şeyden başı-

78 (Lat.) Yürekten.

na gelen herhangi bir şeye dönüştürmek; öyle ki, “nasıl oldu bitti bir tek Tanrı bilir,” diyebilisin.

31’i

Bugün bir üçüncü şahıs için aşk mektubu yazdım. Bundan hep çok keyif almışımdır. Bir kere, kendini o durumda tahayyül etmek hayli ilginçtir, tüm rahatlığı da cabası. Pipomu doldururum, ilişki hakkında verilen bilgiyi dinlerim, tarafların mektupları önüme konur. Bir genç kızın yazış şekli benim için oldum olası önemli bir araştırma konusu olmuştur. Erkek, karşımda oturan sıçan gibi sırılsıklam erkek âşık genç kızın mektubunu yüksek sesle okur, bazen kısa ve öz yorumlarla araya girerim; güzel yazıyor, duygulu bir kız, zevkli, dikkatli, daha önce de âşık olmuşa benziyor vs. İkincisi, hayırlı bir iş yapmış oluyorum. Birkaç genç insanı birleştiriyorum; sonra karşılığını alıyorum. Her mutlu çiftte kendime bir kurban seçiyorum; tam iki kişiyi mutlu ederken, en çok bir kişiyi bedbaht ediyorum. Her zaman dürüst ve mert davrandım, bana sırrını açan kimsenin güvenini kötüye kullanmadım. İşin biraz hileli yanları da hep var tabii, eh, bu da meşru bir bedel. Bana duyulan bu güvenden neden mi hoşlanıyorum? Çünkü Latince biliyorum ve derslerime çok düşkünüm, bir de küçük kaçamaklarımdan kimseye bahsetmiyorum. Bu güvene layık değil miyim? Onu asla kötüye kullanmıyorum ki.

Ağustos’un 2’si

Beklenen an geldi. Gelirken sokakta halası uzaktan gözümle ilişti, onun evde olmayacağını biliyordum artık. Edvard da Toldboden’daydı. Yani Cordelia büyük ihtimalle evde yalnızdı. Tahminim doğru çıktı. Dikiş masasının başına oturmuş bir şeyler dikiyordu. Onları hemen hemen hiç öğleden önceleri ziyaret etmediğim için, beni karşısında görünce afal-

lar gibi oldu. Durum az kaldı hayli duygusallaşacaktı. Bunda suçlu o olamazdı; kendine hâkim görünüyordu, oysa ben; zırhımı kuşanmış olsam da onu görmek bende olağandışı bir etki yapmıştı. Mavi çizgili, sade, basma ev elbisesi içinde ne de hoştu, göğsünde de dalından yeni koparılmış taze bir gül – henüz dalından yeni koparılmış bir gül, hayır, bu genç kızın kendisi dalından yeni koparılmış taze bir çiçektir, öylesine körpe, daha yeni dönmüş; genç bir kızın geceyi nerede geçirdiğini kim bilebilir! Benim düşünceme göre hayaller ülkesinde, lakin her sabah geri döner, bu dipdiri canlılığı ondan. Öyle genç ama öyle anaç görünüyordu ki, sanki tabiat hassas ve gönlü ferah bir anne gibi ilk kez şimdi onun elini bırakıyordu. Bu veda sahnesine ben şahit oldum, sevgili dolu annesinin onu son bir kez nasıl kucaklayıp uğurladığını ben gördüm, onun “Hadi dünyaya çık artık yavrum, her şeyi senin için yaptım, bu öpücüğümü dudaklarına bir mühürmüş gibi yanına al, o kutsal mabedin bekçisi, sen istemedikçe onu kimse parçalayamaz, ama sana uygun olanı karşına çıkınca tanıyacaksın,” deyişini duydum. Ardından kızın dudaklarına bir öpücük kondurdu, bir şeyler alan dünyevi bir öpücük değil, her şeyi veren ilahi bir öpücük – genç kıza öpücüğün iktidarını da veren bir öpüştü o. Ey harikulade tabiat, sen ne bilgesin, ne akıl ermezsin, erkeğe kelamı, kıza da öpücüğün belagatini ihsan ediyorsun! Bu öpücüğün nimetini dudaklarında, vedanın hayırduasını alnında ve güleç selamı gözlerinde taşıyordu. Göze aynı anda hem evcimen – zira bu evin çocuğuydu – hem de yabancı – zira dünyayı tanımıyordu, tanıdığı sadece sevgili annesiydi ve ona gizlice nezaret ediyordu – görünmesi bundandı. Gerçekten de çok şahaneydi, bir çocuk gibi gencecikti, lakin insana hürmet telkin eden, bekâretin yüce asaletiyle de bezenmişti. – Sonra birdenbire içimdeki tüm coşkun hisler yatıştı ve yeniden soğuk bir resmiyete büründüm. Tıpkı insanın önem verdiği bir şeyi aslında hiçbir önemi yokmuş gibi göstermeye kalkışmasına

uygun düştüğü gibi. Kısaca hal hatır sorduktan sonra ona doğru yaklaştım ve dileğimi arz ettim. Kitap gibi konuşan birini dinlemek son derece sıkıcı olur; lakin bazen böyle konuşmak yerinde oluyor. Kitabın tuhaf bir vasfı var. Nasıl istenirse öyle yorumlanabiliyor. İnsan kitap gibi konuşunca bu vasfı da kazanmış oluyor. Gayet ağırbaşlı, sıradan kalıplara uygun konuştum. Şaşırdı, tam beklediğim gibi, bunu inkâr edemem. O anda bana nasıl görüldüğünü betimlemem zor olur. Üzerinde bir karmaşıklık vardı, evet, yazdığım bir kitap hakkındaki henüz yayımlanmamış, fakat yolda olduğu söylenen bir eleştiri gibi, her tür yorum olanağına sahip bir eleştiri. Bir kelime söylesem bana gülecekti; bir kelime söylesem duygulanacaktı; bir kelime söylesem benden kaçınacaktı; fakat ağzımdan tek bir kelime çıkmadı, orada gururlu bir salak gibi kalakaldım ve pür dikkat ritüele uydum. – “Beni tanıyalı daha çok az zaman olmuştu”, Tanrım, insan bu çeşit eziyetlerle yalnızca nişanın sarp yolunda rastlaşıyor, sevişmenin çiçeklerle bezenmiş patikalarında değil.

Gariptir ama, son günlerde mesele üzerinde enine boyuna düşündüğümde yeterince seri hareket ettiğimden ve o şaşkınlık anında bana evet diyeceğinden öyle eminim ki. Fakat insan bütün o hazırlıkların bir işe yaramadığını görüveriyor. Mesele onun ne bir evet ne bir hayır demesiyle neticelendi; halasına havale edildim, tahmin etmeliydim. Yine de şans benden yana; bu sonuç çok daha iyi.

Halası rıza gösterecek, bundan asla en ufak bir kuşku yok. Cordelia onun öğütlerini dinler. Benim nişan faslına gelince şiirsel olduğunu söyleyerek kendimi methetmeyeceğim, neresinden bakılırsa bakılsın hem ziyadesiyle dar kafalılık hem de tam bir petit-bourgeois'lık. Genç hanım evet mi, yoksa hayır mı desin bilemiyor; halası ise evet diyor, kız da evet diyor, ben kızı seçiyorum, kız da beni – ve hikâye asıl burada başlıyor.

Artık nişanlıyım; Cordelia da öyle ve sanırım durum hakkında bildiği de sırf bu kadar. Samimi bir kız arkadaşı olsaydı herhalde ona şöyle derdi: “Bütün bunlar ne demek oluyor, inan aslında hiç aklım ermiyor. Onda beni cezbeden bir şey var, ama nedir bir türlü çıkaramıyorum, üzerimde garip bir nüfuzu olduğunu hissediyorum, ama ona âşık mıyım, hayır ve belki de hiç olmayacağım, lakin onunla birlikte yaşamaya tahammül edebilirim, hatta onunla hayli mutlu da olabilirim; bir insanın ona tahammül edebilmesinden fazlasını talep edeceğini sanmam.” Sevgili Cordelia'm! Belki adam daha fazlasını da talep eder, karşılığında da daha az tahammülü. – Tüm gülünç şeyler içinde en gülünç olanı nişan. Evliliğin bari bir anlam var, pek işime gelmese de. Nişan tamamen beşeri bir icat ve inventeur'üne⁷⁹ hiç prim de kazandırmıyor. Bir şeye benzemiyor, mübaşirin sırtından sarkan şeridin profesör cübbesiyle ne kadar ilgisi varsa, nişanın da aşkla olan ilgisi o kadar. Artık bu saygıdeğer camianın bir üyesiyim. Küçümsenecek bir şey değil; zira Trop'un⁸⁰ dediği gibi, insan ancak kendisi sanatkâr ise diğer sanatkârlar hakkında hüküm yürütmeye hakkı olur. Ve bir nişanlı aslında bir Dyrehave sanatçısı⁸¹ değil de nedir?

Edvard uğradığı haksızlık karşısında duyduğu öfkeden bitap durumda. Sakalları uzamış, koyu renk elbisesini de giymemiş, bu epey şey ima ediyor. Cordelia'yla konuşacak, ona ne şeytan olduğumu anlatacak. Sarsıcı bir sahne olacağı apaçık: Edvard traşsız, savsakça giyinmiş, Cordelia'ya bağırıp çağırıyor. O uzun sakallarını bana saplamaya kalkmasın da. Onu yatıştırmaya çalışmam boşuna. Eşleştirmeyi

⁷⁹ (Fr.) Mucit.

⁸⁰ Johan Ludvig Heiberg'in (1791-1860) *Recensenten og Dyret* adlı vodvilindeki bir karakter.

⁸¹ Kopenhag'ın kuzeyinde müzikholler ve meyhanelerin bulunduğu mesire. Danimarka edebiyatında basitliği nedeniyle aşağılayarak anılırdı.

yapanın hala olduğunu, Cordelia'nın belki hâlâ Edvard'a karşı bir şeyler hissettiğini, eğer kalbini kazanmayı başarırsa aradan çekilmeye hazır olduğumu anlatmaya çalışıyorum ona. Önce bir duralıyor, acaba sakalını daha farklı mı uzat-sa, yeni bir koyu renk elbise mi edinse, sonra birden bana küfretmeye başlıyor. Zevahiri kurtarmak için elimden geleni yapıyorum. Bana ne kadar kızgın da olsa, bana danışmadan bir adım bile atmayacağına eminim; mentörü olarak ona ne kadar faydam dokunduğunu unutamaz. Onu neden en son umudundan mahrum edeyim? Neden aramızı bozayım? İyi bir insan; zaman ne gösterecek kim bilebilir.

Şimdi yapacağım şey durumu bir taraftan nişanın bozulmasını sağlayacak bir yola sokmak, böylece Cordelia'yla olan ilişkimin daha güzel ve anlamlı bir hale gelmesini güvenceye almış olmak; diğer taraftan da zamanı mümkün olduğunca iyi kullanıp tabiatın ona fazlasıyla bahşettiği bütün o güzelliğin, sevimliliğin zevkini çıkarmak, zevkini çıkarmak ama bir sınır dahilinde ve hiçbir beklentiye olanak vermeyecek bir ihtiyatla. Onu sevmenin ne demek olduğunu, ayrıca beni sevmenin ne demek olduğunu öğrendiği safhaya bir getirince nişan özürlü bir olgu haline gelecek, suya düşecek ve o bana ait olacak. Başkaları durum ilk kez bu aşamaya gelince nişanlanırlar ve böylelikle bunaltıcı bir evliliğe de imza atmış olurlar. Kendi bilecekleri iş.

Her şey hâlâ statu quo⁸²; yine de hiçbir nişanlı benden şanslı, bir parça altın bulan bir paragöz de benden bahtiyar olamaz. Onun hâkimiyetim altında olduğu düşüncesi beni sarhoş ediyor. Saf, masum bir kadınsılık, deniz kadar ber-rak, lakin bir o kadar da derin ve bilge, ama aşktan bihaber! Aşkın gücünü şimdi öğrenecek. Tozların içinden kaldırılıp atalarının tahtına kadar yükseltilen bir kral kızı gibi o da ait

82 (Lat.) Süregelen hal, değişmemiş durum.

olduğu krallık ülkesine yerleştirilecek. Ve bu benim vasıtamla olacak; sevmeyi öğrenince beni sevmeyi de öğrenecek; kuralları öğrendikçe paradigma da peşi sıra gözler önüne serilecek ve ben oyum. Tüm anlam ve öneminin yalnız aşk konusunda mevcut olduğunu hissedince bunu beni sevmek için kullanacak ve bunu benden öğrendiğini bir kere fark edince de beni iki misli sevecek. Mutluluğumu düşünürken kafamın içini öyle bir kaplamış ki, aklım başımdan gitmek üzere.

Ruhu aşk anının belirsiz dokunuşlarında ne bulandı ne gevşedi. Çoğu genç kızın aşkı kararlı, enerjik ve dolu dolu tatmasına engel olan şeydir bu. Bilinçlerinde bir ideal olarak kabul ettikleri belirsiz, puslu bir tablo var, gerçek nesneler buna göre sınıyor. Böyle yarım yamalak tedbirlerden ortaya öyle bir şey çıkıyor ki insan bunun yardımıyla yaşam yolunda ancak dindar Hristiyan rolünde ilerleyebilir. – Şimdi bu genç kızın ruhu aşka bir kere uyanınca onu fark ediyor ve aşkı tüm nağmeleriyle çekip oradan dışarıya çıkarıyorum. İçinde nasıl bir şekil almış olduğunu saptıyorum, kendimi ona göre biçimlendiriyorum; bu hikâyenin çoktandır bir parçası olduğumdan, arzu kalbinden çağlayarak akıp geçerken kadına dışarıdan olabildiğince aldatici biçimde tekrar yaklaşıyorum. Ne de olsa bir genç kız nihayetinde yalnız bir kez âşık oluyor.

Artık Cordelia'ya resmen sahibim, halasının rıza ve takdisini, eş dost ve akrabaların tebriklerini aldım; bu iş yürüyeceğe benzer. Savaşın zorlukları artık geride kaldı, şimdi barışın nimetleri başlıyor. Ne saçmalık! Sanki halasının takdisi ve eş dostun tebriki Cordelia'ya daha derin bir anlamda sahip olmamı sağladı; sanki savaş ve barış zamanındaki aşk birbiriyle öyle ters ki devam ettiği sürece kendini resmen bu çekişmede resmileştirmiyor, silahlar farklı olsa da. Fark aslında bu mücadelenin cominus mu, yoksa eminus⁸³ mu

83 (Lat.) Yakın planda mı, uzak planda mı ...

sürdürüldüğünde yatıyor. Aşk ilişkisinde ne kadar eminus mücadele edilirse, bir o kadar kasvetli bir hal alır, zira göğüs göğse mücadelenin önemi azalır. Göğüs göğse mücadelede bir el sıkış, ayakla bir dokunuş çok önemli, malum olduğu üzere Ovidius da bunları hararetle tavsiye eder, haset yüzünden hor görülseler bile, tabii öpme ve kucaklama da cabası. Eminus mücadele eden birinin güveneceği tek şey gözleri; bir sanatkârsa bu silahı öyle ustaca kullanır ki neredeyse aynı başarıya ulaşır. Gözlerinde rastgele bir yumuşaklıkla kıza baktığında ani bir dokunuş etkisi uyandırır; gözleriyle onu sımsıkı sarar ve kollarıyla sarılmışçasına tesir yaratır. Lakin eminus savaşmayı fazla uzun sürdürmek bir hata veyahut bir şanssızlık, zira böyle bir mücadele hiçbir zaman eğlencenin kendi değil, sırf bir göstergesi. Her şey cominus konumuna geçilene kadar gerçek önemine kavuşmaz. Mücadele yoksa aşk sona ermiş demektir. Ben hemen hemen hiç eminus mücadele etmedim, bu yüzden şimdi sonda değil baştayım; silahlarımı kuşanıyorum. Ona sahibim, bu doğru, ama yasal ve petit-bourgeois anlamda; bunun bana bir faydası yok, benim çok daha masum niyetlerim var. Benimle nişanlı, bu doğru; ama bundan bana âşık olduğu neticesini çıkarmak istersem, beni bir düş kırıklığı bekliyor demektir, zira o bana katiyen âşık değil. Ona yasal olarak hem sahibim hem değilim; tıpkı herhangi bir genç kıza yasal olarak sahip olmadan da pekâlâ sahip olabileceğim gibi.

*Auf heimlich erröthender Wange
Leuchtet des Herzens Glühn.⁸⁴*

Çay masasının yanındaki kanepede oturuyor; ben de yanındaki sandalyede. Bu pozisyonda confidentielle⁸⁵ bir özellik var, ama bunu dengeleyen bir kibarlık da var. Aslında o kadar çok şey pozisyonlara bağlı ki, yani bunu anlayan

84 (Alm.) Gizlice kızaran yanağında / kalbindeki kor ışıltı. (Anonim)

85 (Fr.) Mahrem, gizli.

için. Aşkın bir sürü pozisyonları var, bu ilki. Tabiat bu kızı nasıl da asil yaratmış; o saf, yumuşak hatları, o derin, kadınsı masumiyeti, o parlak gözleri – hepsi beni sarhoş ediyor. Ona saygı ziyaretinde bulundum. Her zaman yaptığı gibi neşeyle yanıma gelerek buyur etti, yalnız bu sefer biraz utangaç, biraz mütereddit. Nişan ilişkimizi bir parça değiştirmiş olmalı, farkında olmasa da; elimi sıktı, ama her zamanki gibi gülümseyerek değil. Ben de bu eli aldım, gevşekçe, belli belirsiz sıkarak karşılık verdim; uysal ve samimiyim, ama erotik olmaksızın. – Çay masasının yanındaki kanepede oturuyor, ben de yanındaki sandalyede. Duruma anlaşılır bir teşrifat havası ve yumuşak bir sabah aydınlığı hâkim. O hiç ses çıkarmıyor, hiçbir şey bu sessizliği bozmuyor. Gözlerim ağır ağır ona doğru kayıyor, ama arzu dolu değil, gerçekten; aksi ayıp olurdu. Yanaklarındaki hoş, anlık kızarma, kırların üzerinden süzülen bulutlar gibi bir geliyor, bir gidiyor. Bu kızarma neye alamet? Aşka mı, özleme mi, umuda mı, korkuya mı? Kalbin kırmızı renk olmasına mı? Hiçbirine. Hayret ediyor, garipsiyor – beni değil; bu ona yetmezdi; o kendine değil, kendinde hayret ediyor; kendinde dönüşüme uğruyor. Bu an sessizlik gerektiriyor, bu yüzden hiçbir *r flexion*⁸⁶ onu rahatsız etmemeli, hiçbir ihtiras gürültüsü bu anı yarıda kesmemeli, – sanki ben orada değilm şim gibi, fakat orada oluşum onda bu derin hayretin uyanması için gerekli koşulu sağlıyor. Varlığım onunkiyle uyum halinde. Bir genç kız bu şartların varlığında ilahlaştırılabilir, ona bu şartlarda tapılabilir, ilahi varlıklara olduğu gibi, sessizlik içinde.

Amcamın evi benim için bir nimet. Bir genç erkeği tütünden tiksindirmek istiyorsam, Regensen'daki⁸⁷ sigara içme odalarından birine götürürüm; bir genç kızı da nişanlı

86 (Ft.) Yansıma, derin düşünce.

87 Birçok Danimarkalı düşünür ve sanatçının  niversite öğrenimleri sırasında kaldıkları, tarihsel ve kültürel öneme sahip bir  ğrenci yurdu.

olmaktan tiksindirmek istiyorsam amcamın eviyle tanıştı-
tırırım. Terzi loncalarının kapıları nasıl sırf terzileri cezbe-
derse, bu evin kapıları da nişanlıları eder. Kendini böyle bir
çevre içinde bulmaktan daha kötüsü yoktur; bu nedenle
Cordelia'yı sabrını kaybetmeye başladığı için suçlayamam.
Şöyle en masse⁸⁸ toplandığımızda en fazla on çift alabilir;
büyük bayramlarda başkente gelen ek müfrezeler de bunun
dışında. Biz nişanlılar nişanın keyfini asıl o zaman doyası-
ya çıkarabiliriz. Cordelia'yla alanda buluşuyoruz, bu onu
hülyalı dokunuş ve sarılışlardan, aşktan anlamaz kimselerin
beceriksizliklerinden tiksindirme yöntemim. Bütün akşam
boyunca evin içinde bir tek ses duyuluyor; biri elinde sinek
raketiyle etrafta dolanıyormuş gibi bir ses – âşıkların öpüş-
melerinin sesi. Bu evde sevimli bir utanmazlık var; insan
kuytu köşeler aramıyor, hayır! Büyük, yuvarlak bir masanın
etrafında oturuluyor. Ben de Cordelia'ya aynı şekilde dav-
ranmak için elimden geleni ardıma koymuyorum, ama bunu
yapmak için kendimi epey zorluyorum. Zaten onun yoğun
kadınsılığını rahatlıkla küçük düşürebilseydim, bu tam bir
gaddarlık olurdu. Kendimi onu ayarttığım için olduğundan
daha fazla ayıplardım. Bütünüyle bakıldığında, bana kendi-
ni teslim etmiş her kıza kusursuz bir estetik muamele güven-
cesi verebilirim, bu da hep kızın aldatılmasıyla sonuçlanır,
çünkü benim estetik felsefemde ya kız erkeği aldatır ya da
erkek kıızı. Hangi tarafın daha sık aldattığını görmek için
peri masallarını, sagaları, baladları ve mitolojileri dolaşıp bir
edebi inceleme yapmak ilginç olurdu.

Cordelia için harcadığım zamana, epey pahalıya patlasa
da hiç yanmıyorum. Hemen her randevu uzun bir ön hazır-
lık gerektiriyor. Onunla birlikteyken aşkın ondaki uyanışını
seyrediyorum. Yanıbaşında oturuyorum, görünürdeyim, fa-
kat oradaki varlığım onun için sanki görünmez gibi. Onunla

88 (Fr.) Kitlese olarak, kalabalık halinde.

olan ilişkim, çift kişilik bir dansın tek başına edilmesi gibi. Ben diğer kişiyim, ama görünmezim. Hareketleri rüyadaymış gibi, ama bir başkasıyla dans ediyor; o başkası benim, oradaki mevcudiyetim görünür olduğu sürece görünmez, görünmez olduğu sürece görünürdeyim. Figürleri bir başkasına doğru yapıyor; ona doğru eğiliyor, ona elini uzatıyor, uçarak uzaklaşıyor, tekrar yanına yanaşıyor. Ben elini tutuyorum, düşüncesini bütünlüyorum, fakat o düşünce zaten kendi içinde bütünlüklü. Ruhunun kendi melodisine göre hareket ediyor; ben sadece onun hareket etmesi için bir veseleyim. Erotik değilim, yalnızca onu uyandırmak istiyorum, bükülgen ve esneğim, kişilik dışıyım, neredeyse o andaki ortamın havası gibi.

İki nişanlı genellikle ne konuşur? Bildiğim kadarıyla birbirlerinin ayağını aileleri arasındaki usandırıcı işbirliğine dolamakla meşguldürler. Erotiğin kaybolup gitmesine şaşmamak lazım! Erotik aşkı yanında diğer her şey silinip gidecek denli sonsuz kılmayı bilmeyen insan, asla aşka kalkışmamalı, on kere evlense bile. Marianne adında bir halam, Christopher adında bir amcam, subay olan bir babam varmış vs. vs., bütün bu genel bilgilerin aşkın gizemleriyle uzaktan yakından alakası yok. Evet, insanın kendi geçmişi bile bir hiç. Bir genç kızın bu hususta söyleyeceği pek fazla şey yok; var olsaydı belki o zaman onu dinleme külfetine katlanmaya değerdi, ama illa onu sevmeye değil. Ben kendi hesabıma hikâye peşinde değilim, bende böyle hikâyelerden yeterince var sanırım; benim aradığım doğallık, içten geldiği gibi davranmak. Kişiler ilk kez arzu ve ihtirasta birbirleri için var olurlar; aşkın ölümsüzlüğü burada.

Onda biraz güven uyandırmak gerek, daha doğrusu bir şüphenin giderilmesi gerek. Birbirlerini hürmeten sevenler, birbirleriyle hürmeten evlenenler, hürmeten birbirlerinden

çocuk yapanlar sınıfına her ne kadar dahil olmasam da, özellikle ihtirasın harekete geçirilmediği safhada aşkın karşı-sındakinden ne talep ettiğini iyi bilirim: Erkeğin estetik olarak ahlaksala ters düşmemesi. Bu hususta aşkın kendine has bir diyalektiği var. Edvard'la ilişkim ahlaksal açıdan halasına davranışından çok daha fazla azarı hak ediyor olsa da, ilki-ni Cordelia'ya haklı göstermem ikincisinden çok daha kolay olurdu. Gerçi bana bir şey demedi, ama ben neden o şekilde davranmaya mecbur kaldığımı izah etmeyi doğru buldum. Göstermiş olduğum ihtimam, temkin gururunu okşadı; her şeyi gizli tutmuş olmam onu âdetâ büyüledi. Burada san-ki erotik inceliklere ihanet etmişim gibisinden, bilahare ona daha önce asla âşik olmadığımı ima etmek zorunda kalmam durumunda kendime ters düşüyormuşum gibi de görün-mem mümkün; ama hiç fark etmez. Kendimle çelişmekten bir korkum yok, yeter ki o fark etmesin ve ben istediğime ulaşayım. Bırakalım bilge tartışmacılar her bir çelişkiyi, iki-lemi gidermekten onur duysun; bir genç kızın hayatı çelişki barındırmaması mümkün olmayacak kadar zengindir, yani neticede çelişkili olması kaçınılmazdır.

Çok gururlu ve erotik olan hakkında hiçbir fikri de yok. Şu sıralar manevi açıdan bir dereceye kadar bana boyun eğ-miş gibiyse de, işin içine erotik girerse, gururunu bana karşı çevirme fikrine kapılması mümkün. Gözlemleyebildiğim ka-darıyla kadın olmanın ne demek olduğu hakkında da kafası karışık. Böyle olunca, gururunu Edvard'a karşı yönlendir-mesini sağlamak kolay oldu. Bu gurur hayli excentrique⁸⁹, çünkü aşktan haberi yok. Bir olsa, gerçek gururu da kavu-şacak; lakin bu excentrique'ten geriye birazcık kalabilir. O zaman bana karşı döneceği düşünülebilir. Nişana evet dediği için pişman olmasa da, hem iyi bir pazarlık yaptığımı, hem de onun hesabına doğru bir başlangıç olmadığını kolayca

89 (Fr.) Alışagelmışin dışında, farklı.

fark eder. Bu kafasına dank edince de, bana meydan okumaya cesaret edebilir. Böyle de olmalı. Ancak o zaman ne kadar derin duygulandığından emin olabilirim.

Sahiden. Sokağın aşağısında, pencereden dışarı olabildiğince sarkıttığı o sevimli, minyon, bukleli başını görüyorum. Son üç gündür böyle oluyor ... Bir genç kız boşuna pencerede durmaz, herhalde iyi gerekçeleri var Lakin size yalvarırım, Tanrı aşkına dışarıya o kadar sarkmayınız; koltuğun tepesine çıkmış olduğunuza bahse girerim, bunu duruşunuzdan anlayabiliyorum. En kötüsünü bir düşünün, başüstü bir düşerseniz, benim tepeme değil, kendimi şimdilik olayın dışında tutabiliyorum, lakin onun tepesine, evet, onun, bir erkeğin, ortalarda biri olmalı Aman ne görüyorum, sokağın alt başından bu yana doğru arkadaşım Lic.⁹⁰ Hansen geliyor, sokağın tam ortasında yürüyor. Tavırlarında bir gayritabii-lik var; alışılmışın dışında bir yürüyüş şekli, doğru tahmin ediyorsam, hasretin kanatlarında geliyor. Bu evle içli dışlı olduğu düşünülebilir mi, hiç haberim olmadan? Bilemem ki Benim güzel matmazelim, gözden kayboluverdiniz; ona kapıyı açmaya gittiğinizi düşünüyorum ... Geri gelebilirsiniz, içeri girmeyecek ... nasıl mı sizden daha iyi biliyorum? Sizi temin ederim ki .. kendi söyledi. Şu geçen araba öyle gürültü çıkarmasaydı, siz de kulaklarınızla duyardınız. Hiç umursamaz bir edayla sordum: İçeri mi gireceksiniz? Tek kelimeyle cevapladı: Hayır ... Şimdi hoşçakal deseniz iyi olacak, çünkü vaiz beyle ben yürüyüşe gidiyoruz. Utangaç biri ve utangaç insanlar gevezeliğe meyillidirler. Onunla müracaat ettiği papazlık makamı hakkında konuşacağım ... Hoşçakalın benim güzel küçükhanımım, biz artık Toldboden'e gidiyoruz. Oraya vardığımızda dönüp ona diyeceğim şu: Hey Tanrım, beni yolumdan ettin, ben aslında Vestergade'ye doğru gide-

90 (Dan.) Ataması yapılmamış belgeli vaiz. "Licentiat" kısaltması.

cektim. – Bak işte geri döndük, yine buradayız ... Ne sadakat, hâlâ pencerede bekliyor. Böyle bir kızı mutlu etmek bir erkeğin boynunun borcu Ve bütün bunları neden yapıyorum diye soruyorsunuz. Çünkü ben aşağılık biriyim, başkalarıyla alay etmekten hoşlanırım. Hiç de değil. Bunları sizi düşündüğümden yapıyorum benim sevimli küçükhanımım. Birincisi, vaiz beyi bekliyordunuz, gözünüzde tütüyordu; bu demektir ki, o buraya vardığında iki misli yakışıklı görünecek gözünüze. İkincisi, vaiz bey şimdi kapıdan içeri girerken şöyle diyecek: “Neredeyse yakalanıyorduk, o lanet olası adam kapıda duruyor olmasaydı, ziyaretinize gelecektim. Ama akıllı davrandım, müracaat ettiğim iş hakkında lafa tuttum onu, orası burası derken ta Toldboden’a kadar götürdüm; inan olsun, hiçbir şeyin farkına varmadı bile.” Peki o zaman ne olacak? Vaiz beye eskisinden çok bayılacaksınız; çünkü onun zihniyetini pek beğenirdiniz, oysa zeki olduğunu ... evet, şimdi kendi gözlerinizle göreceksiniz. Bunun için de bana müteşekkir olmalısınız – – – Fakat aklıma bir şey takıldı. Nişanınız henüz açıklanmamış olmalı, yoksa mutlaka haberim olurdu. Genç hanımı seyretmek çok hoş ve keyif verici, ama kendisi çok genç. Belki içgörüsü henüz olgunlaşmamıştır bile. Ya vahim sonuçlara yol açacak uçarı bir adım atıverirse? Buna mahal vermemem lazım; onunla konuşmalıyım. Bunu ona borçluyum; gerçekten çok cana yakın bir kız. Vaize de borçluyum, o da benim arkadaşım; ama genç kıza daha bir borçluyum, çünkü arkadaşımın kısmeti. Bunu onun ailesine karşı da borçluyum; çünkü muhakkak ki çok saygıdeğer bir aile. Tüm beşeriyete karşı borçluyum, çünkü örnek bir davranış olur. Tüm beşeriyet! Fevkalade bir düşünce, örnek bir davranış, tüm beşeriyet adına hareket etmek, böylesine toplu bir temsil yetkisine sahip olmak. – Lakin Cordelia’ya geri dönelim. Ortamın havasını her zaman kullanabilirim, genç kızdaki hoşluk ve arzu dolu heyecan bana adamakıllı dokundu.

Ve Cordelia'yla aramdaki ilk mücadele başladı, hep geri çekiliyorum ve bu yolla ona zafer zevkini öğretiyorum, öğreniyor ki beni takip ediyor. Geriye çekilmeye devam ediyorum ve her geri hamlede arzu ve ihtirasın güçlerini benim üzerimde öğrenmesini sağlıyorum, ondaki tedirgin eden düşünceleri, tutkuyu, özlemin, umudun ve sabırsız beklentinin ne olduğunu. Önünde oynadığım bu başrolde buna denk düşen vasıflarını geliştiriyorum, onu bir zafer alayına sürüklüyorum, ona yol gösteren de, zaferinin onuruna dithyramboslarla övgüler yağdıran da benim. Aşkın üzerimdeki hâkimiyetini, hareketlerimi görünce, o da aşka, onun ölüm-süz gücüne inanma cesaretini bulacak kendinde. Bana inacak, – kısmen sanatıma güvendiğim için, kısmen de yaptığım işin temelinde hakikat yattığı için. Yoksa inanmazdı. Her bir hareketimle daha, bir daha güçleniyor; ruhunda aşk uyanıyor, kadınsılığındaki anlamla birleşiyor. – Şimdiye kadar, petit-bourgeois dilinde dendiği gibi, kızı şahsen istemedim; şimdi istiyorum ve serbest bırakıyorum, onu sırf bu şekilde sevmek istiyorum. Bunu bana borçlu olduğundan şüphelenmemeli, sonra kendine güvenini kaybeder. Serbestliğini, neredeyse beni terk etmek isteyecek kadar serbest olduğunu hissedince mücadelenin ikinci etabı başlayacak. Şimdi onda güç ve ihtiras, benim için de mücadelenin bir anlamı var, daha sonraki anlar neye gebe olursa olsun. Ya gururu başını döndürürse, ya benden koparsa, ne olur ki! O artık serbest; lakin ben ona sahibim. Nişanın onun elini kolunu bağlayacağı boş laf, onu yalnızca özgürlüğünde sahiplenmek isterim ben. İsterse beni terk etsin; ikinci çatışma başlıyor işte ve ikinci çatışmada ben galip geleceğim, bu kez zaferin beni beklediği, onun ilk mücadeledeki zaferinin bir yanılısama olması kadar kesin. Ondaki güç ne kadar artarsa, benim için bir o kadar ilginçleşiyor. İlk savaş özgürlük savaşı, bir oyun; ikincisi fetih savaşı, bir ölüm kalım meselesi.

Sana âşık mıyım Cordelia? Evet! Gerçekten mi? Evet! – estetik anlamda, her halükârda bunun da bir anlamı olmalı. Ahmağın teki olan bir sadık koca müsveddesinin eline düşmek bu genç kıza ne fayda sağlardı? Ona ne katabilirdi? Hiçbir şey! Bu dünyada yolunu bulmak için dürüstlükten biraz daha fazlası icap ediyor derler; ben de böyle bir kızı sevmek için dürüstlükten biraz daha fazlası gerekiyor diyorum. Bu fazlalığa da ben sahibim – sahtelik. Ve buna rağmen onu sadakatle seviyorum. Kendimi insafsızca ve ihtiyatla gözlüyorum ki, içinde saklı her şey, o yüce zengin doğası gözler önüne serilebilsin. Bunu başarabilecek sayılı kişilerden biriyim, o da buna uygun sayılı kişilerden biri; birbirimize yakışmıyor muyuz?

Gözlerimi rahibe değil de elinizde tuttuğunuz o güzel, dantelli mendilinize diktiğim için beni mi ayıplamalı? Onu öyle tuttuğunuz için sizi mi ayıplamalı? .. Köşesinde bir isim yazılı ... adınız Charlotte Hahn demek .. bir hanımın adını böyle tesadüfen öğrenmek öyle tahrik edici ki! Sanki iyilik-sever bir peri beni gizlice sizinle tanıştırmış gibi ... Yoksa mendili böyle katlamanız rastgele değil de adınızı göreyim diye mi? ... Duygulandınız, gözyaşınızı siliyorsunuz ... Mendil tekrar aşağıya sallanıyor ... Rahibe değil, size baktığımın farkındasınız. Mendile bakıyorsunuz, adınızı ilan ettiğinizi fark ediyorsunuz ... Gayet sakıncasız bir durum; insan bir kızın adını kolaylıkla öğrenebilir ... Kabak neden mendilin başına patlasın ki? Onu neden buruşturdunuz? Ona bu hiddetiniz niye? Bana bu hiddetiniz niye? Dinleyin bakın rahip ne diyor: “Hiç kimse bir başkasını günaha kışkırtmamalı; bunu bilmeden yapan da aynı yükümlülüğün altındadır, o da diğerine borçludur ve karşılığını ona ancak çok daha fazla iyilikle ödeyebilir.” Şimdi amin dedi, kilise kapısının dışında mendili serbestçe rüzgâra salabilirsiniz Yoksa benden korktunuz mu? Size ne yaptım ki? .. Affedebilece-

ğinizden fazlasını mı yaptım? Hatırlamaya cüret edeceğinizden fazlasını mı yaptım – affedebilmeniz için?

Cordelia karşısında çifte hamlede bulunmam gerekecek. Onun üstünlüğü karşısında kaçmayı sürdürürsem, çok muhtemel ki içindeki erotik öge ruhunun ta derinlerindeki kadınsılığın varlığını şüpheli kılacak denli eriyip çözülecek. İkinci savaş başladığında karşı koyma gücü de kalmayacak. İsterse zafere uyuyarak ulaşsın, bunu yapmak zorunda; lakin sürekli uyanık tutulmalı. Bir an için sanki zaferi elinden alınacakmış gibi hissederse, ona sıkı sıkı sarılmayı istemeyi öğrenmeli. Bu güreşte kadınsılığı olgunlaşacak. Alevlendirmek için arzuyu, serinletmek için mektupları kullanabilirim veya tam tersi. Her halükârda sonuncusu tercih edilmeli. O zaman onun en aşırı girişken anlarının zevkini sürmem mümkün olabilir. Mektubu aldığı anda, ondaki tatlı zehir karnına karıştığı anda aşkını taşıma noktasına getirmek için bir kelime yeter. Bir sonraki an ironi ve soğukluk onu şüpheye düşürecek, lakin bu hâlâ içindeki zaferi hissetmesinden, bundan bir sonraki mektubu aldığı anda artarak hissedeceği zafer duygusundan daha şiddetli değil. Ayrıca insanın genç kızın anlayamaması riskini göze almadan bir mektuba ironiyi katabilmesi kolay iş değil. Aşk heyecanı arzu ve ihtirasın içine ancak küçük kıvılcımlar olarak yerleştirilebiliyor. Benim fiziksel varlığım aşırı coşkuyu engelliyor. O ancak bir mektuptaki varlığım kolayca katlanabilir; beni arzularında var olan evrensel bir yaratıktan ayırt edemez. Sonra insan bir mektupta daha iyi kendini ifade edebiliyor, bir mektupta kendimi kolayca ayaklarının dibine fırlatabilirim vs., bunu karşısında yapsam saçma kaçır; yanılsama ortadan kaybolur. Bu manevralardaki zıtlık, içindeki arzuyu uyandırır; geliştirir, güçlendirir ve pekiştirir, tek kelimeyle onu tahrik eder.

Lakin bu mektuplar vaktinden evvel aşırı erotik bir renge bürünmemeli. Mektupların ilk başlarda daha genel çizgiler

taşması, tek bir ipucu içermesi ve en ufak bir kuşku barındırmaması en iyisi. Yer yer nişanlı olmanın getirdiği yararları da ima edebilir, ne de olsa gizemin insanı yoldan çıkardığı da göz önüne alınmalı. Fakat sıra nişanın mahzurlarına gelince, bunları gözlemleyebilmesi için her vesile gereğince değerlendirilmeli. Amcamın evinde her an sergileyebildiğim bir karikatürüm var. Bu kız yardımım olmadan yüreğinin derinlerindeki erotiği uyandıramıyor. Onun karşısında bu karikatürün varlığını reddedersem ve onu sürekli rahatsız etmesine göz yumarsam, o zaman büyük ihtimalle nişanlandığına pişman olacak, ama onun bundan pişman olmasına neden olanın ben olduğumu söylemeye de dili varmayacak.

Kısa bir mektup onun içindeki duygular hakkında bugün bir ipucu verecek, çünkü mektup benim ruh halimi anlatıyor. Doğru olan yöntem bu ve bende yöntem bol. Siz tüm sevgili genç hanımlar, bunun için sizlere müteşekkirim. Ruhum şimdi Cordelia'ya temenni ettiğim gibi görünebilecek şekilde akortluysa, bunu sizlere borçluyum. Sizi hep minnetle hatırlayacağım, onur size ait; bir genç kızın doğuştan usta bir öğretmen olduğunu daima itiraf etmişimdir, insan hiçbir şey olmasa onu aldatmasını öğrenebiliyor; zira bunu en iyi bizzat kızlar öğretebilir; ne kadar yaşlanırsam yaşlanayım, bir erkeğin bir genç kızdaki öğrenecek bir şeyi kalmayacak kadar yaşlandığında işe yaramaz olacağını asla aklımdan çıkarmayacağım.

* *

Cordelia'm!

Benim böyle biri olduğumu hiç tahmin etmediğini söylüyorsun, fakat ben de böyle biri olabileceğimi hiç tahmin etmezdim. O zaman değişim sende değil mi? Veyahut değişimin aslında bende değil, bana bakan o gözlerinde olduğu düşünülemez mi? Yoksa bende mi? Bende, çünkü seni seviyorum; sende, çünkü sevdiğim sensin. Her şeyi akliselimin

soğuk ve sakın ışığında gururla ve umursamazlıkla gözlemledim ve hiçbir şey beni korkutmadı; kapıma vuranlar hayalet bile olsa, kapı tokmağını sükûnetle kavradım kapıyı açmak için. Fakat gör işte, kapıyı açtığım hayaletler değilmiş; kapıyı açtığım beti benzi atmış, bitkin biçare yaratıklar da değilmiş, kapıyı senin için açtım ben sevgili Cordelia'm, hayat ve gençlik ve sıhhat ve güzellik duruyordu kapıda, tam karşımda. Kolum titriyor, ışığı sabit tutamıyorum, senden geri geri kaçıyorum ve buna rağmen gözlerimi senin üzerinden ayırmadan, ışığı sabit tutabilmeyi arzu etmekten kendimi alıkoyamaksızın. Ben değişime uğradım; fakat neye doğru, nasıl, tam nerede bu değişim? Bunlara ekleyebilecek daha başka bir önerim yok, başvurabileceğim daha gösterişli bir söylevim yok: Ben değişime uğradım.

Johannes'in

* *

Cordelia'm!

Aşk mahremiyeti sever – nişan bir açıklama; sessizliği sever – nişan bir beyanat; fısıltıyı sever – nişan yüksek sesle okunan bir duyuru; ve lakin Cordelia'mın sanatıyla nişanlanmak düşmanı kandırmak için mükemmel bir yöntem. Zifiri gecede seyreden bir geminin fenerlerini yakmak etraftaki gemiler için karanlıktan daha tehlikeli olur.

Johannes'in

* *

Çay masasının yanındaki kanepede oturuyor, ben de yanında oturuyorum; kolu kolumda, bir sürü düşünceyle ağırlaşmış başını omzuma dayamış. Öyle yakın, lakin öyle de uzak ki, bana teslim oluyor, lakin bana ait de değil. Hâlâ bir direniş var; fakat kişisel bir bilinçle değil, kadınsılığın olağan direnişi. – Çay masasının başında oturuyor, ben de yanında oturuyorum. Kalbi küt küt atıyor, lakin arzu ve ihtirasla de-

ğil, göğsü inip kalkıyor; hayır tedirgin değil, bazen yüzü renk değiştiriyor, lakin yumuşak geçişlerle. Bu aşk mı? Kesinlikle değil. Dinliyor, anlıyor. Özlü söze kulak veriyor, anlıyor; bir başkasının konuşmasını dinliyor, kendisinininkiymiş gibi anlıyor; bir başkasının övgüsünü dinliyor, içinde yankılanıyor, bu yankıyı anlıyor, sanki sırf o ve bir başkası için gün yüzüne çıkan kendi sesiymiş gibi.

Ne yapıyorum ben? Onun gözünü mü boyuyorum? Kesinlikle hayır; bunun bana bir faydası dokunmazdı ki. Kalbini mi çalıyorum? Katiyen; seveceğim bu kızın kalbine sahip çıktığını da görmeyi yeğlerim. Peki o zaman ne yapıyorum? Kendime onunkine benzeyen bir kalp biçimlendiriyorum. Bir ressam sevgilisinin tablosunu çizer, bundan zevk alır, bir heykeltıraş onu taştan yontar. Ben de öyle yapıyorum, lakin manevi anlamda. O bu tabloya sahip olduğumu bilmiyor ve sahteliğim de esasında burada yatıyor. Tabloya gizlice sahip oldum, o anlamda kalbini çaldım, Rebeka da Lavan'ın kalbini çalmıştı⁹¹, evlerinde Lavan'a ait bütün putları ona hiç fark ettirmeden alarak.

Ortam ve şartların insanın üzerinde büyük bir tesiri var, hafızaya en çabuk ve en derin nakşolan şeyden bir parça halinde hep orada kalıyorlar, daha doğrusu tüm benliğe işlediklerinden hiç unutulmuyorlar. Kaç yaşına gelirim geleyim, Cordelia'yı bu küçücük odadan başka bir ortamda hatırlamama imkân yok. Onu her ziyarete gittiğimde hizmetçi beni holde karşılıyor; Cordelia da odasından çıkıp geliyor ve ben tam holü geçip misafir odasının ana kapısından girerken o da diğer kapıyı açıp içeri giriyor, gözlerimiz birden kapıda karşılaşıyor. Misafir odası küçük, sevimli, neredeyse odalıktan çıkıp yüklük olmak üzereymiş gibi. Onu şimdiye kadar farklı açılardan seyretmiş olsam da, en çok kanep-

91 *Eski Ahit*, Yaratılış, [24: Rebeka, Lavan'ın kardeşidir. 31: Putları Lavan'ın kızı Rahel kocası Yakup için çalar. 25: Yakup, Rebeka'nın oğludur.- ed.n.]

den seyretmeyi seviyorum. Orada yanımda oturuyor, önde yuvarlak bir çay masası, üzerinde etekleri kıvrım kıvrım aşağıya uzanan bir masa örtüsü. Masada bir lamba duruyor, çiçek biçiminde, taç yapraklarını taşımak için dipdiri ve dolgun yukarı doğru filizlenmiş, tam tepe noktasından, aşağıya ihtimamla kesilmiş tülümsü ince bir kâğıt duvak uzanıyor, öyle hafif ki yerinde duramıyor. Lambanın şekli Doğu ülkelerindeki doğayı, başlığın hareketleri bu diyarlarda yumuşak esintilerle sallanan tülde duvakları hatırlatıyor. Yer halı kaplı, hasır örgü, üzerindeki işçilik yabancı kökenini ele veriyor. Bazen lambayı manzaramın haz merkezi yapıyorum. Cordelia lambanın çiçeğinin altında yere uzanmış, orada oturup onu seyre diyorum. Bazen de hasır halıyı bir gemiymiş gibi tahayyül ediyorum, bir subay kamarasıymış gibi – koca okyanusun ortasında yol alıyoruz. Pencereden uzak oturduğumuzdan gökyüzünün uçsuz bucaksız ufuk çizgisi tam karşıda gözlerimizin önünde uzanıyor. Bu da yanılsamayı artırıyor. Orada onun yanıbaşında otururken bırakıyorum bu andaki tablo hakikatin üzerinden, tıpkı ölümün bir mezarın üzerinden süzüldüğü gibi hızla geçip gitsin, – Ortam her zaman çok önemli, özellikle bellek için. Her erotik ilişki öylesine yaşanmalı ki insan sonra onun bütün güzelliklerini bir tabloda seyreder gibi rahatça hatırlayabilsin. Bunu için de ortama özellikle dikkat etmesi gerekiyor. Dekor düzeni istediği gibi değil mi, o zaman yenisini getirtmeli. Cordelia ve onun aşkı ortama tam tamına uyuyor. Oysa küçük Emilie’ mi düşünürken önümde beliren tablo nasıl da farklı, lakin yine de ne kadar uygun bir dekor düzeni! Onu o küçük camekânlı terastan başka bir yerde tahayyül edemiyorum. Kapılar açıldı, evin önünde uzanan küçük bahçe manzaraya dar bir sınır çiziyor, gözleri burada engelliyor ve uzaklaştıkça gözden kaybolan anayolu yüreklice izlemeye koyulmadan bir an bu noktada duralamaya mecbur ediyordu. Emilie enfesti, ama Cordelia’dan daha

anlamsızdı. Ortam da buna göre hesaplanmıştı. Gözleri yerdedydi, cüret ve sabırsızlıkla ileriye bakmıyordu, önündeki o ufacık toprak parçasından gözlerini ayırmıyordu; anayola gelince, o gayet romantik bir şekilde uzaklarda kayboluyor olsa da, gözlerde uyandırdığı etki şöyleydi; gözler önlerinde uzanan mesafeyi koşarak aşp, sonra koşarak bahçeye geri dönüyor ve sonra dönüp bir koşu yeniden aynı mesafeyi katediyordu. Oda toprak hizasındaydı. Cordelia'nın etrafındaki dekorun önünde küçük bir bahçe değil, ufkun uçsuz bucaksız cüreti uzanmalı. Cordelia yer hizasında olmamalı, havada durmalı, yürümemeli, uçmalı, ama bir ileri bir geri değil, sürekli ileriye doğru.

İnsan nişanlıysa, nişanlıların üçkâğıtlarına kendi yararına ortak olabiliyor. Geçen gün Lic. Hansen çok güzel ve genç bir hanım olan yeni nişanlısı ile ortaya çıkıverdi, sanki bir sırmış gibi kızın çok genç olduğunu söyledi, biliyordum zaten, sonra yine sır gibi onu bunun için seçtiğini de itiraf etti, onu gözlerinin önünden hiç kaybolmayan ideale uydurmak için. Aman Tanrım, böylesi şapşal bir vaiz adayına – böyle sağlıklı, yeni çiçek açmış, fıkır fıkır bir kız. Eh ben de eski pratisyenlerdenim, ama bir genç kıza asla, doğanın venerable'sine⁹² olduğundan daha farklı yaklaşmam, evvela genç hanımdan ders alırım. Onu işlemek istiyorsam, bu kendisinden öğrenmiş olduğum şeyleri ona durmaksızın tekrar öğretebilmeme bağlı.

Ruhu her yönde harekete getirilebilmeli, öyle bölük pörçük ve ani rüzgârlara bel verecek gibi değil, adamakıllı. Sınırsızlığı keşfetmeli, bunun insan tabiatı için en uygunu olduğunu hissetmeli. Buna akıllı yatmalı, düşünce yoluyla değil, bu onun için sapa bir yol olur, lakin hayal gücüyle, onunla benim aramdaki esas iletişim de böyle; çünkü bir

92 (Lat.) Kutsal.

erkeklerde bir parça olan, kadında bir bütün olarak mevcut. Sınırsızlığa erişmek için düşüncenin zahmetli yolundan ilerlememeli, kadın didinmek için yaratılmadı; insan hayal gücünün ve kalbinin aheste yollarında yakalamalı onu. Sınırsızlık bir genç kız için bütün aşkların illa mutlu olduğu kanısı kadar olağan. Bir genç kız yüzünü nereye dönerse dönsün, sınırsızlık hep etrafında ve değişim ise bir sıçrayış, lakin erkeksi değil, kadınsı bir sıçrayış. Erkeklerin genellikle bu kadar hantal olmaları neden acaba? Fırlamadan önce illa uzun uzun hazırlanacaklar, gözleriyle mesafeyi ölçecekler, defalarca sıçrama pozisyonu alacaklar, ama her defasında korkup geriye çekilecekler! En nihayet sıçrar ve düşünürler. Bir genç kız farklı bir tarzda ileri fırlar. Dağlık arazide sık sık yan yana iki zirveye rastlanır, onları uçurum gibi derin bir yarık ayırır, aşağı bakmak bile insanın tüylerini diken diken eder. Hiçbir erkek üzerinden atlamaya cesaret edemez. Oysa çevre halkının anlattığına göre bir genç kız buna cesaret etmiş, bu atlayışa bir de ad takmışlar: Bakire atlayışı.⁹³ Bu hikâyeye kolayca inanabilirim, genç kızların her şeyde mükemmel olduklarını düşünürüm ve bu hikâyeyi çevrenin basit halkından her işittiğimde mest olurum. Her şeye, mucizevi olana da inanırım, şaşırmam ona inanabilmem içindir; beni bu dünyada şaşırtacak ilk ve son şey bir genç kızdır. Ve sonra bir genç kız için böyle bir atlayış her zaman sadece bir sıçrama olsa da, erkeğin atlayışı hep gülünç oluyor, çünkü bacaklarını ne kadar açsa da, gösterdiği gayret iki zirve arasındaki mesafeye kıyasla hiçbir şey değil, yine de bir çeşit ölçü oluşturuyor. Ama kim bir genç kızın yarışa kalkacağını tasavvur edecek kadar budala olabilir? Tabii onun koştuğu tasavvur edilebilir de, koşmak özünde bir oyun, bir eğlence, bir zarafet teşhiri, oysa yarış düşüncesi kadında birbirine ait

93 Danimarka'nın İsveç işgalinde olduğu 1657-1660 yıllarında ırzına geçmek isteyen İsveçli askerlerden kurtulmak için kendini Skt Knuds Kilisesi'nin kulesinden aşağıya atan kızın öyküsüne gönderme yapıyor.

olan şeyleri birbirlerinden ayırır. Zira yarışın kadın tabiatına aykırı bir diyalektiği vardır. Ve şimdi sıçrayış; kim birbirine ait olan şeyleri ayıracak kadar kaba olmaya cesaret edebilir! Bir genç kızın sıçrayışı havada süzülür gibidir. Karşı tarafta yere konduktan sonra da gösterdiği gayretten tükenmiş olarak orada öylece durup kalmaz, her zamankinden daha güzel, ruhu ise eskisinden daha bir dopdolu durur ve bu tarafta duran bizlere bir öpücük gönderir. Gençtir, dünyaya gözlerini yeni açmıştır, dağın derinlerinden fışkırmış bir çiçek gibidir, derin, uçurumun üzerinde salınır, bizlerin ise neredeyse gözleri kamaşır. – Daha öğrenmesi gereken şeyler var; sınırsızlığın bütün hareketlerini yapmak, öne ve arkaya sallanmak, farklı ruh durumlarında beşiğinde bir o yana bir bu yana sallanarak mışıl mışıl uyumak, şiirselliği ve realiteyi, hakikati ve macerayı değiş tokuş etmek, sınırsızlığın içinde yuvarlanmak. Böyle yuvarlanmaya bir alışınca erotiğin yelkenini açıyorum, o da tam istediğim ve arzuladığım gibi oluyor. Hizmet süremi ve vazifemi tamamlamış oluyorum; o zaman tüm yelkenlerimi indiriyor yanına oturuyorum, seyrimize onun yelkeniyle devam ediyoruz. Ve genç kızın kafası erotikle adamakıllı dumanlanınca dümende epey işim olacak, hızı azaltmak için, ki hiçbir şey vaktinden evvel veya haşın bir tarzda vuku bulmasın. Arada sırada yelkende küçük bir delik açıyorum ve köpüklerin arasından yine tam hız ileri fırlıyoruz.

Cordelia amcamın evindeyken daha bir alınganlaşıyor. Bir daha oraya gitmememizi tekrarlayıp duruyor; ama bunun ona bir yararı dokunmayacak, gezmek için bahane bulmayı iyi bilirim. Dün akşam oradan ayrıldığımızda bambaşka bir şevkle elimi sıkı sıkı tuttu. Orada olmanın ona işkence gibi gelmesine şaşmamalı. Bu suni maldaki yapmacıklıkları incelemek beni hep eğlendirmese, ben de kaldıramazdım. Bu sabah ondan bir mektup aldım. Mektuba bir öpücük kon-

durmadan edemedim, ondan şimdiye kadar almış olduk-
larımın arasında bu en beğendiğim. İşte Cordelia'm, böyle
olmalı! Tam istediğim gibi.

Garip bir tesadüfle Østerbrogade Sokağı'nda tam karşı
karşıya iki pastacı vardır. Birinci katta sol taraftaki daire-
de bir genç kız oturuyor veya hiç evlenmemiş bir müzmin
bakire de olabilir. Genellikle önünde oturduğu pencerenin
jaluzisinin arkasına saklanır. Jaluzinin kumaşı öyle ince ki
kızı tanıyan veya sıkça görmüş biri, eğer gözleri de keskin-
se, orada onun hatlarını rahatlıkla seçebilir, tanımayan veya
gözleri keskin olmayan biri için ise, o sadece koyu bir gölge.
Ben bir dereceye kadar sonuncusuyum, ilki ise genç bir za-
bit, her gün saat tam 12'yi gösterirken deniz tarafından sa-
hile yakın bir yerde ortaya çıkıyor ve kıskançlık dolu bakış-
larını pencereye dikeyyor. Jaluzi etrafında yaşanan bu hoş ve
sade ilişkiyi ilk nasıl fark ettiğime gelince; diğer pencerelerde
jaluzi yok, eğer sadece bir tek pencerenin jaluzisi kapalıysa,
bu genellikle arkasında biri oturuyor demektir. Bir öğleden
önce karşı taraftaki pastacının penceresinin önünde oturu-
yordum. Saat tam 12'ydi. Sokaktan gelen geçenin farkında
değildim, gözlerimi bu jaluziye dikmişim, birden arkasında
hareket eden bir gölge fark ettim. Jaluzi dilimlerinin ara-
sında bir kadın profili belirdi, başı tuhaf bir tarzda jaluzi
dilimlerinin yönüne doğru eğilmişti. Sonra başın sahibi onu
hafifçe öne eğerek selam verdi ve jaluzinin arkasında sak-
lanmaya devam etti. İlk fark ettiğim şey selamladığı kişinin
bir erkek olduğuydu, zira hareket tarzı bir kız arkadaşın
sebepleneceğinden çok daha hararetti; ikinci fark et-
tiğim şey ise selam verilen kimsenin, her kim ise, ekseriya
yolun karşı tarafından geldiğiydi. Zira öyle bir pozisyon al-
mıştı ki karşıdan yaklaşanı çok önceden fark edebilir, hatta
ona jaluzinin arkasından gizlice selam verebilirdi. — — — Sa-
hiden de saat tam 12'de küçük aşk sahnesinin kahramanı

sevgili zabıt beyimiz çıkageliyor. Ben zemin kattaki pastanede oturuyorum, küçükhanım da birinci katta. Zabıt bey onu çoktan fark etmiş. Aman dikkat sevgili dostum; birinci katı zarıfçe selamlamak kolay bir iş değil. O kadar da fena değilmiş, iri kıyım, dik duruşlu, yakışıklı bir tip, kemerli bir burun, siyah saçlar, üçgen kenarlı şapka da pek yakışmış. Ama durum zorlaşıyor, bacaklar fazla ayakta durmaktan hafif titremeye başladılar. Gözde uyandırdığı tesir diş ağrısı çeken bir insana ağzındaki dişlerin sanki fazla uzunmuş gibi gelmesine benziyor. İnsan tüm gücünü gözlerinde toplayıp bakışlarını birinci kat istikametine çevirince bacaklarındaki takati de çekip tüketiyor. Affedersiniz zabıt bey, bu bakışın göğe yükselmesine mâni olduğum için mazur görün beni. Küstahlık olduğunun farkındayım. Lakin bu bakışın anlamlı olduğunu söylemek zor, daha ziyade anlamsız denebilir, ama çok da vaatkâr. Sanki sırf vaatlerin bolluğu başına vurmuş; sendeliyor, şairin Agnete için kullandığı ifadeyle: Fırtına gibi atıldı, düştü.⁹⁴ Zor, bence böyle olmamalıydı, o buna layık değildi. Vahim, insan hanımlarda centilmen izlenimi uyandırmak istiyorsa asla düşmeyecek. Centilmen olmak isteyen dikkat kesilecek. Fakat kendini sırf kafalı biri olarak gösterecekse, bu mücadele abes; insan o zaman kendi içine batıyor, yığılıp kalıyor; hakikaten düşmenin gözalıcı bir tarafı yok. – – Bu olay benim genç kızımın üzerinde nasıl bir tesir bırakmış olabilir acaba? Çanakkale Boğazı’nın iki yanında aynı anda bulunamamam şanssızlık. Bir tanıdığı karşı tarafta nöbete geçirebilirdim, ama hem gözlemlerimi daima kendim yapmak isterim, hem hikâyeden bana ne düşeceğini önceden her zaman kestirmek imkânsız, hem olaya bir sırdaş sokmak da hiç olmuyor, sonra bir de tüm bildiklerini ağzından zorla çekip almaya ve kafasını karıştırmaya vakit harcayacaksın. – – – Sevgili zabıtimden artık sahiden gına

⁹⁴ Danimarkalı şair Jens Immanuel Baggesen’in (1764-1826) “Agnete fra Holmegaard” adlı şiirine gönderme yapılıyor.

gelmek üzere. Her gün üniforması tam takım arziendam ediyor. Ne müthiş bir azim. Böyle şeyler bir askere yakışır mı? Sevgili bayım, siz silah taşımaz mısınız hiç? Evin kalbini fırtına gibi, genç kızı da haydut gibi fethetmeniz gerekmez mi? Evet, eğer hayata umutla bağlı bir üniversite öğrencisi, bir vaiz aday, bir mahalle papazı olsaydınız, durum farklı olurdu. Sizi yine de bağışlıyorum; zira genç hanımı seyrettikçe daha fazla keyif almaya başladım. Kahverengi güzel gözleri fıkır fıkır. Gelişinizi beklerken, endamı daha bir güzelleşiyor ve bu ona tarif edilemeyecek kadar çok yakışıyor. Anlıyorum ki hayal dünyası çok geniş ve hayal dünyası cinsilatifin doğal makyajıdır.

* *

Cordelia'm!

Hasret ne demek? Dil ve şairler bununla kafiyeli bir kelime bulmuşlar: hapis.⁹⁵ Ne mantıksız! Sanki yalnız hapiste yatanlar hasret çeker! Sanki insan özgürken hasret çekemez! Özgür kalsaydım, hasret çekmeyecek miydim? Ama diğer taraftan ben özgürüm, bir kuş gibi özgür, yine de nasıl hasret çekiyorum! Sana gelirken hasret çekiyorum, senden ayrılırken hasret çekiyorum, senin yanında otururken bile senin hasretini çekiyorum. İnsan sahip olduğu bir şeyin hasretini çekemez mi? Tabii, belki bir an ona sahip olmayacağını aklından çıkarmazsa. Benim hasretim sonsuz bir sabırsızlık. İlk önce bütün sonsuzlukları baştan başa yaşayıp, her anında bana ait olduğundan emin olunca, ilk kez o zaman sana döneceğim, bütün sonsuzlukları seninle yeni baştan yaşayacağım ve o zaman da bir an bile hasretini çekmeden senden ayrı kalmaya tahammül edemeyeceğim, ama yanında sakince oturacak güvenim olacak.

Johannes'in

95 (Dan.) Hasret: fængsel, hapis: længsel.

* *

Cordelia'm!

Kapının önünde küçük bir cabriolet⁹⁶ duruyor, benim için tüm dünyadan büyük, çünkü ancak iki kişi alıyor; önünde atları doğa güçleri gibi delişmen ve ele avuca sığmaz, ihtiraslarım gibi sabırsız, düşüncelerin gibi yürekli. Seni uzaklara kaçırmamı ister misin – sevgili Cordelia'm! İster misin? Emrini bekliyorum! Senin emrin bir sihirli kelime, hem dizginleri salıverecek, hem firarın şevkini. Seni birilerinden alıp başka birilerine kaçırmıyorum, dünyanın dışına kaçırıyorum – atlar şaha kalkıyor, araba yaylanıyor; atlar âdeta başımızın üzerinde dikine duruyorlar; bulutların arasından cennet katına dalıyoruz, rüzgâr etrafımızda uğulduyor; biz mi hareketsiz oturuyoruz? Hareket eden dünya mı, yoksa bizim cesur firarımız mı? Başın dönüyorsa Cordelia'm, bana sıkıca tutun; benim başım dönmez. İnsan sadece bir tek şeyi düşünür, dikkatini ona verirse, manevi anlamda da başı hiç dönmez ve ben yalnız seni düşünüyorum – maddesel anlamdaysa, gözleri tek bir cismin üzerine dikmek lazım ve ben yalnız sana bakıyorum. Sıkı tutun, dünya yok olsa, hafif arabamız altımızda gözden kaybolsa, biz birbirimize tutunuyor oluruz, kucak kucağa, ilahi uyumun içinde yüzercesine.

Johannes'in

* *

Bu da biraz fazla! Uşağım 6 saattir, ben de 2 saattir yağmur fırtına demeden, sıırıslıklam halde, pusuda sevgili yavru-cuk Charlotte Hahn'ı bekliyoruz. Her çarşamba 2 ile 5 arası yaşlı teyzesini ziyaret eder. Bugün gelmeyeceği tuttu, tam da bugün onu canım öyle görmek istiyordu ki. Neden mi? Beni

96 (Fr.) İki kişilik fayton.

çok özel bir ruh durumuna sokuyor. Onu selamlıyorum, hafif bir reverans yapıyor, tasvir edilemeyecek kadar dünyevi, ancak bir o kadar da ilahi bir reverans; hemen hemen hiç hareketsiz ayakta duruyor, sanki toprağın içine girecekmiş gibi, lakin öyle bir bakıyor ki sanki gök katına yükselecekmiş gibi. Ona baktığım zaman düşüncelerim hem ağırbaşlı hem arzu dolu. Bu kız beni başka bir şekilde ilgilendirmiyor, ondan beklediğim sadece bir selam, o daha fazlasına hazır olsa bile. Selamı beni belli bir havaya sokuyor ve ben bu havayı Cordelia'nın üzerine yağıdırıyorum – yine de iddiaya girerim ki o bir yolunu bulup yanımızdan sıvışıp gidecektir. Genç bir kızı takip etmek yalnız komedilerde değil, haki-katte de zor; insanın her bir parmağında gözü olması lazım. Bir zamanlar Cardea adında bir peri yaşarmış, erkekleri aldatmayı âdet haline getirmiş. Ormanda yaşarmış. Âşıklarını ormanın derinliklerine çeker, sonra ortadan kaybolurmuş. Janus'u⁹⁷ da aldatmak istemiş, ama Janus onu aldatmış; zira ensesinde de gözleri varmış.

Mektuplarım hedeflerini hiç şaşırmıyor. Onu erotik olmasa da manen olgunlaştırıyor. Bunun için mektup yerine pusulalara başvurmam gerekecek. Erotik unsur ne kadar öne çıkarsa, pusula bir o kadar kısalır, lakin erotik noktayı da o kadar emin yakalar. Fakat ironi onu duygusallaştırmamak veya yumuşatmamak için yeniden duygularını katılaştırırken, diğer yandan en sevdiği besiyeye tutkusunu da o ölçüde artırır. Pusulalar mesafeli ve belirsiz en uzak çağrışımları taşır. Ruhunda sezginin belirdiği anda ilişki kopar. Benim direncim altında sezgi ruhunda sanki kendi düşüncesiymiş, kalbinden gelen bir dürtüymüş gibi bir biçime bürünür. Benim istediğim de yalnızca bu.

97 Roma mitolojisinde başının önünde ve arkasında birer yüzü bulunan tanrı.

* *

Cordelia'm!

Bu şehirde bir yerde yaşayan küçük bir aile var, bir dul kadınla üç kızından oluşuyor. Kızlardan ikisi saray mutfak-
ğında aşçılık kursuna devam ediyor. Geçen yaz bir öğleden
sonra saat 5 civarıydı. Oturma odasının kapısı yavaşça açı-
lıyor, arayan bakışlar odaya göz gezdiriyor. İçeride, piyano-
nun önünde oturan bir genç kızdan başka kimsecik yok.
Kapı hafifçe geriye itiliyor, biraz aralık bırakılıyor ki piya-
noda çalınan hiç fark ettirmeden dinlenebilsin. Bir sanatkâr
çalışı değil, o zaman kapı iyice kapatılırdı. Bir İsveç melo-
disi çalıyor; şarkının sözleri gençlik ve güzelliğin geçiciliği
üzerine. Kelimeler genç kızın gençliğiyle, güzelliğiyle alay
ediyor; genç kızın gençliği ve güzelliğiyle kelimelerle. Kim
haklı: Kız mı kelimeler mi? Nağmeler öyle yumuşak, öyle
melankolik ki – ihtilaf hakkında hüküm verecek olan yar-
gıç hüznümlü gibi. – Lakin bu hüznün hatalı! Gençlik ile bu
gözlemler arasında ne dayanışma vardır ki! Sabah ile akşam
arasında ne dayanışma vardır ki! Piyanonun tuşları titriyor
ve zangırdıyor; rezonans kutusunun dibindeki ruhlar şaşkın-
lıktan allak bullak ayağa kalkmışlar, birbirlerinin dediğini
anlayamıyorlar – sevgili Cordelia'm, nedir bu haşin coşku!
Bu ihtiras niçin!

Bir olayın hatırlanabilmesi için zaman çizgisinde bizden
ne kadar uzaklaşmış olması gerek; hatırasındaki özlemin ar-
tık ona yetişememesi için ne kadar uzaklaşmış olmalı? Çoğu
insanın bu bağlamda bir sınırı vardır; zamanca onlara çok
yakın olanı da, zamanca çok uzak olanı da hatırlayamazlar.
Ben sınır tanımıyorum. Dün yaşanılanı zaman çizgisinde bin
yıl geriye itiyorum, hâlâ sanki dün olmuş gibi hatırlıyorum.

Johannes'in

* *

Cordelia'm!

Sana açmak istediğim bir sırrım var, benim biricik sır ortağım. Başka kime söyleyeyim ki? Ekho'ya⁹⁸ mı? O bana ihanet eder. Yıldızlara mı? Onlar buz gibi. İnsanlara mı? Onlar anlamazlar ki. Yalnız sana açabilirim; çünkü sen onu saklamayı bilirsin. Bir kız var, ruhumdaki hayalden bile daha güzel, güneşin ışığından daha arı, okyanusun kaynağından daha derin, kartalın uçuşundan daha vakur – bir kız var – Ah! Eğ başını kulağıma ve kelimelerime yaklaştı, öyle ki sırrım gizlice oradan içeri girebilsin – bu kızı hayatımdan fazla seviyorum, çünkü o benim bütün hayatım; bütün arzularımdan daha fazla seviyorum, çünkü o benim en büyük arzum; bütün düşüncelerimden daha fazla seviyorum, çünkü o benim tek düşüncem; güneşin çiçeği sevdiğinden daha sınırsızca seviyorum, endişeli bir zihnin kederinden daha derin, çöldeki kızgın kumun yağmuru sevdiğinden daha fazla hasretle – ona anne gözünün çocuğuna bakışından daha yumuşacık tutunuyorum, dua eden bir ruhun Tanrı'ya tutunduğundan daha inançlı, bitkinin köküne olduğundan daha ayrılmaz. – Başın ağırlaşıyor, içi düşüncelerle dolu, göğsüne düşüyor, göğüslerin dikleşiyor destek olmak için – benim Cordelia'm! Beni anladın, beni tam olarak anladın, harfi harfine, noktasını virgülünü bile yarım kulakla dinlemedin! Kulaklarımı iyice açayım ve bırakayım da senin sesin mi bana burada yol gösterebilir? Şüphe etmeli miyim? Bu sırrımı saklayacak mısın; sana güvenmeye cesaret edebilir miyim? Korkunç suçlarla birbirlerini karşılıklı sessizliğe mahkûm eden insanlar olduğu söylenir. Ben sana öyle bir sır verdim ki, o benim tüm hayatım ve hayatımın özü; senin bana açacak bir sırrın yok mu? – öyle anlamlı, öyle güzel, öyle iffetli bir sır ki kötüye kullanılsa doğaüstü güçler galeyana gelir.

Johannes'in

98 Yunan mitolojisinde Narkissos'a âşık olan peri kızı.

* *

Cordelia'm!

Gökyüzü bulutlu – koyu yağmur bulutları gökyüzünde ihtiraslı yüzündeki kara kaşların gibi bir yükselip bir alçalıyor; ormandaki ağaçlar huzursuz rüyalardan tedirgin olmuş gibi kıpır kıpır. Ormanda gözden kayboldun. Her ağacın arkasında bir kadın silüeti görüyorum, sana benziyor, yaklaşıyorum, o bir ilerideki ağacın arkasına saklanıyor. Bana görünmeyecek misin, dikkatini vermeyecek misin? Her şey beni şaşkına çeviriyor; ormandaki her şeyin müstakil hatları kaybolup birbirine karışıyor, her şey önümde bir sis denizi gibi, içinde sana benzeyen kadın silüetleri bir görünüp bir kayboluyor. Seni göremiyorum, sen durmaksızın sezginin dalgalarında sürükleniyorsun ve lakin ben çoktandır senin her bir benzerinle bile mutluyum. Nedeni ne olabilir – senin yaratılışındaki zengin birlik mi, yoksa benim yaratılışımdaki yoksul farklılıklar mı? – Seni sevmek dünyayı sevmek demek değil mi?

Johannes'in

* *

Cordelia'yla aramda geçen konuşmaları olduğu gibi kopyalayıp çoğaltmak mümkün olsaydı, benim için sahiden ilginç olabilirdi. Ama bunun bir imkânsızlık olduğunu da hemen kavrayabiliyorum; birbirimize söylediklerimizi hatırlamak mümkün olsa da eşzamanlılıkları çoğaltılmalarına engel olur; lakin konuşmanın sinir merkezi, nidadaki sürprizin, arzunun can damarı bu eşzamanlılık. Sonra genellikle tabii ki önceden hazırlıklı da değilim ve bu tabii ki arzunun öz yapısına ters düşüyor, özellikle erotik arzunun. Daima ihtimam gösterdiğim tek şey mektuplarımda içeriği ve bunlarla onda ne gibi bir ruh hali yaratabileceğim. Mektubumu okuyup okumadığını sormak elbette hiç aklımın ucundan

geçmez. Ama okuyup okumadığını kendime rahatça ispat edebilirim. Onunla bu konuda doğrudan konuşsam bile, her söylediğim şey üstü kapalı bir şekilde mektubun içeriğine değiniyor; bunu kısmen herhangi bir izlenimin şu veya bu şekilde ruhuna daha derin işlemesini sağlamak, kısmen de oradan tekrar geri alıp, onu tereddütte bırakmak için yapıyorum. Mektubu yeni baştan okuyabilir ve farklı bir izlenim edinebilir vesaire.

Onda bir değişiklik oldu ve bu değişiklik sürüyor. Şu anki ruh halini tasvir etmem gerekse panteist bir cesaret dedim. Gözleri ona hemen ihanet ediyor. Bakışı cesur, neredeyse gözü kara denecek kadar cesur, – sanki her geçen an olağanüstünü görmesi gerektiriyormuş ve gözlemeye de hazırılmışçasına. Tıpkı kendinden ötesini gören bir gözün ona doğrudan görünene ilaveten bu bakışı da fark ederek hari-kuladeyi görmesi gibi. Gözleri cesur, neredeyse gözü kara, lakin kendine güvenden yoksun, bu yüzden biraz hülyalı ve ricacı, fakat mağrur ve hükmedici değil. Olağanüstünü kendi dışında arıyor, görünmesi için dua ediyor, sanki görünmesini sağlama gücü kendinde değilmiş gibi. Buna engel olmak lazım, yoksa üzerinde vaktinden evvel ağırlık kazanacağım. Bana dün bir şey dedi, krallara yakışır bir tabiatım varmış. Elbet boyun eğecek, böyle gidemez. Belki sevgili Cordelia, krallara yaraşan bir tabiatım olabilir, ama nasıl bir imparatorluğa hükmettiğimden bihabersin. Ben ruh fırtınalarının hâkimiyim. Tıpkı Aeolus⁹⁹ gibi, onları benliğimin dağına hapsediyorum, ara sıra bir birini bir öbürünü salıveriyorum. İltifat ona özgüven verecek; ben ve sen arasındaki fark yürürlüğe konulacak, her şey genç hanımın tarafına kaldırılacak. İltifat büyük özen ister. İnsan arada bir kendini çok yükseğe yerleştirebilir, öyle ki daha yüksekte de kendine bir yer açmış olur; lakin insanın arada bir kendini daha alçağa

99 Yunan mitolojisinde rüzgârların tanrısı.

da yerleştirmesi lazım. Maneviyata eğilim durumunda birincisi en yerinde olanıdır, erotiğē eğilimde ise ikincisi. – Bana bir şey borçlu mu? Hiçbir şekilde. Bunu ister miydim? Hiçbir şekilde. Ben bu hususlarda iyice uzmanım, erotiğē bu tür budalalıklara düşmeyecek kadar iyi tanırım. Velez ki durum böyle olsaydı, var gücümle ona unutturmaya ve aklımdan gezenleri bastırmaya çalışırdım. Her genç kız kalbinin labirentleri karşısında bir Ariadne¹⁰⁰ olur, orada yolunu bulacak ipliğē sahiptir, ancak nasıl kullanacağına akli ermez.

* *

Cordelia'm!

Konuř – seni dinliyorum, her arzun benim için bir buyruk, her duan kudretli bir sihirli formül, en gelip geçici arzularının her biri bana bir iyilik; çünkü sana senin dışında duran hizmetkâr bir cin gibi itaat etmiyorum ben. Senin her buyruğunda arzun da şekilleniyor ve onunla birlikte ben de; ve ben senden beklediğē bir tek kelime olan bir ruhsal karmaşayım.

Johannes'in

* *

Cordelia'm!

Biliyorsun ki kendi kendime konuşmayı çok severim. Tanıdıklarım içinde en ilginç kişiyi kendimde buldum. Bazen bu konuşmalara bir konu bulamayacağımdan korktum; şimdi hiç korkum yok, şimdi sen varsın. şimdi ve ebediyen kendimle seni konuşuyorum, en ilginç nesne hakkında en ilginç kişiyle – heyhat, ben sadece en ilginç kişiyim, sen ise en ilginç nesne.

Johannes'in

* *

100 Yunan mitolojisinde Girit kralı Minos'un kızı. Theseus'a âşık olur.

Cordelia'm!

Seni çok kısa bir süre sevdiğimi sanıyorsun; senden önce başka birini sevmiş olmamdan korkuyorsun. El yazıları vardır, keskin bir göz onları yazan eski kurdu hemen fark eder, ama o yazı zaman içinde önemsiz saçmalıkların altında kaybolmuştur. Yazının son görüntüsü kimyasal aşındırıcılarla silinirse, orijinali altan açık seçik ortaya çıkar. Aynı bunun gibi, senin gözlerin de bana kendimi kendimde bulmayı öğretti, bırakayım unutuş seninle ilgili olmayan her şeyi silip süpürsün, o zaman bir antik yazıda ilahi bir tazelik keşfederim ve o zaman sana olan aşkımin benim kadar yaşlı olduğunu keşfederim.

Johannes'in

* *

Cordelia'm!

Bir krallık kendiyle ihtilafa düşerse nasıl ayakta kalabilir; kendimle ihtilafa düşen ben nasıl ayakta kalacağım? Ne hakkında mı? Senin hakkında, sana âşık olduğum düşüncesinde belki sükûn bulabilirim diye. Lakin bu sükûneti nasıl bulacağım? Zıt güçler fasılasız olarak birbirlerini en derin ve en içten âşık olanın kendisi olduğuna iknaya çalışacaklar; bir an biri, sonraki an öbürü. Bu beni pek fazla endişelendirir de diyemem, zira o ihtilaf benim dışımda vuku buldu; yani biri sana âşık olmaya cüret ettiyse, – veya olmamaya, fark etmiyor, suçun ağırlığı her iki halde de aynı; yine de kendi içimdeki bu ihtilaf beni tüketiyor, – bu tek ihtirastaki çift anlamlılık.

Johannes'in

* *

Ortadan kaybol benim küçük balıkçı kızım, ağaçların arasına saklan, sadece yükünü kaldır; eğilmek sana pek yakışıyor, evet, şu an topladığın çalı çırpının altında eğilirken

bile sende doğal bir zarafet var – böyle latif bir yaratığın böylesi yükler taşıması! Tıpkı bir dansöz gibi hatlarındaki güzelliği sunuyorsun – bel ince, göğüs geniş, filizlenmek üzere olan bir tomurcuk, bunu her sicil memuru onaylayabilir. Belki sen bunların önemsiz şeyler olduğunu düşünüyorsun, belki zarif hanımların daha güzel olduklarını sanıyorsun, ah yavrum! Dünyanın nasıl sahtelik dolu olduğundan haberin yok. O devasa ormanın içlerine doğru yolculuğuna yükünle bir başla; orman muhtemelen karanın içlerine doğru millerce uzanıyor, ta mavi dağların eteklerine kadar. Ola ki sen aslında bir balıkçı kızı değilsin, büyülü bir prensessin; bir cadının hizmetçisisin ve o sana ormanda çalı çırpı toplatacak kadar gaddar. Masallarda hep böyle olur. Başka niçin ormanın ta içlerine gidesin ki? Sahiden bir balıkçı kızıysan, çalı çırpınla rıhtıma inerken önümden geçmek zorundasın, ben yolun öbür tarafında duruyorum. – Ağaçların altından kıvrılarak uzanan patikayı takip et, gözlerim seni bulur; sırf beni görmek için etrafına bakın, gözlerim seni takip eder, beni kıpırdatsana, ama yapamazsın, hasret beni kıpırdamaz, çitin üzerinde sakın sakın oturmuş sigaramı içiyor olacağım. – Başka bir sefere – belki. – Evet, başını arkaya doğru öyle yarım çevirince bakışların nasıl da çapkın; hafif adımların nasıl da davetkâr – evet, biliyorum, idrak edebiliyorum bu yolun nereye götürdüğünü – ormanın yapayalnızlığına, ağaçların fısıltısına, kat kat sessizliğine. Bak, gökyüzü bile sana iltimas geçiyor, bulutların içine saklanıyor, ormanın fonunu karartıyor, sanki perdelerini bizim için kapattı. – Hoşça kal benim güzel balıkçı kızım, mutlu ol, lütfun için teşekkür ederim, güzel bir andı, bir duygu ortamıydı, beni çitin üzerindeki sabit mekânımdan kımıldatacak güçte olmasa da içsel kıpırtılardan yana zengin.

Yakup Lavan'la hizmetinin bedeli üzerine pazarlığa oturup, ikisi Yakup'un sürüdeki beyaz koyunlara göz ku-

lak olması karşılığında doğacak bütün benekli kuzuların onun olması hususunda anlaştıktan sonra, Yakup yalıklara çubuklar yerleştirdi ve koyunların bunu seyretmesine göz yumdu¹⁰¹ – ben de tıpkı böyle Cordelia için her tarafa kendimi yerleştiriyorum, gözleri beni hep görsün diye. Bu ona yalnızca onunla ilgiliymişim gibi geliyor; halbuki ben onun böylelikle tüm diğer şeylere ilgisini kaybedeceğini, concupiscens¹⁰² bir ruh hali oluşacağını, her yerde beni göreceğini biliyorum.

* *

Cordelia'm!

Seni bir unutabilseydim! O zaman aşkım bir hafıza işi mi demek olur? Zaman yazı tahtalarındaki her şeyi silmiş de olsa, silinmiş olan hafızanın kendi de olsa, sana olan ilgim dipdiri kalmaya devam ederdi, sen hiç unutulmazdın. Seni bir unutabilseydim! Ama o zaman neyi hatırlayacağım? Seni hatırlamaktan kendimi bile unuttum; seni unutursam, tekrar kendimi hatırlayacağım, fakat kendimi hatırladığım an seni tekrar hatırlamak zorunda kalacağım. Seni bir unutabilseydim! O zaman ne olurdu? Eski zamanlardan kalma bir tabloda Ariadne mağarasından çıkmış, denizde pupa yelken son hız uzaklaşan teknenin arkasından kaygılı gözlerle bakarken tasvir edilir. Ariadne'nin yanibaşında elinde kirişsiz bir yay, gözlerinin yaşını silen Cupido durmaktadır. Tam arkasında başında miğferiyle kanatlı bir kadın silüeti görülür. İnsan onun Nemesis'i¹⁰³ temsil ettiğini hemen anlar. Bu tabloyu kafanda canlandır, onu kafanda biraz daha değiştir. Cupido ağlamıyor ve yayı kirişsiz değil; yoksa ben çıldırdım diye sen daha az güzel, daha az muzaffer olurdun. Cupido gülümsüyor ve yayını geriyor. Nemesis yanibaşında

101 *Eski Ahit*, Yaratılış, 30.

102 (Lat.) Arzu dolu.

103 Yunan mitolojisinde intikam tanrıçası.

boş durmuyor, o da yayını geriyor. Aynı resimdeki tekne de bir erkek figürü seçiliyor, bir şeyle meşgul. Theseus¹⁰⁴ olduğunu farz ediyor insan. Benim kafamdaki resimde böyle değil. O orada, teknenin kış tarafında durmuş, hasretle gerilere bakıyor, kollarını ileri doğru uzatmış, pişman olmuş, tövbe etmiş, daha doğrusu çılgınlığı onu terk etmiş, ama tekne onu uzaklara götürüyor. Cupido ve Nemesis birlikte nişan alıyorlar, her bir yaydan birer ok fırlıyor, hedefe tam isabet, bunu görüyorsun, Theseus'un kalbinde tam aynı noktaya isabet etmelerinin neye işaret ettiğini anlıyorsun: Theseus'un aşkı öç dolu Nemesis'e idi.

Johannes'in

* *

Cordelia'm!

Benim kendime âşık olduğumu söylüyorlar. Şaşmam; zira sevebildiğimi nasıl fark edebilirdim, zira ben yalnız seni seviyorum, bir başkası bunu nasıl sezebilir, zira ben sadece seni seviyorum. Kendime âşıkım, ama neden? Çünkü sana âşıkım, yalnız sana ve hakikatte sana ait olan her şeye, çünkü sana olan sevgim sona ererse, kendime olan sevgim de sona erer. Dünyanın kâfir gözlerinde en büyük bencilliğin ifadesi olan şey, senin mahrem gözlerin için en saf sevginin ifadesi; dünyanın kâfir gözlerinde en alelade yaşama içgüsünün ifadesi olan şey, senin kutsal bakışın için kendini yok edişin en coşkusu.

Johannes'in

* *

En büyük korkum bu gelişim sürecinin çok zamanımı alacak olmasıydı. Oysa görüyorum ki Cordelia büyük ilerleme kaydediyor, evet, hatta onu bu ruhta tutabilmek için

104 Yunan mitolojisinde Minotauros'u öldüren kahraman.

her şeyi birden harekete geçirmek gerekecek. İlgisini hiçbir surette zamanından önce kaybetmemeli, yani zamanın onun için artık geride kalmış olmasından önce.

İnsan sevince anayolu izlemiyor. Kongevejen'in¹⁰⁵ tam ortasından giden sadece evlilik. İnsan âşık olunca yürüyüşüne Nødebo'dan¹⁰⁶ da başlasa Esrum¹⁰⁷ Gölü boyunca yürümez, hem de bu yol aslında yalnızca bir av yolu olmasına rağmen; ama üzerinden çok gelip geçen olmuştur ve sonra aşk kendi yolunu kendi seçmeyi tercih eder. İnsan Gribskov¹⁰⁸ Ormanı'nın daha içlerine doğru uzanır. Ve böyle kol kola dolaşırken birbirini de daha iyi anlar, önceden belli belirsiz keyif ve ıstırap veren şeyler şimdi belirginleşir. İnsan etrafta birilerinin olup olmadığının farkına varmaz bile. – Yani bu güzel kayın ağacı aşkınıza şahit oldu; onu bu ağacın tacının tam altında ilk kez itiraf ettiniz. Her şeyi, ilk kez karşılaşmanızı, ilk dansınızda birbirinize elinizi ilk kez uzatışınızı, gün ağarırken birbirinizden ayrılışınızı, her ikiniz de öyle sarıh hatırlıyordunuz ki, kendi kendinize ve birbirinize bir şey itiraf etmeniz gerekmemiştir. – Bu aşk repertuvarını dinlemek pek güzel. – Ağacın altında diz çökmüştünüz, birbirinize asla bozulmayacak aşk yeminleri etmiştiniz ve bu sözleri ilk öpücükle mühürlemiştiniz. – Bu verimli ruh hallerini Cordelia'ya savurganca harcamak lazım. – Bu kayın ağacı da şahit olmuştu. Ah evet, bir ağaç epey uygun bir şahit; ama yeterli değil. Belki gökyüzü de şahidinizdi diyeceksiniz, oysa gökyüzü öyle ezbere bahsetmek için fazla soyut bir fikir. Bakın işte, demek bir şahit daha vardı. – Yoksa ayağa kalkıp biri olduğunu mu hissettirsem? Hayır, belki kim olduğumu anlarlar ve oyun kaybedilmiş olur. Yahut onlar uzaklaşmaya başla-

105 Kral yolu. Danimarka hanedanının yazlık sarayı Fredensborg Slot'a çıkan, eski günlerde resmi geçit ve törenlerin yapıldığı anayol.

106 Kopenhag'ın kuzeyindeki Fredensborg şehrinde bir semt.

107 Fredensborg'da Danimarka'nın en büyük gölü.

108 Fredensborg'da Danimarka'nın en büyük ormanlarından biri.

dıktan sonra mı ayağa kalkıp etrafta birinin olduğunu anlamalarını sağlasam? Hayır, bu da patavatsızlık olur. Sırlarının üzerini sessizlik kaplamalı – ben istediğim sürece. Benim hükmüm altındalar, onları arzu ettiğim zaman ayırabilirim. Sırlarını biliyorum; bunu olsa olsa ya birinden ya diğerinden öğrenmiş olabilirim – genç kızdan mı, bu imkânsız – öyleyse delikanlıdan – bu tiksindirici – bravo! Ve hatta neredeyse fesatlık. Bakalım, göreceğiz. Onda başka türlü elde edemeyeceğim belli bir ifadeyi bu yolla elde edebileceksem, olağan, dilediğim gibi, o zaman yapacak başka hiçbir şey yok.

* *

Cordelia'm!

Ben yoksulum – sen benim zenginliğimsin; karanlık – sen benim ışığımsın; sahip olduğum hiçbir şey yok, hiçbir şeye muhtaç değilim. Zaten bir şeye nasıl sahip olabilirim ki? Bu kendi içinde bir tezat olurdu, kendine sahip olmayanın bir şeye sahip olması! Hiçbir şeyi olmayan ve hiçbir şeye sahip olmasına izin verilmeyen bir çocuk gibi mutluyum. Hiçbir şeye sahip değilim; çünkü yalnız sana aidim; ben ben değilim, ben ben olmaya son verdim, senin olmak için.

Johannes'in

* *

Benim Cordelia'm!

Benim, bu kelime ne anlama gelir? Bana ait olan değil, benim ait olduğum şey; benim bütün varlığımı ihtiva eden, öyle ki ona ait olduğum ölçüde bana ait olan şey. Benim Yaranım bana ait olan Tanrı değil, benim ait olduğum Tanrı, – ve anavatanım, yuvam, tutkum, hasretim, umudum için de bu aynı. Şayet önceden ölümsüzlük olmamış olsaydı, bu düşünce, yani senin olduğum düşüncesi, doğanın alışlagelmiş seyrini delip geçerdi.

Johannes'in

* *

Cordelia'm!

Ben neyim? Senin zaferlerini izleyen o sıradan hikâyeci; sen zarif bir hafiflikle havada yükselirken senin altında eğilen dansör; uçmaktan yorulduğunda bir an üzerinde dinlendiğin dal; sopranonun sesini daha tizlere tırmandırmak için onun işveli akordunu kendi naçizane pes perdesiyle alttan kavrayıp kaldıran bas mı – ben neyim? Ben seni yeryüzünde tutan yerçekimiyim. Ben başka neyim? Beden, kütle, toprak, toz ve kül – sen, benim Cordelia'm, sen ruh ve cansın.

Johannes'in

* *

Cordelia'm!

Aşk her şey demek! Nedenine gelince, sevene göre her şey kendi anlamına değil, yalnızca aşkın ona yüklediği anlama sahip. Öyle ki, nişanlı bir gencin nişanlısından başka bir kıza ilgi duyduğu iddia edilseydi, genç erkek muhtemelen olduğu yerde bir suçlu gibi kalakalır, nişanlısı da kıyameti koparırdı! Ama biliyorum ki sen bu itiraftaki sitayişi hemen fark ederdin; zira bir başkasına âşık olmamın imkânsız olduğunu biliyorsun, tüm yaşamıma ışık saçan şey sana olan aşkımdır. Bir başkasına ilgi duyarsam, bu onu sevmediğime kendimi ikna etmek için değil, sadece seni etmek için – yoksa küstahlık olurdu; – lakin tüm ruhum seninle dopdoluyken, hayatın benim için anlamı da değişiyor: Hayat senin hakkındaki bir efsaneye dönüşüyor.

Johannes'in

* *

Cordelia'm!

Aşkımdı beni tüketiyor, geride kalan yalnızca sesim, sana âşık bir ses, her yerde seni nasıl sevdiğini fısıldıyor. Ah! Bu

sesi duymak yoksa seni usandırdı mı? Bu ses her yerde etrafını çevreliyor; mütefekkir ruhumu sanki çok katmanlı, değişken bir çerçeve gibi senin temiz ve derin ruhunun etrafına yerleştiriyorum.

Johannes'in

* *

Cordelia'm!

Bir genç kıza âşık olan bir ırmak hakkında eski bir masal vardır. Benim ruhum da sana bir ırmak gibi âşık. Bir bakıyorsun, sakinleşmiş ve görüntünü ta derinde pırıl pırıl yansıtıyor; bir bakıyorsun, yansımanı yakaladığını sanıp dalgalarını köpürtüyor sen kaçmayasın diye; bir bakıyorsun, yüzeyini hafifçe dalgalandırıp oradaki aksinle oynuyor, bazen onu kaybediyor, o zaman dalgaları kararıyor, kederleniyor. – Benim ruhum da tıpkı böyle, sana âşık bir ırmağa benziyor.

Johannes'in

* *

Doğrusunu söylemek gerekirse, insan olağanüstü canlı bir hayal gücü olmadan da kendini daha konforlu, daha keyifli ve en önemlisi daha uygun bir ulaşım aracında tahayyül edebilir; bir kömürçünün arabasında yolculuk etmek yalnızca mecazi anlamda heyecan uyandırıcıdır. – Yoksa dar anlamda itibar edilmez. Anayoldan saparak bir süre gider; binmeye yanaşmaz, sonra biner, bir mil gider, kimseyle karşılaşmaz; iki mil, her şey yolundadır; o zaman rahatlar, kendini güvende hisseder; oradan bakıldığında etraf sahiden de daha bir güzel görünür; hemen hemen üç mil daha gidilir. – Doğrusu anayolun bu kadar uzağında bir Kopenhaglıya rastlayacağını kim beklerdi ki? Bir Kopenhaglı, anladınız herhalde, çevre köylerden biri değil; kendine mahsus bir bakışı var, çok kararlı, çok dikkatli, çok tenkitçi ve biraz da alaycı. Evet,

benim sevgili kızım, pek rahat bir halin yok; servis tepsisinde oturuyorsun sanki, araba öyle alçak ki ayaklarını koyacak bile yer yok. – Lakin suç sizin, arabam tamamen emrinizde; size daha az rahatsız bir yer göstermek isterim, tabii yanımda oturmaktan rahatsız olmazsanız. Ama hal öyleyse bütün arabayı emrinize sunayım, ben atın üzerinde otururum, gideceğiniz yere kadar size eşlik edebilmenin mutluluğu bana yeter. – O hasır şapka yan bakışınızı yeterince maskeleyemiyor; başınızı öne eğmeniz boşuna, güzel profilinizi hâlâ görebiliyorum, hayranlıkla. – Köylünün bana selam vermesi ne sinir bozucu, değil mi? Öte yandan bir köylünün asil bir beyefendiye selam vermesi uygun bir hareket. – Benden bu kadarla kurtulamazsınız, bakın bir han var orada, ya evet, bir konaklama yeri; kömürcüler ibadeti ihmal edemeyecek kadar Tanrı’dan korkarlar. Onunla ben ilgilenirim. Kömürcü taşıyıcılarını fethetmekte olağanüstü marifetliyimdir. Ah! Sizi memnun etmeyi de bir başarabilsem! Teklifime karşı koyamayacak ve bir kabul etti mi tesirine de karşı koyamayacak. Ben başaramazsam, uşağım icabına bakar. – Şimdi birahaneye giriyor, siz sundurağın altında arabada yalnız kaldınız. – Bu kız da kim bilir kimin nesi? Burjuva sınıfından bir genç kız mı, yoksa bir diyakozun kızı olabilir mi? O zaman bir diyakoz kızı için çok ender bir güzelliği ve olağanüstü zevkli bir giyim tarzı var doğrusu. Bu diyakozun hali vakti yerinde olmalı. Bana öyle geliyor ki o gerçek bir küçükhanım, konağın arabasıyla dolaşmaktan bıkmış, yazlık köşke doğru bir yürüyeyim demiş, şimdi küçük bir macerada şansını denemek istiyor. Olabilir, hiç duyulmamış bir şey değil! – Köylü de da pek cahil, boş kafanın biri, tek bildiği içmek. Evet evet, yalnızca içmeye bak ahbap, bu onun pekâlâ hakkı. – Fakat kimi görüyorum? Matmazel Jespersen’in ta kendisi! Hansine Jespersen, toptancının kızı. Tanrım, daha önce tanışmıştık! Bir keresinde Bredgade Caddesi’nde karşılaşmıştık, faytonunun arkaya dönük koltuğunda oturuyordu, uğraştı ama

pencerenin camını bir türlü yukarı kaldıramadı; gözlüğümü taktım, onu gözlerimle izlemek mutluluğuna kavuştum. Pek mahcup edici bir vaziyetti, arabanın içi öyle hıncahınc doluydu ki kımıldayamıyordu, galiba dikkat çekmekten de çekiniyordu. Şimdiki vaziyet de herhalde bir o kadar utan-dırıcı. Birbirimiz için yaratılmışız, bu açık. Romantik bir kız olsa gerek; şüphesiz tek başına. – İşte uşağım kömürcüyle beraber geliyor. Feci sarhoş. İğrenç, şu kömürcü sürüsü de pek ahlaksız oluyor. Ah evet! Kömürcü taşıyıcılarından daha beter insanlar da var. – Bakın şimdi, yola çıkma zamanı gelmiş bile. Atları kendiniz sürmek zorundasınız; ne romantik! – Teklifimi reddediyorsunuz, çok iyi sürücü olduğunuzda ısrar ediyorsunuz. Beni kandıramazsınız; ne kadar kurnaz olduğunuzu fark ediyorum. Yolda biraz gittikten sonra aşağı atlayıvereceksiniz; ormanda saklanacak bir kovuk bulmak kolay. – Ama atımı eyerlemem lazım; atla geleceğim. – Bakın, işte! Hazırım, artık her türlü hücumu karşı güvende olduğunuzdan emin olabilirsiniz. – Ama öyle çok ürkmeyin, yoksa hemen döner giderim. Tek istediğim sizi birazcık korkutmak, doğal güzelliğinizin artmasına fırsat yaratmak, o kadar! Kömürcünün körkütük sarhoş olmasına benim vesile olduğumu bilmiyorsunuz ve sonra sizi kıracak, gücendirecek bir tek söz çıkmadı ağzımdan. Her şey hâlâ çok güzel olabilir; vaziyete öyle bir yön vereceğim ki tüm hikâyeyi sonradan hatırladıkça güleceksiniz. Sizinle halletmek istediğim ufak bir hesabım var, küçük bir kızı gafil avlayacağımı asla düşünmemelisiniz. Ben özgürlük dostuyum ve özgürce alamadığım şeyin benim için inanın hiçbir önemi yok. – “Yolculuğa bu şekilde devam etmenin uygun olmayacağını herhalde kendiniz de fark etmişsinizdir. Ava çıkıyorum, onun için at üstündeyim. Arabam hanın önünde duruyor. Emir buyrun, hemen size yetişir ve istediğiniz yere götürürüm. Size refakat edemeyeceğim, beni mazur görün, çünkü bir av sözüm var, av sözü kutsaldır.” – Kabul ediyorsunuz demek – her şey çabucak

hazır olacak – bakın işte, beni gördünüz diye utanmanıza, yahut hiç olmazsa size yakışandan fazla utanmanıza gerek yokmuş. Artık bütün hikâyeyle eğlenebilirsiniz, gülün biraz ve birazcık da beni düşünün. Daha fazlasını istemiyorum. Fazla bir şey değil; ama bana yeter. Bu bir başlangıç ve ben özellikle başlangıç hamlelerinde kuvvetliyimdir.

Dün akşam halasının evinde küçük bir davet vardı. Cordelia'nın örgüsüne davranacağını biliyordum. İçine bir pusula saklamıştım. Yere düşürdü, aldı, duygulandı, isteklendi. Bir insan ortamdan hep böyle faydalanabilirse, sağlayacağı avantajlar saymakla bitmez. Önemsiz bir pusula genç hanım onu böyle ortamda okuyunca sonsuz bir anlam kazanıveriyor. Benimle konuşma fırsatı bulamadı; misafirlerden bir hanıma evine kadar refakat etmemi gerektirecek bir durum yaratıp ortadan kaybolmuştum. Bu sayede bugüne kadar beklemeye mecbur oldu. Edindiği izlenimi genç kız ruhunun daha derinlerine perçinlemek için hiç şaşmayan bir yoldur. Ona sanki üzerine düşen benmişim gibi bir izlenim verir; bana faydası şu ki her tarafta aklına takılırım, her tarafta ona sürpriz yaparım.

Buna karşılık aşkın kendine mahsus bir diyalektiği var. Bir zamanlar bir kıza âşık olmuştum. Evvelki yaz Dresden'de bir tiyatrodaki seyrettiğim bir kadın oyuncu ona öyle benziyordu ki, tanışmak istedim ve başardım da. Lakin aralarında çok büyük fark olduğunu fark ettim. Sonra bugün yolda bir hanıma rastlıyorum, tıpkı o kadın oyuncuya benziyor. Bu hikâye bu minval üzere ilelebet sürüp gidebilir.

Düşüncelerimle her yerde Cordelia'yı çembere alıyor, onları koruyucu melekler gibi etrafına diziyorum. Kendi zafer arabasında tıpkı Venüs'ün güvercinlerin çektiği arabasında oturduğu gibi oturuyor ve ben düşüncelerimin dizginlerine sanki kanatlı yaratıklarım gibi asılıyorum. O orada mem-

nun, bir çocuk gibi hayat dolu, bir tanrıça gibi kudretli oturuyor; bense yanında yürüyorum. Gerçekten de bir genç kız her halükârda doğanın ve tüm varlığın venerabile'sidir¹⁰⁹ ve hep öyle kalacak! Bunu kimse benden daha iyi bilmez. Böylesine bir görkemin öyle kısa sürmesi ne yazık. Bana gülüm-süyor, beni selamlıyor, el sallıyor, kız kardeşimmiş gibi. Bir bakış ona sevgilim olduğunu hatırlatıyor.

Aşkın farklı pozisyonları var. Cordelia çabuk öğreniyor. Kucağımda oturuyor, yumuşak ve sıcak kolunu boynuma doluyor; vücudunu yerçekiminden bağımsızmış gibi hafifçe-cik göğsüme yaslıyor; yuvarlak hatları bana hemen hemen dokunmuyor; bir çiçek gibi, zarif varlığıyla kıvrıla kıvrıla yükseliyor etrafımda, bir kurdele gibi özgür. Gözleri kapak-larının ardına saklanmış, göğsü kar gibi bembeyaz, göz alı-yor, öyle kaygan ki bakışlarımı üzerinde sabit tutamıyorum, göğsü kıpırdamasa kayıp gidecekler. Bu kımıldı neye delalet? Aşka mı? Belki. Bu onun önsezisi, onun hayali. Henüz ener-jiden yoksun. Beni uzun uzun kucaklıyor, bulutun gökseli bağrına bastığı gibi, esinti gibi kayıtsız, bir çiçeği kucaklar-casına hafifçe; beni belli belirsiz öpüyor, gökyüzünün denizi öptüğü gibi, çiçeği kucaklayan kırağı gibi usulca, sessizce, denizin ayın aksini öpüşü gibi merasimle.

Ondaki ihtirasa gelince, bu aralar toy diyebilirim. Ben hele bir dönüş hamlesi yapıp, kendimi kesin olarak geri çek-meye başlayayım, işte o zaman beni tutsak etmek için her şeyi deneyecek. Başarabilmesi için de erotizmden başka yolu yok, bu şimdilik bambaşka bir tarzda kendini gösterecek olsa da elinde bana karşı kullanacağı bir silahı var demek oluyor. Ama o zaman benim elimde de düşünsel ihtirasım var. O kendisi için dövüşüyor, erotizme benim sahip oldu-ğumu biliyor; o kendisi için dövüşüyor, beni alt etmek için.

109 (İt.) Kutlu, kutsal, saygıdeğer.

Onun aslında daha ileri seviyede bir erotizm tarzına ihtiyacı var. Onu alevlendirerek sezgiyi öğretmiştim, şimdi soğuklukla idraki öğretiyorum, ama öyle yapıyorum ki o bunu kendi keşfetti sanıyor. Bunun için de beni savunmasız yakalamamanın peşinde, beni yürekliliğiyle aştığına inanıyor, aklı sıra beni bu yolla tutsak edecek. İhtirası o zaman daha kesin, enerjik, inandırıcı ve diyalektik bir hal alıyor; öpüşleri sınırsız, kucaklayışları aralıksız. – Bende özgürlüğünü arıyor ve ben onun etrafını ne kadar sıkıca sararsam, özgürlüğünü o kadar daha iyi buluyor. Nişan bozulmak üzere. Bir bozulunca da biraz dinlenmeye ihtiyacı olacak, ki bu çılgın koşuşturma nahoş bir görüntü arz etmesin. İhtirası son bir kez daha kendini toparlıyor ve o benim oluyor.

Nasıl ki kutlu Edvard'ın zamanında bu genç kızın hocalığını dolaylı olarak üstlendiysem, bunu şimdi alenen üzerime almış bulunuyorum. Ona en iyi bulduğum besiyi sunuyorum: mitoloji ve masal. Hep olduğu gibi onu burada da özgür bırakıyorum; her şeyi ondan dinleyerek bulup çıkarıyorum. Önceden orada olmayanı oraya öncelikle yerleştiriyorum.

Hizmetçi kızlar yazları Dyrehaven¹¹⁰ Parkı'na giderler, ama umdukları eğlenceyi bulamazlar. İnsan senede bir kere gittiği bir yerin keyfini adamakıllı çıkarmak ister. Şapkalar takacaklar, şallar kuşanacaklar, her bakımdan rüküşleşecekler. Eğlencede aşırılık arsız, çirkin, müstehcen durur. Hayır, ben en iyisi Frederiksberg Have¹¹¹ Parkı'na gideyim. Pazar öğleden sonraları buraya gelirler, tabii ben de gelirim. Bu mekânda her şey derli toplu ve nezih, eğlence tarzı daha sessiz ve daha asil. Dolayısıyla, hizmetçi kızlardan genellik-

110 Kopenhag'ın biraz kuzeyindeki halk tipi eğlence yeri.

111 Kopenhag'da, hayvanat bahçesinin bitişiğinde kraliyet konaklarının da bulunduğu büyük bir park.

le pek hoşlanmayan erkeklerin kaybı bu biçarelerinkinden daha fazla oluyor. Bu alacalı bulacalı hizmetçi kalabalığı esasında biz Danimarkalıların sahip olduğu en harikulade muhafız alayı. Ben kral olsaydım – o zaman ne yapacağımı bilirdim – geçit törenine muvazzaf askerleri çıkarmazdım. Eğer o 32 kişilik kurmaylar grubundan¹¹² biri olsaydım, hemen bir yardım komitesi kurulması için kolları sıvardım, sezgi, nasihat, teşvik ve her türlü münasip ödülle hizmetçi kızları zevkli, uyumlu ve özenli biçimde süslenmeye özendirmek için çalışacak bir komite. Güzellik neden israf edilsin, neden kendini hiç fark ettirmeden hayat geçip gitsin ki? Bırakalım da bari haftada bir gün bir işe yarayarak kendini göstereyim! Lakin her şeyden evvel zevk ve itidal şart. Bir hizmetçi kız bir hanımefendiye benzemeyecek, Politivennen¹¹³ bunda ne kadar haklı olsa da ileri sürdüğü nedenler tamamen yanlış. Eğer biz bu yolla hizmetçiler arasında sağduyulu bir ilerlemeyi benimsersek, bunun kendi evlerimizde, kendi kız evlatlarımız üzerinde de faydalı bir etkisi olacağı düşünülemez mi? Yoksa bu yol izlenirse, Danimarka'yı gerçekten emsalsiz bir gelecek beklediğini farz etmem pek mi küstahlık olur? Ben bu altın çağın muhatabı olsaydım ne yapardım diye düşünüyorum da, insan herhalde günlerini gönül rahatlığı içinde caddelerde, sokaklarda, pasajlarda dolaşıp temaşa zevkinin tadına vararak geçirirdi. Düşüncelerim ne kadar geniş, ne kadar cüretkâr, ne kadar da vatansever! Ama tabii Frederiksberg parkındayım, her pazar öğleden sonraları hizmetçi kızların geldiği yerde; ben de onlarla beraber. – – – Önce köylü kızlar geliyorlar, sevgilileriyle el ele veya bir başka düzende, bütün kızlar el ele önde, bütün erkekler onların arkasında yahut daha bir başka düzende, iki kız ve bir erkek. Bu kalabalık çerçeveyi oluşturuyor, büyük çadırın

112 Kopenhag şehir meclisinin yalnız erkeklerden oluşan otuz iki üyesi vardı.

113 1798-1811 ve 1816-1845 yılları arasında yayımlanan haftalık dergi. Eleştirel tavrı ve reformist içeriği nedeniyle sık sık sansüre uğradı.

önündeki kare şeklindeki geniş alanda ağaçlar boyunca ya ayakta duruyorlar ya oturuyorlar. Hepsi zinde, körpe, yalnız tenlerindeki ve giysilerindeki renk zıtlıkları biraz sert! Şimdi Jutlandlı¹¹⁴, Funenli¹¹⁵ kızlar da alaya katılıyor. Uzun boylu, dimdik, biraz fazlaca ağır siklet, giysileri bir parça pasaklı. Burada komiteye büyük iş düşerdi. Gözler Bornholm¹¹⁶ bölüğünün üyelerini uzun boylu aramak zorunda kalmıyor: Marifetli aşçı kızlar, ama ne mutfakta ne Frederiksberg'de fazla yanlarına yanaşılabilecek cinsten, gururlu hallerinde bir iticilik var. Bu nedenle oradaki varlıkları sağladığı tezat açısından etkili, her ne kadar onlarla çok ender muhatap olsam da burada olmasalar özlerdim. – Ve şimdi ana birlikler geliyor: Nyboderli kızlar. Daha minyon, etli butlu, yuvarlak hatlı, güzel bir cilt, memnun mesut, şen şakrak, konuşkan, biraz fingirdek ve hepsinden önce başları açık. Giyinişleri hemen hemen hanım işi, yalnız iki şey dikkate değer, üzerlerinde şal yok, boyun atkısı var, şapka yok, olsa olsa ufacık şık bir kep, lakin tercihen başlar açık. – – – – Şu işe bakın! İyi günler Marie; size burada mı rastlayacaktım? Sizi son kez gördüğümünden beri çok oldu. Hâlâ kraliyet danışma kurulunda görevlisiniz herhalde? – “Evet” – Şartları mükemmeldir sanırım? – “Evet” – Ama burada yalnız gibisiniz, size refakat eden kimse ... bir sevgili filan yok yanınızda, belki bugün vakti olmadı, gelemedi, belki de onu bekliyorsunuz! – Yaa! Demek nişanlı değilsiniz? Bu nasıl olur? Kopenhag'ın en güzel kızı, kralın kurulunda da vazifeli, bütün hizmetçi kızlar için bir ziynet, bir örnek, zarif giyinmesini bilen bir genç hanım ve ... giysileri pahalı da! Elinizdeki mendil ne de zarif, ince ketenden ... olamaz, hem de kenarları nakışlı, bahse girerim 10 mark verdiniz ... böylesine sahip olmayan öyle çok asil hanımefendi var ki ... Fransız eldivenler

114 Danimarka'nın batı bölgesindeki büyük yarımada.

115 Jutland'ın doğusunda kalan adalardan biri.

116 Danimarka'nın en doğusundaki adaların en büyüğü.

.. bir ipek şemsiye ... Ve böyle bir kızın nişanlısı olmayacak .. Bu haksızlık. Pek yanlış hatırlamıyorsam, Jens de sizden bayağı hoşlanıyordu, biliyorsunuz canım, Jens, toptancının Jens'i, ikinci kattaki ... Bakın, doğru tahmin ettim ... neden nişanlanmadınız ki? Jens yakışıklı bir erkekti, hali vakti de yerindeydi, herhalde toptancının nüfuzuyla şimdiye kadar ya polis memuru olmuştur ya itfaiyeci, hiç de kötü bir voli değildi! Suç kesin sizde, ona çok sert davrandınız ... “Hayır! Ama Jens’in bir zamanlar bir kızla nişanlı olduğunu ve ona hiç de iyi davranmadığını öğrendim.” – .. Neler duyuyorum? Jens’in böyle bir alçak olduğunu kim tahmin ederdi ... evet, o saray muhafızları .. o saray muhafızları yok mu, onlara da hiç güven olmuyor Çok doğru davrandınız, bir kız, sizin gibi bir kız herhangi birinin kucağına atılmaz ... Muhakkak daha iyisini bulursunuz, sizi temin ederim. – – – Juliane nasıl? Epeydir görmedim. Benim güzel Marie’m, belki bana biraz bilgi vermek lütfunda bulunur ... insan bir kere aşta hüsrana uğradı diye herkesten uzaklaşmamalı ... Burası da çok kalabalık .. bu konuda sizinle daha fazla konuşmaya çekiniyorum, biri beni görür diye korkuyorum ... Bir dakikacık dinleyin benim güzel Marie’m Bakın burası uygun, gölgelik bir yol, ağaçların dalları âdeta bizi yabancı gözlerden saklamak için birbirine geçmiş, burada ne kimse görür ne de biz kimsenin sesini duyarız, tek duyulan sadece uzaktan akseden müziğin yumuşak nağmeleri ... işte burada sırrımdan bahsetmeye cesaret edebilirim ... Şu işe bakın hele, eğer Jens öyle kötü biri olmasaydı, şimdi burada onunla kol kola yürüyor olacaktınız, bu güzel müziği birlikte dinleyecektiniz; şimdikinden çok daha fazla zevk alacaktın ... neden böyle duygulandın? – Unut o Jens'i Bana haksızlık ediyorsun ... buraya sırf seninle karşılaşabilmek için geldim ... danışma kuruluna da sırf seni görmek için gelmiştim ... Herhalde anlamışsındır.. Bir fırsatını bulup hep mutfak kapısının önünden geçtim .. Sen benim ol-

malısın ... Papaz kürsüsü de bayram etmeli ... yarın akşam sana her şeyi açıklayacağım ... mutfak merdiveninden doğru yukarıya, soldaki kapı, mutfak kapısının tam karşısındaki Hoşça kal benim güzel Marie'm aman beni burada gördüğünü veya konuştuğunu kimse fark etmesin. Sırrımı da biliyorsun artık. – – – Sahiden enfes bir kız, ondan bir şeyler koparmak mümkün oldu. – Odasına hele bir ayağımı basayım, papaz kürsüsünü kendim havalara uçuracağım! Öteden beri o pek güzel Yunan αὐτάρκεια'sını¹¹⁷ geliştirme, özellikle de bir papazı gereksiz kılma arayışı içinde olmuştumdur.

Benden mektup aldığında Cordelia'yı arkasından izlemeyi çok isterdim, ilginç olabilirdi. O zaman orada yazılanlara ne derece gerçek anlamda erotik yaklaştığını da anlayabiliyordim. Mektuplar bir genç kızın üzerinde tesir uyandırmak için paha biçilmez birer vasıta olmuşlardır, daima da olacaklar; nedense ölü bir harf canlı bir kelimeden çoğu kez daha tesirli oluyor. Mektup sır dolu bir iletişim aracı; insan kendini durumun hâkimi hissediyor, etraftakilerin tesiri altında değil ve öyle sanıyorum ki bir genç kız bazen ve özellikle de zihninin baskı altında olduğu anlarda idealleriyle yalnız kalmak ister. İdeali sevdiği somut bir nesnede ifade bulsun bulmasın, idealde hakikatin sahip olmadığı bir olağandışılık bulunduğunu hissettiği anlar da vardır. Bu kefarete eğlencelerini ona bağışlamak gerekir; yalnız bundan doğru yararlanmayı bilmek lazım ki o tükenmiş değil, güçlenmiş olarak gerçeğe geri dönebilsin. Mektuplar buna yardımcı oluyor; insanın görünmeden, zihinsel düzlemde bu kutsal vaftiz anlarında hazır bulunmasını sağlıyor, mektubun gerçek bir kişi tarafından yazıldığını tahayyül etmek hakikate doğal ve zahmetsiz bir geçiş sağlıyor.

117 (Yun.) Autarkeia: Otarşi.

Cordelia'yı kıskanabilir miydim acaba? Lanet olsun, evet! Bir bakıma da hayır! Bir başkasıyla mücadeleden zaferle çıktığım halde bundan rahatsız olduğunu görseydim, yani beklediğimin tam aksi olsaydı – o zaman ondan vazgeçerdim.

Eski devirlerin filozoflarından birinin dediğine göre, insan başından geçen her şeyi olduğu gibi bir yere kaydetseydi, daha ne olduğunu anlamadan filozof olurdu. Epey bir zamandır nişanlılar cemaatiyle ilişki halindeyim. Bu bağlantının er geç meyvesini vermesi gerek. Bu nedenle bir kitap yazmak için malzeme toplamayı düşündüm, başlığı Öpüşme Teorisine Giriş, tüm alingan âşıklara ithaf edeceğim. Bu konuda bir kitabın bulunmaması sahiden pek garip. Eğer bitirmek kısmet olursa, uzun zamandır noksanlığı hissedilen bir ihtiyacı gidermiş olacağım. Edebiyatımızdaki bu eksikliğin sebebi acaba filozofların bu konuyu hiç düşünmemeleri mi, yoksa hiç anlamamaları mı? – Şimdiden bir iki tavsiyede bulunabilirim. Öpüşmenin mükemmel olabilmesi için taraflardan birinin kız diğerinin erkek olması şart. Erkeklerin öpüşmesinin tadı yok, veyahut daha kötüsü, ağızda nahoş bir tat bırakıyor. – Sonra sanıyorum ki erkeğin kızı öpmesi, kızın erkeği öpmesine kıyasla öpüşme fikrine daha bir yakındır. Yıllar zarfında bu ilişkide öyle bir kayıtsızlık gelişir ki öpüşme anlamını kaybeder. Bu evlilerin evcil öpüşmeleri için de geçerli. Evli çift mendil yokluğunda birbirinin ağzını siler, bir taraftan da “afiyet olsun” der. – Aradaki yaş farkı hayli fazlaysa, o zaman öpüşme olgusu öpüşme fikrinin dışında kalır. Taşrada bir kız okulu hatırlarım, en büyük sınıf kendilerine bir terminus¹¹⁸ bulmuştu: “Kral danışmanını öpmek”, bu ifadeyle sevimli ve makbul kavramlarının öpüşme olgusuyla olan irtibatını da kesin kesmiş oldular. Söz konusu terminus aslında şöyle oluştu. Sınıfın kadın öğretmenin bir kayınbiraderi vardı, kadının evinde kalıyordu, bir

118 (Lat.) Hedef.

zamanlar kral danışmanlığı yapmıştı, yaşlı başlı bir adamdı, özgürlüğünün zevkini genç kızları bol bol öperek çıkarırdı. – Öpüşme kesin bir tutkunun ifadesi olmalı. Bir kız ve bir erkek ikiz kardeşler öpüştüğünde bu hakiki bir öpüşme olmaz. Noel oyunlarının mükafat öpücükleri de öyle, bunlar çalıntı öpücük sınıfına girer. Öpüşme sadece belli şartlar altında mevcut olabilen bir duygudan yoksunsa, tek başına bir anlam içermeyen sembolik bir harekettir. – İnsan öpüşmeyi sınıflandırmak isterse, muhtelif sınıflama prensipleri arasında tercihte bulunabilir. Ne yazık ki dil burada gözlemlerim kadar esnek değil. Dünyada hiçbir dil de sırf amcamın evinden aşına olduğum farklılıkları bile ifade etmeye yetecek bir onomatopoeia¹¹⁹ sözlüğüne sahip değil sanıyorum. Bazen sinek ezer gibi, bazen ıslık çalar gibi, bazen şapur şupur, bazen şangır şungur, bazen kükrercesine, bazen içi dolu gümbür gümbür, bazen içi boş bir yankı gibi, bazen fukara giysisi gibi kaba saba vs. vs. Öpücük temas özelliği açısından da sınıflandırılabilir: teğetsel öpücük veya en passant öpücük ve de sımsıkı öpücük. – Geçen zamana göre de uzun ve kısa olarak sınıflandırılabilir. Zaman açısından bakıldığında bir diğer sınıflama daha olabilir ki bana hitap eden de yalnız budur: İlk öpüşmeyle diğerleri arasındaki fark. Düşüncenin burada odaklandığı şey diğer bütün sınıflandırmalarda ortaya çıkanla kıyaslanamaz, genel olarak sesle, temasla, zamanla ilgisi yoktur. İlk öpüşme niteliksel olarak da tüm diğerlerinden farklıdır. Çok az insan bunu düşünür, düşünen bir tek kişi olmasa yazık olurdu.

* *

Cordelia'm!

İyi bir cevap tatlı bir öpüşmeye benzer der Süleyman.¹²⁰ Bilirsin, soru sormaya pek düşkünümdür; ama hemen he-

119 (Yun.) Bir olay veya durumun tabii seslerine benzer seslerle üretilen sözcük.

120 *Eski Ahit*, Süleyman'ın Özdeyişleri, 24:26 [Doğru cevap veren adam, dudakları öper gibidir. -ed.n.]

men hep tenkit edilirim, bu ne sorduğumu anlamamalarından kaynaklanır; ne sorduğumu anlayan yegâne insan sensin, sadece sen cevap vermekten anlıyorsun ve sadece sen iyi cevap bulmaktan anlıyorsun; nitekim Süleyman iyi bir cevap tatlı bir öpüşmeye benzer der.

Johannes'in

* *

Manevi erotizm ve dünyevi erotizm birbirinden farklıdır. Ben şimdiye kadar Cordelia'da daha ziyade manevi olanını geliştirmeye çalıştım. Kişisel mevcudiyetim artık daha farklı olmalı, yalnız refakatçi bir atmosfer değil, tahrik edici de olmalı. Şu sıralar Phaedrus'ta¹²¹ aşktan bahseden o meşhur pasajı okuyarak buna hazırlanıyorum. Tüm varlığımı elektrikliyor, şahane bir prelüd! Platon erotizmden gerçekten iyi anlıyormuş.

* *

Cordelia'm!

Eski Romalılar dikkatli bir öğrenci için hocasının ağzının içine bakıyor derler. Aşk için her şey bir görüntü, ama buna karşılık görüntü de tekrardan bir hakikat. Ne çalışkan, ne dikkatli bir öğrenciyim, değil mi? Ama sen tek kelime bile etmiyorsun.

Johannes'in

* *

Eğer bu ilerlemeye ben değil de bir başkası öncülük ediyor olsaydı, o zaman büyük bir ihtimalle kendisinin yönlendirilmesine müsamaha edemeyecek kadar zeki demekti. Nişanlılar cemaatinin bir üyesine danışmaya kalkmış olsaydım, herhalde erotik cüretin verdiği böbürlenmeyle şöyle derdi: "Ben bu sevişme pozisyonlarında sevgililerin aşk

121 Platon, *Phaedrus*.

titreşimlerinin ses resmini¹²² hâlâ boşuna arıyorum.” Ben de şöyle cevapladım: “Boşuna aradığına memnun oldum; insan ilginç olanı dikkate almadıkça o resim zaten hakiki erotizmin boyutuna uymaz. Sevişme olgusu lafla yetinmek için fazla somut; erotik durumlar lafla doldurulamayacak kadar anlamlıdır. Sessiz, sakindirler, ana hatları bellidir, lakin Memnon heykelinin¹²³ nağmeleri gibi de dokunaklıdır. Eros el kol hareketleri yapar, konuşmaz; yahut konuşsa bile bu gizemli bir ipucu, simgesel bir müziktir. Erotik durumların her zaman ya plastik ya pitoresk, sanatsal bir yanı vardır; lakin iki kişinin aşklarından konuşmasında ne plastik ne de pitoresk bir özellik var. Yine de ciddi nişanlılar bu tür boş laflarla işe başlarlar ve bu daha sonra onların bol lakırdılı evlilik ortamını bir arada tutan sihirli kurdeleyi oluşturur. Bu laklak aynı anda hem bir girişim hem bir güvence oluyor, evliliklerinin Ovidius’un bahsettiği çeyizden yoksun kalmayacağı güvencesi: dos est uxoriam lites.¹²⁴ İlla konuşulacaksa, birinin konuşması da yeterli zaten. Konuşmayı erkek yapacağından Venüs’ün erkekleri baştan çıkardığı kemerindeki güçlerden bazılarını da sahip olması lazım: Gevezelik ve tatlı övgüler, yani imalarla yavaşça sokulmak. Bundan Eros’un dilsiz olduğu veya konuşmanın erotik açıdan uygun kaçmayacağı şeklinde bir sonuca değil, yalnızca gevezeliğin de, şayet gelecek beklentilerine falan dalınmazsa, erotik kabul edilebileceği, erotik olguya bir dinlenme arası, bir passe-temps¹²⁵ olduğu, yani en belirleyici an olmadığı şeklinde bir sonuca varılmalı. Böyle bir sohbet, böyle bir confabulatio¹²⁶ yapısı itibariyle aslında bir hayli tanrısal da oluyor ve ben bir

122 Kum taneleri veya metal tozlarının titreştirilmesiyle oluşturulan desen. Chladni figure.

123 Şafakta arp sesine benzer nağmeler çıkardığı söylenen ünlü Mısır heykeli.

124 (Lat.) kavga konusudur çünkü kadının çeyizi. (Ovidius, *Aşk Sanatı*, II. kitap, 155. Çev. Çiğdem Dürüşken)

125 (Fr.) Eğlence, meşgale.

126 (Lat.) Baş başa alçak sesle konuşma, gevezelik.

genç kızla çene çalmaktan katiyen usanmam. Demek istediğim şu: Belirli bir kızdan usanabilirim, ama bir genç kızla gevezelik etmekten değil, – nefes almaktan yorulmam kadar imkânsızdır bu. Bu çeşit bir konuşmanın asıl garip yanı bitkilere benzeyen gelişimidir. Ayakları yerden kesilmez, bir hedefi yoktur, hareketlerini yöneten tesadüfler yasaıdır, – lakin ürünü itibariyle adı üstündedir: “Binbir zevk”¹²⁷

* *

Benim Cordelia’m!

“Benim – senin”, bu kelimeler mektuplarımdaki alçakgönüllü içeriği paranteze alıp sarıyorlar. Aralarındaki mesafenin giderek daha kısaldığını fark ettin mi? Ah, benim Cordelia’m! Ne güzel, parantezin içi boşaldıkça daha doyurucu, daha anlamlı oluyor.

Senin Johannes’in

* *

Cordelia’m!

Kucaklaşma bir çekişme midir?

Johannes’in

* *

Cordelia genellikle sessiz. Bu tarafından hep hoşlanmışımdır. Onun üzerinde bir erkeği hiatus¹²⁸ ile taciz etmeyecek kadar derin bir kadınsılık, özellikle kadına mahsus olan ve bir önceki veya bir sonraki eksik sessizi oluşturacak erkeğin bir o kadar kadınsı olduğu durumlarda kaçınılmaz olan kinaye var. Lakin arada ağzından kaçan kısacık bir yorum ruhunda ne çok şeyler barındırdığını açığa vuruyor. Tabii

127 (Dan.) Kierkegaard burada Danca papatya (tusindfryd) sözcüğünü ironik biçimde kelime anlamıyla kullanmış: binbir zevk (tusind-fryd)

128 (Lat.) Ses boşluğu, eksik sessiz. İki sesli harfin birbirini izleyen iki hece veya kelimede aralarında sessiz harf olmadan ve birleşmeden yan yana gelmesi.

ben de yarduncu oluyorum. Bir resim taslağına çekine çekine rastgele çizgiler konduran bir adamın arkasında duran birinin bıkıp usanmadan o çizgileri birleştirip daha derli toplu, daha anlamlı bir şey ortaya çıkarması gibi bir şey. Kendi kendini şaşırtabiliyor, ancak kendine ait olan bir şey hakkında. Bu yüzden Cordelia'yı, her yorumunu, rastgele söylediği her bir sözcüğü devamlı gözlüyorum ve daha sonra bunları Cordelia'ya hatırlattığım zaman her biri daima daha fazla anlamla yüklü oluyor; onun hem bildiği hem bilmediği anlamlarla.

Bugün bir davetteydik. Tek kelime bile etmedik. Biz masadan kalkarken uşak yanımıza geldi ve Cordelia'ya bir habercinin kendisini beklediğini, konuşmak istediğini bildirdi. Haberciyi gönderen bendim. Bir mektup getirmişti, mektupta masadayken ağızımdan çıkan bir söze imada bulunuyordum. Bu sözü benden uzakta oturan Cordelia'nın muhakkak duyacağını ve yanlış anlayacağını bilerek, masadakilerle sohbet ederken ortadan söylemiştim. Mektup tam burada işe yarayacaktı. Masa sohbetini istediğim yöne çevirmem mümkün olmasaydı, o zaman öyle iyi ayarlayacaktım ki ona ulaşmadan mektuba el koyabilecektim. Geri geldi, küçük bir yalan söylemek zorunda kaldı. Zira bu tip şeyler erotizmin gizemini takviye eder, onlarsız kendine gösterilen yoldan ilerleyemez.

* *

Cordelia'm!

Başını Elverhøj'a¹²⁹ yaslayana rüyasında peri kızının göründüğüne inanır mısın? Onu bilemiyorum, ama biliyorum ki başımı senin göğsüne yasladığımda gözlerim kapanmıyor ve ben o zaman bir meleğin çehresini görüyorum. Başını

129 (Dan.) Kuzey mitlerinde perilerin yaşadığı, kızlağaçlarla kaplı tepenin adı: Peri tepesi.

Elverhøj'a yaslayanın sakın yatamayacağına inanır mısın? Onu bilmiyorum, fakat biliyorum ki başım göğsüne yaklaştığında gözlerim uykunun inemeyeceği kadar kıpır kıpır olacak.

Johannes'in

* *

Jacta est alea.¹³⁰ Artık hamle zamanı. Bugün onun yanındaydım, ama kafama takılan bir fikre dalıp gitmiştim. Ne kulağım ondaydı ne gözüm. Fikir ona göre de çok ilginçti ve onu da pek sardı. Ancak yeni bir manevraya o yanıbaşımdayken böyle soğuk durarak başlamak yanlış olurdu. Ben onun yanından ayrıldıktan ve düşünce kafasını kurcalamayı bıraktıktan sonra, her zamankinden daha farklı olduğumu kolayca fark etti. Değişikliği yalnızken fark etmesi bu keşfi onun için daha sancılı yapar, daha yavaş fakat daha fazla içe işler. Hemen parlamaz ve bir fırsat çıktığında da o kadar çok şey tasarlamıştır ki bir hamlede söyleyemez, geride bir şüphe tortusu kalır. Huzursuzluk artar, mektupların arkası kesilir, erotik besi kısıtlanır, aşk gülünç bulunup alay konusu edilir. Belki kısa bir an baş eğer gibi olur, ama uzun vadede tahammül edemez. Şimdi beni, benim ona karşı kullandığım yöntemlerle tutsak etmek isteyecek, erotizmle.

Nişanı bozma noktasında her küçük kız büyük bir ahlak yorumcusu kesilir ve okullarda dersi verilmediği halde bütün kız çocuklar nişanın hangi hallerde bozulacağını iyi bilirler. Bu aslında geçen seneki son sınıf bitirme sınavlarının standart sorusu olmalıydı, kız okullarındaki bitirme tezlerinin çok tekdüze olduğunu biliyorum, böylece bu çeşitlilik noksanlığı da giderilmiş olurdu, zira soru bir genç kızın keskin zekâsını gösterebileceği için geniş bir alan sunuyor. Hem

130 (Lat.) Zar atıldı. Caesar'ın kazanarak Roma imparatoru olacağı iç savaşa giderken Rubicon Nehri'ni geçtiği sırada söylediği söz.

insan neden bir genç kıza o keskin zekâsını en mükemmel şekilde gösterebilme fırsatı tanımasın? Sonra bu şekilde bir başka fırsatı daha kazanmayacak mı, olgun olduğunu göstermek – nişanlanmak için? Bir zamanlar başımdan bana çok ilginç gelen bir hadise geçti. Ara sıra görüştüğüm bir aile vardı. Evin büyüklerinin evde olmadığı bir gündü. Evin iki genç kızı arkadaşlarını sabah kahvesine çağırmışlardı. 16 ile 20 yaş arasında sekiz genç kız. Görünüşe göre başkasını beklemiyorlardı, hatta hizmetçiye başkalarını eve sokmaması da tembih edilmişti sanırım. Ben yine de içeri girdim, kızlar biraz şaşırmış görünüyorlardı. Sekiz genç kızın böyle teşrifatlı bir sinodda¹³¹ ne müzakere ettiklerini Tanrı bilir. Evli kadınlar da bazen buna benzer toplantılar yaparlar. Pastoral teolojiyi ele alırlar; özellikle en önemli sorular müzakere edilir: Hizmetçi kızın yalnız başına şehir meydanına gitmesine izin vermek hangi durumlarda daha uygun olur, kasapta veresiye defteri mi açtırmalı yoksa peşin mi ödemeli, aşçı kızın sevgilisi olması makul mü, mutfak işlerine sekte vuran bu ihtiras dolu ilişkiye nasıl son verilecek. – – – Bu latif gruptaki yerimi aldım. İlkbaharın başlarıydı. Güneş ışınlarını yeryüzüne yavaş yavaş yollamaya başlamış, gelişinin yakın olduğunu müjdeliyordu. Oda tam kıştan kalmaydı, o nedenle olmalı, içeri süzülen o tek tük ışık huzmeleri insana pek davetkâr geliyordu. Masadan mis gibi bir kahve kokusu yayılıyordu – ve genç kızlar da neşeli, sağlıklı, hayat doluydular; şamata yapıyorlardı, korkuları çabuk yatışmıştı, zaten neden korkacaklardı ki, bir bakıma erkek gibi kuvvetliyidiler. – Dikkatlerini ve sohbetin konusunu döndürüp dolaştırıp bir nişanın hangi durumlarda bozulması gerektiği sorusuna getirmeyi başardım. Gözlerim bu kız çelenginde bir çiçekten diğerine keyifle pır pır kanat çırpı, bir güzelden diğerine kondu ve dış kulağım seslerin

¹³¹ Çeşitli konuları tartışmak ya da karara bağlamak üzere toplanan kilise temsilcilerinden oluşan meclis.

melodisiyle dolup taşarken, iç kulağım belli belirsiz sesleri pürdikkat incelemenin zevkini sürdürdü. Böyle kızların kalbinde ve tarihinde bir yer edinmek için tek bir kelime etmem çoğunlukla kâfi gelmiştir. Aşkın yolları yine de öylesine baştan çıkarıcı ve bir insanın yolda ne kadar ilerlemiş olduğunu keşfetmek öylesine ilginç ki! Sohbeti ha bire kö-rükledim, yaratıcılık, espri, estetik yansızlık, hepsi iletişimi daha bir rahatlattı, yine de her şey en katı edep sınırları dahilinde kaldı. Biz gevezeliğin kolay bölgelerinde böyle şakalaşırken, bu iyi kalpli kız çocukları bir tek kelimemle vahim bir mahcubiyetin kucağına atma ihtimali uyukluyordu. Bu ihtimal bütünüyle bana bağlıydı. Ama kızlardan hiçbiri bunu değil kavramak, sezinlemedi bile. Sohbetin kolay eğlencesinde alıkonuldular, Şehrazat'ın hikâye anlatarak ölümü uzakta tuttuğu gibi. – Konuşmanın gidişatını bazen hüznün sınırına çektim; bazen hoppalığın dizginlerini başıboş bıraktım; bazen de onları diyalektik bir oyuna özendirdim. Hangi malzemenin daha çok çeşitlilik içerdiği insanın ona nasıl baktığına bağlıdır. Sürekli yeni temalar ortaya attım. – Anne babası tarafından gaddarca nişanı bozmak zorunda bırakılan bir kızdan bahsettim. Bu acıklı çarpışma gözlerini neredeyse yaşlarla doldurdu. – Nişanı bozan birinden bahsettim, iki sebep göstermişti: Kız çok iriydi ve adam aşkını itiraf ederken kızın önünde diz çökmemişti. Bunların yeterince mantıklı bir neden olarak kullanılamayacağını söylediğimde, bana şu cevabı vermişti: Bilakis, istediğim amaca ulaşabilmem için kesinlikle yeterli; zira hiç kimse bu konuda cevap olarak mantıklı bir tek kelime bile edemez. – Çok zor bir olayı da bu arada cemaatin dikkatine sundum. Bir genç kız sevgilisiyle birbirlerine uygun değiller diye nişanı bozmuştu. Sevgilisi aşkının çok derin olduğuna dair yeminler ederek onu mantığa davet etmek istemişti, ama kız şöyle demişti: Ya birbirimize uygunuz ve aramızda gerçek bir sempati var ve o zaman sen birbirimize uymadığınızı

fark edeceksin ya da birbirimize uygun değiliz ve o zaman da birbirimize uygun olmadığımızı fark edeceksin. Kızların bu gizemli lafları kavrayabilmek için nasıl kafa patlattıklarını görmek bir zevkti, yine de içlerinden bir ikisinin çok iyi anladığını da fark ettim; zira nişanı bozmak konusunda genç kızlar analarından ahlak yorumcusu olarak doğarlar. – Evet, gerçekten inanıyorum ki nişanın hangi durumlarda bozulması gerektiğini şeytanla tartışmak bir kızla tartışmaktan daha kolay olurdu benim için. –

Bugün onunla birlikteydim. Onu yine mest etmek istediğim için konuyu hemen dün kafasını meşgul ettiğim konuya getirdim. “Aslında dün söylemek istemek istediğim bir şey vardı; senden ayrıldıktan sonra aklıma geldi!” İşe yaradı. Yanında olduğum sürece beni dinlemekten zevk duyuyor; ben yanından ayrılınca muhtemelen aldatıldığını sanıyor, benim değiştiğimi düşünüyor. Bir insan hisselerini böyle geri alır. Tilkice bir yol olsa bile hayli faydalıdır da, dolaylı yolların hepsinde olduğu gibi. Bahsettiğim şeyin benim kafamı da meşgul ettiğine kendini ikna edebilir, evet, tam o anda bu onu ilgilendirebilir, ama ben asıl erotizmde onu kandırırım.

Oderint, dum metuant¹³², sanki sadece korku ve nefret mi birbiriyle ilintilidir, sanki korku ve aşkın birbirleriyle hiçbir ilgisi yok mudur; aşkı ilginç yapan şey sanki korku değil midir? Doğayı kucakladığımız aşk nasıl bir aşktır? Bu aşkta gizem dolu bir korku ve dehşet yok mudur? Doğadaki o mükemmel ahenk kural tanımazlıktan ve vahşi bir keşme-keşten kaynaklanmıyor mu, ondaki huzur ise sadakatsizlikten? Lakin en göz alıcı olan sadece korku! Aşkı ilginç yapmak isteyince de durum aynı. Ardında derin, ürkütücü bir gece kuluçkada bekler, aşkın çiçeği buradan fışkıracak.

132 (Lat.) Korktukları sürece nefret de edecekler. Trajedi yazarı Lucius Accius’a ait bir replik. Roma imparatoru Caligula’nın ağzında meşhur oldu.

Nymphæa alba¹³³ çanağıyla suyun yüzeyinde bu şekilde dinlenir, düşünce köklerinin tutunduğu o derin sessizliğe yuvarlanma korkusuyla ürperirken. – Dikkat ettim, mektuplarında bana hep benim diye hitap ediyor; ama bunu yüzüme karşı söyleyecek cesareti yok. Bugün bunu ondan mümkün olduğunca üstü kapalı olarak ve erotik bir içtenlikle rica ettim. Niyetlendi ama söze dökmekten çok daha kısa ve daha hızlı ironik bir bakış bunu imkânsız kılmaya yetti, dudağım var gücüyle cesatlendiriyor olsa da. Bu ortam normal.

O, benim. Bunu âdet olduğu üzere yıldızlara gizlice söylemiyorum, gökyüzünün üçra köşelerinin bu bilgiyle ne işleri olacağını da doğrusu bilemiyorum. Bunu Cordelia'dan başka kimseye de söylemiyorum. Bu sırrı yalnız kendime saklıyorum, kendimle yaptığım en gizli sohbetlerde, içimden, kendime fısıldıyorum. Kalkıştığı direniş öyle büyük değildi, ama sergilediği erotik güç takdire değer. Bu derin ihtirasla ne de ilginç, ne de muazzam, âdeti doğaüstü! Sakınırken ne kıvrak, her yere süzülüp girerken ne esnek, zayıf bir noktayı nasıl da hemen fark ediveriyor! Her şey hareket halinde; lakin bu unsurlar ordusunun uğultusunda ben de tam kendi unsurumda duruyorum. Ve bütün bu keşmekeşin ortasında bile o kesinlikle çirkin değil, değişen ortamların içinde paramparça değil, unsurlarına ayrılıp dağılmış değil. O sürekli olarak bir Anadyomene¹³⁴, yalnız toy bir zarafetle veya unbefangen¹³⁵ bir rehavetle değil, şehvetin hızlı nabız atışlarından mest olarak yükseliyor, ama o hâlâ bir bütün, hâlâ bir denge. Mücadele için erotik silahlarının hepsini kuşanmış, gözlerinin oklarıyla savaşıyor, kirpiklerinin buyruğuyla, alınının gizemiyle, göğüslerinin retoriğiyle, kucaklaşmanın teh-

133 (Lat.) Beyaz nilüfer.

134 (Yun.) Aphrodite'nin takma adlarından: denizden yükselen.

135 (Alm.) Tarafsız.

likeli tahrikleri, dudakların yalvarışı, yanağın gülümsemesi, tüm varlığının hoş arzusuyla. Onda tıpkı bir valkyrie'nin¹³⁶ gücü var, enerjisi var, ama bu güç üzerine yayılan bayıltıcı bir bitkinlikle karışıp kayboluyor. – Onu yalnızca korku ve huzursuzluğun ayakta tuttuğu ve yuvarlanmasına engel olduğu bu sivri uçta fazla uzun kalmamalı. Bu tür duygu değişimleri çok yakında ona nişanlılığın çok dar, çok bunaltıcı olduğunu hissettirecek. Beni alışlagelmişin sınırını aşmaya tahrik eden bizzat o. Böylece kendi de bunun farkına varacak ve benim açımdan esas mesele de bu.

Artık ağzından nişanlılıktan usandığını ima eden az laf çıkmıyor. Ve kulaklarım hepsini not ediyor, onlar operasyonumun Cordelia'nın ruhundaki iz sürücüleri, bana öğretici ipucuları veriyorlar; onlar Cordelia'yı planımın ağına bağladığım ipin uçları.

* *

Benim Cordelia'm!

Nişanlılıktan şikâyet ediyorsun, aşkımızın engel olmaktan başka bir işe yaramayan harici bir bağa ihtiyacı olmadığını düşünüyorsun. Ben de o zaman Cordelia'mdaki harikallığı keşfediyorum! Hakikaten, sana hayranım! Görünüşteki birlikteliğimiz aslında bir ayrılıktan başka bir şey değil. Aramızda hâlâ bizi birbirimizden Pyramus ve Thisbe¹³⁷ gibi ayıran bir duvar var. Hariçtekilerin müdahalesi rahatsız ediyor. Sırf zıtlıkta özgürlük var. Aşk kimse kuşkulamadığı sürece bir anlama sahip olur; aşk hariçtekiler sevgililerin birbirinden nefret ettiklerini sandığında mutluluktur.

Senin Johannes'in

136 (Dan.) İskandinav mitolojisinde savaşta ölen kahramanları Vallaha'ya taşıyan kanatlı bakireler.

137 Ovidius, *Metamorphoses*, 4.55-166.

Nişan bağının çözülmesine artık ramak kaldı. Bağlı çözen de o olacak, belki gevşeklikle beni kendine daha sıkı çeker diye; dağınık buklelerin bağlı buklelerden daha fazla tutkun etmesi gibi. Nişanı ben bozup atarsam bu erotik perendeyi ıskalayacağım, halbuki seyretmek öyle tahrik edici ve ruhundaki yürekliliğin öyle kesin bir işareti ki. Benim için esas olan da bu. Ardından bütün hadisenin beni üçüncü şahıslar karşısında sokacağı bazı nahoş durumlar geliyor. Sevilmeyen biri olacağım, nefret edecekler, iğrenecekler, – haksızca da olsa, ama bunun onlara getireceği yararlar göz ardı edilir mi? Nişanın yakınından bile geçmediği, evde kalmış bir sürü kız var, hiç olmazsa bu yolla yakınlarına gelinmesi birçoğunu mutlu eder. Doğrusu zahmetli, ama bu da bir şey; zira insan bir kere bekleme listesinde bir yer bulmak için kendine dirsekleriyle yol açarak ilerledi mi beklentisi kalmıyor; listede ne kadar yükselir, ne kadar ilerlerse beklenti bir o derece azalıyor. Aşkın dünyasında terfi ve nakil durumlarında kıdem ilkesi geçerli değil. Üstelik böyle bir küçükhanım hep aynı evde¹³⁸ yaşamaktan bunalmıştır; hayatında biraz hareket ister. Ama bu mutsuz bir aşk hikâyesinin karşısında ne durabilir, üstelik bir de bütün hadise hafife alınabiliyorsa? İnsan hem kendini hem karşısındakini aldatılmışlar sınıfına dahil olduğuna inandırır ve Magdalene Vakfı'na¹³⁹ kabul edilebilmek için yeterli vasıflara da sahip değilse, ağlayıcı olarak onun hemen yanbaşı kendine mesken tutar. Yani insanlar vazife olarak benden nefret ediyorlar. Bunların bir de tamamen, yarı yarıya veya üçte bir aldatılmışlardan müteşekkil bir başka bölümü var. Burada birçok kademe

138 Daha önce kocasıyla veya ebeveyniyle oturduğu evde, onlar öldükten sonra yaşamaya devam etme. Danimarka'da bu tür ikametgâhlara mahsus vergi ve yasalar bulunur.

139 *İncil*'de anılan azize Maria Magdalena adına sokak kadınları için kurulmuş ıslahevi.

mevcut, bir tek yüzüğü mazeret olarak gösterenlerden, halk dansındaki tek bir el sıkış için şapkalarını çıkarıp askıya asanlara kadar. Onların yaraları yeni acılarla tekrar açılır. Nefretlerini de cabası sayarım. Fakat biçare kalbim için bu nefret edenler tabiatıyla bir o kadar çok sayıda gizli âşık anlamına geliyor. Ülkesiz bir kral gülünç bir manzara oluşturur, fakat ülkesiz bir krallığın varisleri arasındaki veraset kavgası bu gülünçlüğü kat kat aşar. Ben de cinsilatîf tarafından aynı böyle sevilmeli ve ihtimam gösterilmeliyim, bir tefeci gibi. Gerçek bir nişanlı sırf bir tekiyle ilgilenebilir, fakat böylesine geniş bir potansiyel, ne kadar isterse hepsini birden idare edebilir. Bütün bu keşmekeşten kurtulacağım ve üstüne üstlük yepyeni bir role çıkma şansına kavuşacağım. Genç kızlar benim için üzülecekler, bana acıyacaklar, benim için iç çekecekler, ben yine aynı telden çalacağım, insan böyle de kancayı atabilir.

Ne gariptir ki bu aşamada ben Horatius'un her sadakatsiz kız için temenni ettiği belirleyici işaretin bende de olduğunu ıstırapla fark ediyorum – kara bir diş, üstelik bir ön diş.¹⁴⁰ İnsan nasıl da batıl inançlı olabiliyor. Bu diş beni adamakıllı rahatsız ediyor, ona imada bulunulmasından hiç hoşlanmıyorum, bu bende bir zaaf. Baştan aşağı silah kuşanmış olduğum halde, budalaların şahı bile bu dişe bir değinse içimde sandığından daha derine işleyen şimşekler çaktırabilir. Beyazlatmak için denemediğim kalmadı, ama boşuna; Palnatoke'ye¹⁴¹ katılıyorum:

*Ovalarım gündüz, gece,
Lakin kazıyamam o kara gölgeyi.*

Hayat yine de baştan sona muammalarla dolu. Böyle ufak bir şey bile beni en tehlikeli hücumdan, en utandırıcı du-

¹⁴⁰ Horatius, *Carmina*, 2.8.3.

¹⁴¹ Adam Oebenschläger'in (1779-1850) *Palnatoke* adlı trajedisinden.

rumdan daha fazla taciz edebiliyor. Çektireceğim ama sesim bozulacak ve etkisi azalacak. Çektirip yerine sahtesini tak-
tıracağım; o dünya âleme karşı sahte olacak, ama karası da
benim için sahteydi.

Cordelia'nın nişana karşı çıkması çok mükemmel bir
şey. Evlilik her zaman için saygıdeğer bir kurum, öyle de ka-
lacak; sıkıcılığı bir tarafa, yaşlılıkta kazanılan saygıyı daha
gençlikte insana bahşediyor. Oysa nişan tam insan icadı ve
bu haliyle hem öyle anlamlı hem de öyle gülünç ki bir genç
kızın ihtirasın anaforuyla onu süpürüp geçmesi anlaşılabilir;
diğer taraftan önemini de hisseder, ruhundaki enerjiyi için-
deki daha yüksek bir dolaşım sistemiymiş gibi her tarafında
hisseder. Şimdi gereken şey onu öyle bir yönlendirmek ki
gözü pek kaçışında hem evliliği hem genel olarak hakikat
anakarasını gözden kaçırsın, ruhu beni kaybetmenin korku-
suyla olduğu kadar gururuyla da o kusurlu beşeri formunu
imha etsin, sıradan insandan daha yükseklerdeki bir şeye
doğru atılsın. Ama burada onun namına korkmam gerek-
miyor; hayatta attığı adımlar zaten öteden beri öyle süzü-
lür gibi ve hafif ki hakikatin büyük bir bölümünü gözden
kaybetmiş bile. Ayrıca ben güvertede hep yanıdayım, her
zaman yelkenleri açabilirim.

Her halükârda kadınlar benim için tükenmez bir araştır-
ma konusu ve öyle de kalacak. Bu ilme ihtiyaç duymadığını
sanan insan bana göre bu dünyada ne isterse olabilir, fakat
bir tek şu olamaz: bir estet. Estetizmin ihtişamlı ve ilahi yanı
yalnızca güzel olanla irtibata geçmesi, yalnızca edebiyatla
ve cinsilatifle ilgili olmasıdır. Sonuçta kadınlığı kadınlar di-
yarına ışınlarını sonsuz bir yayılmayla gönderen, orada bir
diller karmaşası halinde parıldayan bir güneş olarak hayal
etmek bana haz verebilir, yüreğimi hoşnut edebilir; bu diyar
her bir kadından bir parça alarak oluşmuştur ve yine her bir

kadının kendine özgü yanları da bu nokta üzerinde ahenkle biçim bulmuştur. Bu bakımdan kadın güzelliği sonsuzca bölünebilir. Yalnız güzelliğin her bir kısmını tek tek ahenkle denetlenmek gerek, yoksa huzur bozucu bir etki oluşur ve insan tabiatın bu kız için niyetlendiklerini gerçekleştirememiş olduğunu düşünür. Gözlerim bu çevresel katmanların, kadınsal güzelliğin bu belli belirsiz ışımlarının üzerinde gezinip durmaktan asla bıkip usanmaz. Her nokta bütünden bir pay taşır, lakin aynı zamanda kendinde şanslı, mutlu, güzel bir bütündür. Her birinin kendine özel vasıfları vardır: neşeli bir tebessüm, fattan bir bakış, arzulu gözler, eğik bir baş, coşkun bir mizaç, sessiz bir hüznün, derin bir önsezi, iyiye alamet olmayan bir kasvet, dünyevi sıla hasreti, değişmeyen hareketler, itiraf edilemeyen duygular, davetkâr kaşlar, soran dudaklar, gizem dolu bir alın, kandıran bukleler, gizleyen kirpikler, cennetsi gurur, dünyevi utangaçlık, meleksi saflık, gizlenen bir yüz kızarması, hafif adımlar, edalı süzülüş, baygın mahzun duruş, şehvetli bir duruş, arzulu hülya, açıklanamayan iç çekişler, dal gibi bir vücut, yumuşak hatlar, taşkın göğüsler, kabarık kalçalar, ufacık ayaklar, zarif eller. – Her biri kendine özeldir, birinde olmayan diğerinde vardır. İnsan tekrar tekrar baktıkça, bu dünyevi çeşitliliği tekrar tekrar seyrettikçe, gülümseyince, iç çekince, iltifat edince, tehdit edince, arzu edince, tahrik edince, gülünce, ağlayınca, ümit edince, korkunca, kazanınca, kaybedince – yelpazeyi kaparım ve o an dağınıklık bir araya toplanır, bölümler bir bütün olur. O zaman ruhum neşeyle dolar, o zaman kalbim küt küt atar, o zaman ihtiras alevlenir. Bir tek bu kız, yeryüzünde tek olan o bana ait olmalı, benim olmalı. Tanrı isterse cennetini kendine saklasın, yeter ki ben bu kıza sahip olabileyim. Ne seçtiğimi iyi biliyorum; o kadar büyük ki onu bölüşmeye cennet bile yavaşmaz; bu kız benim olsaydı cennette geriye ne kalırdı? Dindar Müslümanlar cennetlerinde solgun, bitkin gölgeleri kucaklasalardı düş kırıklığına uğrarlardı; tüm yüreklerin sıcaklığı onun göğsünde biriktiğinden,

sıcak bir yürek bulamazlardı; cennetlerinde sırf solgun dudaklar, donuk gözler, duygudan yoksun bir göğüs, gevşek bir tokalaşma bulsalardı, avutulamaz bir kedere kapılırlardı; zira tüm dudakların kırmızısı, gözlerin ateşi, göğüslerin telaşı, el sıkışmanın vaadi, iç çekişin önsezisi, öpüşmenin mührü, dokunuşun titreyişi, sarılışın ihtirası – her şey – her şey onda toplanmıştı ve üzerime uzak yakın bütün dünyaya yetecek bir bereket gibi yağıyordu. Bu husus üzerinde sık sık bu şekilde düşünmüşümdür; ve her böyle düşündüğümde sıcacık olurum, çünkü onu sıcacık tahayyül ederim. İnsan sıcağı genellikle iyi bir emare olarak kabul eder, lakin bundan herkesin benim düşünme tarzıma sağlam gibi makul bir sıfat bahşedeceği neticesi de çıkmaz. Bu yüzden bir değişiklik olsun diye onu şimdi soğuk olarak düşüneceğim. Kadını kategorik olarak düşünmeye çalışacağım. Hangi kategori altında düşünülmeli? Başkası için varlık altında. Lakin bu benim için var olan sanki başkası için de varmış şeklinde kötü bir anlamda algılanmamalı. Soyut düşünürken olduğu gibi, burada da insan tek tek tecrübelerle herhangi bir şekilde önem vermekten uzak durmalı; yoksa içinde bulunduğum durumda tecrübeyi tuhaf bir şekilde hem yanımda hem karşımda bulurdum. Tecrübenin her yerde olduğu gibi burada da garip bir yapısı var, zira esas niteliği aynı anda hem yandaş hem karşıt olmak. Yani kadın bir başkası için var olmuş demek. İnsanın burada yine tecrübenin işe karışmasından bu sefer başka bir yolla kaçınması lazım. Bu durumdan şöyle bir ders çıkıyor; insan gerçekten başkası için var olmuş bir kadınla çok nadiren karşılaşır, zira kadınlar genellikle hiçbir şey değil, ne kendileri ne başkaları için. Bu onun tüm tabiatla, orada dışı olan her şeyle müşterek yanı. Dolayısıyla tabiatın tümü sadece başkası için var olur; ama tabiatın her bir müstakil ögesinin belli tek bir öge için var olduğunu kabul eden teleolojik anlamda değil, tabiatın bir bütün olarak bir başkası için – ruh için – var olduğu anlamında. Her bir öge için de yine böyle. Mesela bitki yaşamı tüm saflığıyla

gizli güzelliklerini ortaya serer, yalnızca başkası içindir. Tıpkı bir bulmaca gibi, bir charade¹⁴² gibi, bir sır gibi, bir vokal gibi vs. sadece başkası için vardır. Bu Tanrı'nın Havva'yı yaratırken Adem'i neden derin bir uykuya soktuğunu da açıklar; çünkü kadın erkeğin rüyasıdır. Bu hikâyede bir başka şekilde de bize kadının başkası için var olduğu öğretilir. Yehova'nın erkeğin böğründen bir kaburgasını aldığı bahsedilir. Oysa mesela beyninden bir parça almış olsaydı, kadın yine pekâlâ başkası için var olmayı sürdürürdü, lakin burada amaç onu beynin bir hayal ürünü haline getirmek değil, çok daha başkadır. Şimdi beden olmuştur, bundan dolayı da kadın başkası için var olan tabiatın hükmü altına girer. Kadın ilk defa aşk dokunuşlarıyla uyanıyor, ondan önce o sadece bir rüya; fakat bu rüyasal varoluşu iki aşamaya ayırabiliriz; ilki aşkın kadını hayal ettiği, ikincisi ise kadının aşkı hayal ettiği aşama.

Başkası için varlıkta kadın arı bakirelikle simgelenir. Bekâret, kendisi için varlık olduğu için aslında bir soyutlamadır ve kendini sadece başkası için gösterir. Aynı şey kadınca masumiyette de söz konusu. Dolayısıyla, kadın bu aşamada görünmez denebilir. Bilindiği gibi gerçek bekâreti en iyi temsil eden tanrıça Vesta'nın¹⁴³ da bir görüntüsü yoktu. Yani bu varoluş estetik bir şekilde kendi kendini kıskanır; tıpkı Yehova'nın kendini etik biçimde kıskanması, bunun için kendinin resmedilmesini, hatta tahayyül bile edilmesini istememesi gibi. İşte tezat bu; başkası için var olanın aslında görünür olmaması, bir bakıma ilk defa başkası sayesinde görünür olması. Mantıksal bakımdan bir hata yok; mantıksal düşünmekten anlayan bir kişi bundan rahatsızlık değil memnuniyet duyar. Oysa mantıksız düşünen kişi başkası için var olmayı sonlu anlamda tasavvur eder, tıpkı insanın herhangi bir şeyi kastederek "bu tam benim için" demesi gibi.

142 (Fr.) Hece bilmecesi.

143 Roma mitolojisinde aile ocağını temsil eden tanrıça.

Kadının bu varlık durumu (varoluş kelimesini kullanmak, kadın varlığını kendi dışında sürdürdüğünden burada gereğinden fazla şey ifade etmiş olurdu) pek yerinde olarak bitkilerin hayatını hatırlatan zarafet sözcüğüyle betimlenir; kadın, şairlerin söylemekten hoşlandıkları gibi bir çiçeğe benzer; tinsellik bile onda bitkisel bir tarzda mevcuttur. O tamamen doğa yasalarına tabidir, dolayısıyla yalnız estetiksel olarak özgürdür. Daha derin bir anlamda, o ilk kez erkek vasıtasıyla özgür olacaktır, bu yüzden evlenme teklif etmek¹⁴⁴ deniyor, bu yüzden teklif eden kişi erkek. Ve o bunu hakkıyla yaparsa, burada başka bir seçenek de söz konusu olamaz. Bir kadın pekâlâ seçim yapabilir; lakin bu seçim uzun bir değerlendirme süreci olarak düşünülürse kadınca olmaz. Böyle olunca da reddedilmek haysiyet kırıcı olur, çünkü söz konusu erkek kendini fazla yükseklerde görmüş, hiç öyle bir kapasitesi olmadığı halde bir diğerine evlenme teklif etmiştir. – Bu durumda derin bir ironi var. O da başkası için hâkim olma görüntüsüdür: Erkek teklif eder, kadın seçer. Kadın kendi kavramına göre mağlup olan, erkek ise kendi kavramına göre mağlup eden taraf; oysa fatih fethettiğine boyun eğiyor ve bu yine de gayet doğal; bundan doğrudan çıkan sonuçları hiçe saymak kabalıktan, aptallıktan ve erotik duyarsızlıktan başka bir şey değil. Daha derin bir nedeni de var. Kadın töz, erkek ise yansıma, düşünüm. Dolayısıyla kadın ince eleyip sık dokumadan seçim yapamaz: O yüzden erkek teklif eder ve kadın seçer. Erkeğin evlenme talebi bir soru, böyle olunca kadının seçimi bir sorunun cevabından öte bir şey değil. Bir anlamda erkek kadından bir kat daha fazla, bir diğer anlamda ise sınırsızca daha az.

Bu başkası için varlık bekâretin en halis hali. Eğer onun için var olan, bir başka varlığa göre kendini var sayacak olursa, o zaman aradaki tezat aşırı ahlakçılıkta kendini gös-

144 (Dan.) at fri: evlenme teklif etmek. Yazar burada fiilin farklı anlamlarıyla ironi yapıyor: evlenme teklif etmek, serbest bırakmak, salıvermek.

terir. Fakat bu tezat aynı zamanda kadının temel varlığının başkası için varlık olduğuna da işaret eder. Mutlak bağlılığın diametral¹⁴⁵ karşısı mutlak ahlakçılıktır ve bu da ters anlamda karşısında kırıldığı soyutlama gibi görünmezdir, ama soyutlama yine de burada hayata geçmez. Böylece kadınsılık gerçek bakirelik hali sprödigeit'in¹⁴⁶ parodik uç noktası olan soyut bir gaddarlık karakteri alır. Erkek asla kadın kadar gaddar olamaz. Mitolojiye, efsanelere, halk hikâyelerine bakılınca bu tespit daha sağlamlaşır. Merhametsizlikte sınır tanımayan bir doğa ilkesi varsa bunun yapısı bakireliktir. Yoksa insan taliplerinin hayatlarını kendi uğruna feda etmesine kılı kıpırdamaksızın göz yuman kızın hikâyesini dehşet içinde okurdu; dünya toplumlarının efsanelerinde sık rastlanan bir şeydir bu. Mavi Sakal âşık olduğu bütün kızları zıfıf gecesinde öldürür, ama onları öldürmekten zevk almaz, bilakis zevk geçmişte kalmıştır. Somutluk burada yatıyor; bu gaddarlık için gaddarlık değil. Don Juan kadınları baştan çıkarır, sonra kaçar, fakat zevk aldığı şey onlardan kaçmak değil onları baştan çıkarmaktır; yani burada zerre kadar bile bir soyut gaddarlık söz konusu değil.

Bu konu üzerinde düşündükçe, pratiğimle teorimin tam bir uyum içinde olduğunu görüyorum. Pratiğime kadının esasen başkası için varlığı temsil ettiği kanısı daima hâkim olmuştur. Dakikaların burada sonsuz bir önem taşıması bu yüzden, başkası için varlık hep bir an meselesi. Bu anın gelmesi nispeten daha uzun veya daha kısa sürebilir, fakat gelir gelmez başkası için varlığın özünde göreceli bir varlık olduğunu varsayar ve derhal sona erer. Evli erkeklerin kadının daha başka bir anlamda da başkası için varlık olduğundan söz ettiklerini biliyorum – kadının bir ömür boyunca onların her şeyi olduğu anlamında. Burada kocaların hakkını vermek lazım. Fakat ben aslında burada karşılıklı bir ya-

145 (Alm.) Taban tabana.

146 (Alm.) Kırılğanlık.

nılığı olduğuna inanıyorum. Genel olarak bakıldığında, toplumda her grubun hayatta bir takım basmakalıp âdetleri ve özellikle de bir takım basmakalıp yalanları var. Söz konusu yalan da bu sınıfa dahil edilmeli. Bir insanın yaşadığı ana vakıf olması o kadar kolay bir iş değil, onu yanlış anlayan kişi de tabiatıyla ömür boyu usanca davet çıkarmış oluyor. An her şey demek, anın içindeki kadın da her şey demek; bunun neticelerini idrak edemiyorum. Bunlar arasında çocuk sahibi olmanın neticesi de var. Oldukça tutarlı bir düşünür olduğum kanısındayım, fakat aklımı kaçırsam bile bu neticeyi düşünebilecek adam ben olamam; hiç anlamam mümkün değil; bunu yapabilmek için evli bir erkek olmak şart.

Dün Cordelia'yla beraber bir aileyi yazlık evlerinde ziyarete gittik. Daha çok bahçede oturuldu, her çeşit beden hareketleriyle vakit geçirildi. Bu arada halka oyunu da oynadık. Cordelia'yla birlikte oynayan adam gidince onun yerini alma fırsatı buldum. Aman Tanrım, üzerinden oyunda harcadığı güçle daha da baştan çıkarıcı olan nasıl bir güzellik taşıyordu! Hareketleri arasındaki çelişkide nasıl tapılası bir ahenk vardı! Nasıl da hafifti – çimenler üzerindeki bir dans gibi! Bir direncin olmadığı denge her şeyi açıklayana dek gözü aldatan nasıl bir gücü vardı; tavırları nasıl da dithyrambique, bakışları nasıl da kamçılayıcıydı! Tabii oyun da benim için kendi başına özel bir ilgi odağıydı. Cordelia bunu fark etmemiş görünüyordu. Oyunculardan birine hitaben bu hoş halka değiş tokuşu âdeti hakkında bulunduğum bir ima Cordelia'nın ruhunda şimşek gibi çaktı. Sahnenin üzerine o anda daha şiddetli bir ışık yayıldı, içine daha derin bir anlam işledi, Cordelia daha güçlü bir enerjiyle aydınlandı. Sopamdaki iki halkayı da kavradım, bir an durdum, sahanın kenarındakilerle bir iki kelime ettim. O bu molayı fark etti. Halkaları ona geri fırlattım. Her ikisini aynı anda yaka laayıverdi, sopasına geçirdi. Sonra sanki kazara olmuş gibi

iki halkayı birden öyle yukarıya fırlattı ki yakalayabilmem mümkün değildi. Son derece pervasız bir bakış bu atışa eşlik etti. Bir Fransız askeriyle ilgili bir hikâye vardır. Rusya seferine katılmış, soğuktan donup kangren olan bacağını kesmek zorunda kalmışlar. Acılı ameliyat biter bitmez, bacağı tam ayağından yakalamış, vive l'empereur¹⁴⁷ diye bağırarak havaya fırlatmış. O an her zamankinden çok daha güzel olan Cordelia da halkaları aynı bakışla fırlattı, yaşasın aşk dedi içinden. Onun bu ruh hali içindeyken kaçıp gitmesine göz yummak veya o durumda öylece orada bırakmak, bunu sık sık olduğu gibi yine bir şevksizlik izleyecek diye korkumdan, bana pek ihtiyatlı bir hareket gibi gelmedi. Dolayısıyla sükûnetimi korudum ve etraftakilerin oradaki varlığının yardımıyla, sanki hiçbir şey fark etmemişim gibi onu oyuna devam etmeye mecbur ettim. Böyle bir davranış ona sadece daha fazla bir esneklik verir.

Eğer zamanımızda böyle araştırmalara sempati duyulması beklenecek olsaydı, şu ödüllü soruyu ortaya atardım: Hangisi estetik anlamda daha utangaç, genç kız mı yoksa evli bir genç kadın mı, cahili mi bilgili mi? İnsan hangisine daha fazla özgürlük tanımaya cesaret edebilir? Zamanımızın ağırbaşlılığından olacak, bu sorularla meşgul olunmuyor. Böyle bir araştırma eski Yunan'da yapılsaydı genel bir ilgi uyandırır, bütün ülke harekete geçerdi, bu özellikle genç kızlar ve evli genç kadınlar arasında kendini hissettirirdi. Bunun bu devirde aynı etkiyi uyandırabileceğine kimse ihtimal veremez, iki Yunanlı kızın arasındaki meşhur rekabet savaşının neden olduğu bu araştırmadan bugünün insanına bahsedilse inanan çıkmazdı. Çünkü eski Yunan'da kimse bu tür şeylere üstünkörü bakmaz, hafife almazdı; yine de Venüs'ün bu savaş dolayısıyla bir lakap edindiği¹⁴⁸ ve onu ebedi kılan

147 (Fr.) Yaşasın imparator.

148 Aphrodite Kallipygos'a gönderme yapıyor: Güzel kalçalı Aphrodite.

görüntüyü herkesin hayranlıkla seyrettiğini cümle âlem bilir. Evli bir kadın yaşamının iki devresinde ilginçtir: İlk gençliğinde ve bundan epeyce sonra, adamakıllı yaşlandığında. Fakat yine de inkâr etmemek lazım, onun bir genç kızdan daha güzel olduğu, bir genç kızdan daha fazla saygı uyandırdığı bir an da var; lakin bu hayat boyunca öyle ender gelen bir an ki belki hiç görülmez, görülmesi de gerekmiyor, o muhayyiledeki bir tablo. Onu sağlıklı, çiçek açmış, şehvetli ve olgun olarak tahayyül ediyorum; kollarında bir çocuk var, tüm dikkati onun üzerine çevrilmiş, bu manzarada kendinden geçmiş. Yaşamın bir insana sunabileceği en güzel tablo denebilir buna, bir doğa efsanesi, dolayısıyla yalnız sanatta görülebilir, gerçek hayatta değil. Bu tablonun figürlerle dolu olması da, herhangi bir arka planı olması da gerekmez, bunlar sadece rahatsız eder. Kiliselerimize bir göz atarsak, kollarında ufacık bir çocukla gelen bir anneyle karşılaşma fırsatını sık sık bulabiliriz. Huzursuz eden çocuk çılgınlıklarını ve anne babanın çocuğun geleceğine ilişkin beklentilerini bu çılgınlara dayandırdıkları şeklindeki ürpertici düşüncüyü dikkate almadan bile mekân kendi içinde öyle rahatsız edicidir ki, başka her şey mükemmel olsa bile tesiri kaybolmuştur. Babayı görürsünüz; bu büyük bir hatadır, zira efsaneyi, büyüü ortadan kaldırır; babaların – horrendo refero¹⁴⁹ – ciddi korosunu görürsünüz – ve bu hiçbir şeydir. Hayal gücünün sunduğu bir resim hepsinin en güzelidir. Bir saldırıya geçmek için yeterli cüretten, kıvraklıktan ve gözü karalıktan yoksun değilim – lakin bu tabloyu hakikatte görseydim, savunmasız kalıverirdim.

Cordelia beni nasıl da meşgul ediyor! Yine de zaman dolmak üzere, ruhum gençleşmek peşinde. Horozun ötüşünü sanki şimdiden işitebiliyorum. Cordelia da belki duyuyor, ama sabahı haber verdiğini sanıyor. – Bir genç kız ne-

149 (Lat.) [horresco referens] korkarak söylüyorum. (Vergilius, *Aeneis*, 2, 204.)

den böylesine güzel ve bu neden kısa sürüyor? Bu düşünce beni melankoliye sokabilir, oysa bu benim meselem değil. Tadını çıkar, gevezelik etme. Bu faraziyelerle uğraşanlar genellikle yaptıkları işten zevk almazlar. Buna karşın, bu düşüncenin görünür hale gelmesinde bir mahzur da olamaz; zira kendi değil başkası adına duyulan bu melankoli kişinin erkeksi güzelliğini çoğunlukla biraz daha artırır. Erkek gücünün üzerine bir sis perdesi gibi düş kırıklığıyla çöken bu hüznün hali erkek erotizminin bir parçasıdır. Bu kadında bir tür efkâra tekabül eder. – Bir genç kız tam anlamıyla teslim olunca her şey bitmiş olur. Ben bir genç kıza hâlâ biraz korkuyla yaklaşıyorum; kalbim küt küt atıyor, zira tabiatında yatan sonsuz kudreti hissediyorum. Evli bir kadın bende hiçbir zaman bu tür duygular uyandırmadı. İnsanın sanat vasıtasıyla yaratmayı denediği küçük bir direniş bir şeye yaramaz. Bu evli bir kadının bonesinin bir genç kızın açık başından daha etkileyici olması gibi bir şeydir. Bu yüzdendir ki idealimdeki kadın hep Diana¹⁵⁰ olmuştur. Ondaki gerçek iffet, aşırı ciddiyet hep ilgimi çekmiştir. Fakat kafam hep onda olsa bile, ona hep kuşkuyla bakmışımdır. İffetle topladığı övgüleri hiçbir şekilde hak etmediğine inanıyorum. O hayattaki rolünün iffete dayandığını biliyordu, sadece bunun için muhafaza edilmeliydi. Ayrıca filoloji çevrelerinde annesinin feci doğum sancıları çekmiş olduğunu tahayyül ettiğine dair fısıltılar duymuştum. Bu onu korkutmuştu, bunun için Diana'yı suçlayamam, zira ben de Euripides'in sözlerine katılıyorum: Bir kere çocuk doğurmaktansa üç defa savaşa gitmeyi tercih ederim.¹⁵¹ Diana'ya öyle sahiden âşık olamazdım, ama onunla bir kez sohbet edebilmek için çok şeyimi feda edebilirdim, şöyle dobra dobra diyebileceğim bir sohbet. Her türlü numaraya alışık olmalı. Anlaşılan, benim iyi kalpli Diana'm şu veya bu şekilde öyle bir bilgi

150 Roma mitolojisinde av, ay ve doğum tanrıçası.

151 Euripides, *Medea*.

hazinesi taşıyor ki, bu onu Venüs'ten bile çok daha az toy yapıyor. Onu yıkanırken gözetlemekten hoşlanmazdım, katiyen, fakat sorularım vasıtasıyla gözetlemek isterdim. Şayet mağlup olacağımdan korktuğum gizli bir randevuya gidiyor olsaydım, hazırlanır, ikmalimi yapar, silahlarımı kuşanır ve onunla sohbet ederek erotizmin tüm ruhlarını harekete geçirirdim. –

Hangi durumun ve anın en tahrik edici sayılabileceği hususu sık sık kafama takılır. Tabii burada cevap insanın neyi, nasıl arzuladığına ve ne şekilde gelişmiş olduğuna bağlı. Ben düğün gününü ve özellikle de belirli bir anı seçerim. Genç kız orada gelin olarak süslenmiş durduğu sırada ve tüm ihtişamı güzelliğinin karşısında solduğunda ve kanı donduğunda, soluğu tıkanığında, bakışlar bocaladığında, ayaklar duraksadığında, bakire titrediğinde, meyve olgunlaştığı zaman, cennet onu yukarılara kaldırdığında, ciddiyet onu güçlendirdiğinde, ümit onu taşıdığında, dualar takdis ettiğinde, mersin ağacı ona taç olduğunda, yürek ürperdiğinde, gözler yere kilitlendiğinde, kendi içinde gizlendiğinde, gerçeğe ait olmak için dünyaya ait olmadığında; göğsü inip kalktığında, beden iç geçirdiğinde, ses kısıldığında, gözyaşları titreştiğinde, muamma açıklanmadan evvel, meşale yakıldığında, damat beklediği sırada – işte o an gelmiştir. Birazdan çok geç olacak. Geriye sadece bir adım kaldı, ama bu bir adım hata için yeterli. Bu an kayda değmez bir kızı bile kayda değer yapar, küçük Zerlina¹⁵² bile cisimleşir. Her şey düzenlenmiş, en zıt uçlar o an bir araya gelmiş olmalı, bir şey, özellikle önemli zıtlardan biri eksikse, o zaman durum hemen baştan çıkarıcılığının bir kısmını kaybeder. Meşhur bir bakır gravür var. Günah çıkaran bir kızı gösterir. Öyle genç ve öyle güzeldir ki, insan bu kızcağzın çıkaracak ne günahı

152 Mozart'ın *Don Giovanni* operasında Don Giovanni'nin baştan çıkarmak istediği köylü kızı.

olabilir diye hem onun hem günah çıkaran rahibin namına neredeyse utanır. Peçesini biraz kaldırır ve dünyaya bakar, bir şey arıyor gibi, belki daha sonra günah çıkarmaya vesile olacak bir şey görürüm diye; insan bunu pekâlâ anlıyor, kız kendini borçlu hissediyor o kadar; bir minnet ve muhabbet borcu – günah çıkaran papaza karşı hissettiği. Vaziyet epey tahrik edici, kız tablodaki tek figür olduğu için olayın geçtiği kiliseyi tahayyül etmemizin önünde hiçbir engel yok; öylesine geniş, ferah bir kilise ki pek çok vaiz aynı anda vaaz verebilir. Vaziyet epey tahrik edici ve arka plana yerleştirilmeye hiçbir itirazım yok, özellikle küçük kızın buna bir itirazı yoksa. Ama bu da daima fazlasıyla önemsiz bir husus. Ve zaten öyle görünüyor ki kız her iki yönden de bir çocuk, o anın gelmesi için daha zaman lazım.

Yani şimdi ben Cordelia'yla olan ilişkimde anlaşılmaya daima sadık kaldım mı? Yani estetikle aramdaki anlaşmaya; zira bana güç veren bu, düşünceyi sürekli kendi safımda tutmam. Samson'un saçındaki sır gibi bir şey, hiçbir Delila¹⁵³ onu elimden kapamaz. Bir kıza açıkça ihanet etmek, buna herhalde dayanamazdım, lakin düşüncenin de harekete dahil olması, onun hizmetinde olması, kendimi onun hizmetine adanmış olmam, bu beni kendime karşı sert ve müsama-hasız yapıyor, yasak zevklerden uzak durma gücü veriyor. Peki, ilginç olan hep korunabildi mi? Evet, bunu bu mahrem sohbette serbestçe ve açıkça söylemeye cüret edebilirim. İlginç olan, genellikle ilginç olarak bilineni vermemiş olması nedeniyle bizzat nişandı. İlginç olanı dış dünyanın manevi dünyayla çelişkide olması dolayısıyla muhafaza etti. Onunla ilişkim gizli olsaydı, o zaman birinci kuvvetten ilginçti. Oysa şimdiki haliyle ikinci kuvvetten ilginç ve bu nedenle onun için de ilk defa ilginç oluyor. Nişan bozuldu bozulacak, ama bu o daha yüksek bir katmana sıçrayabilsin diye ilişkiyi biz-

153 *Eski Ahid, Hâkimler*,16.

zat yukarıya çektiği için oluyor. Böyle de olmalı, zira bu ilgincin onu en fazla meşgul edebilecek şekli.

Eylül'ün 16'sı

Bağ koptu, hasretle, özlemle, güçlü, ilahi, cesur, o bir kuş gibi uçuyor, sanki kanatlarını açmaya ilk defa şimdi izin almış. Uç kuş, uç! Gerçekten, eğer bu görkemli uçuş benden çekip gidiş ise, bu beni sonsuz bir acıya boğar. Pygmalion'un sevdiğinin tekrar taşa dönüşmesi gibi, evet, benim için de durum aynısı olur. Onu hafifletirdim, o bir düşünce kadar hafif ve şimdi bu düşünce bana ait olmak istemiyor! Tam bir umutsuzluk olacak. Bir an evvel beni ilgilendirmiyordu, bir an sonra beni endişelendirmeyecek; fakat şimdi – şimdi – bu şimdilik de benim için bir sonsuzluk. Lakin uçup gitmiyor yanımdan. Uçsana kuş, uç, gururla kaldır kanatlarını, havanın yumuşak krallığının içinde süzül, birazdan yanında olacağım, birazdan seninle birlikte o derin yalnızlığa gizleneceğim.

Bu haber halasını hayli afallattı. Lakin Cordelia'ya baskı yapamayacak kadar da serbest düşünceli biri. Öyle bile olsa, kısmen Cordelia'nın üzerine uyku çökmesini, kısmen de kafasının biraz karışmasını sağlamak amacıyla halasının bana ilgi duyması için birkaç girişimde bulundum. Bu arada bana epey yakınlık da gösteriyor, fakat her türlü yakınlığı geri çevirmek için ne çok sebebim olduğu hakkında hiçbir fikri yok.

Bir süre şehir dışında kalmak için halasından izin kopardı, bir aileyi ziyaret edecekmiş. Bu büyük bir şans, hemen duygularına kapılmayacak demektir. Yani bir süre için her tür dış dirence karşı tetikte duracak. Mektupların yardımıyla onunla ilişkiyi uzaktan sürdürüyorum. İlişkimiz bu yolla tekrar yeşerecek. O artık her bakımdan güçlendirilmeli ve şüphesiz en iyisi de onun insanlara ve sıradanlığa karşı

duyulan o eksantrik nefretin içinde bir iki sıçrayış yapmasına müsaade etmek olacak. Tam yola çıkacağı gün arabacı kılığında itimat telkin eden bir genç çıkıp gelecek. Güvenilir uşağım avlunun dışında onlara katılacak. Varılacak yere kadar refakat edecek ve daha sonra gerektiği takdirde ona hizmet ve yardım etmek için yanından ayrılmayacak. Bu iş için kendimden başka Johan'dan daha uygun bir tanıdığım yok. Oradaki her şeyi elimden geldiğince zevkle bizzat düzenledim. Ruhunu fethetmeyi ve onu mutluluğun huzurunda sakinleştirmeyi sağlayacak hiçbir şey eksik değil.

* *

Cordelia'm!

Her iki ailenin “yangın var” bağırıışları henüz bir savaş çığığı halini alıp tüm başkenti sarmadı.¹⁵⁴ Ama sanırım tek tük sololara şimdiden tahammül etmek zorunda kalmışsındır bile. O romlu çay ve kahveli kadın toplantılarını bir düşün; Claudius'taki¹⁵⁵ ölümsüz devlet başkanı Lars'a layık bir eş olacak bir hanımefendinin onlara nezaret ettiğini düşün, işte o zaman neyi ve kimde kaybettiğin hususunda bir resme veya fikre ve ne kaybettiğin hususunda bir ölçüye sahipsin demektir: Saygın insanların takdiri.

Devlet başkanı Lars'ın betimlendiğı meşhur bakır oyması resmi de bu mektubun ekinde yolluyorum. Onu tek başına satın alamadım, bunun için Claudius'un tamamını satın aldım, oradan yırtıp çıkardım ve gerisini attım; şu an senin için hiçbir şey ifade etmeyecek bir hediyeyle seni rahatsız etmeye nasıl cüret edecektim? Sana bir an mutluluk verebilmek için nasıl her şeyi denemeden durabilecektim? Bir duruma ona ait olandan daha fazla şeyin karışmasına nasıl izin verecek-

154 Titus Livius'un (MÖ 59 - MS 17) Capitol tepesinde bağırarak kazların Galyalıların Roma'ya saldırısını engellediğı hikâyesine gönderme yapıyor.

155 Alman yazar Matthias Claudius'un (1740-1815) komik ve saçma bir hikâyesine gönderme yapıyor.

tim? Bu tür fazlalıklar tabiata ve hayatın katı şartlarının kölesi olan insana mahsus olabillir, fakat sen Cordelia'm, sen özgürlüğünle bundan nefret edeceksin.

Johannes'in

* *

İlkbahar âşık olmak için, sonbahar ise arzusun hedefine ulaşması için en güzel vakit. Sonbaharda bir hüznün var, arzusun gerçekleşmesi düşüncesi insanı sardığında hissedilen o kıpırtıya denk geliyor. Bugün Cordelia'nın birkaç gün sonra ruhuna uyan bir ortam bulacağı o yazlık eve gittim. Ortamın onda uyandıracığı hayret ve sevince katılmak istemiyorum, bu tür erotik vurgular yalnızca ruhunu güçsüzleştirir, o kadar. Oysa orada yalnızken tüm mekânı hayalleriyle dolduracak, her tarafta imalar, işaretler, büyülmüş bir dünya görecektir, ama ben orada yanibaşında olsam bütün bunlar anlamını yitirecek ve böyle şeylerden birlikte zevk almanın bir anlam taşıdığı anın geride kaldığını unutturacak ona. Bu ortam ruhunu bir uyuşturucu gibi kendine esir etmemeli, oradan yukarıya doğru yükselebilmesini sağlamalı ki, aşağıya kuş bakışı bakınca oradakini bir sonra gelecek olana kıyasla hiçbir anlam ifade etmeyen bir oyun gibi görsün. Geriye kalan şu birkaç gün boyunca burayı daha sık ziyaret etmeye niyetliyim, havamı korumak için.

* *

Cordelia'm!

Artık sana gerçekten benim diyeceğim, hiçbir dış etki bana artık hâkimiyetimi hatırlatmıyor. – Çok yakında sana gerçekten benim diyeceğim. Ve seni kollarımla sımsıkı tutarken, sen beni kucaklarken, birbirimize ait olduğumuzu hatırlatması için bir halkaya ihtiyacımız olmayacak, zira bu kucaklaşma sadece bir isim olmaktan daha öte bir halka değil mi? Ve bu halka etrafımızı ne kadar sıkı çevrelerse, bizi

ne kadar ayrılamaz şekilde birbirimize bağlarsa, özgürlük de bir o kadar artacak, çünkü senin özgürlüğün benim olmandan ibaret, benimki de senin olmamdan.

Johannes'in

* *

Cordelia'm!

Alpheios¹⁵⁶ avlanırken peri kızı Arethusa'ya âşık oldu. Peri kızı yalvarışlarını dinlemedi, Ortygia adasında bir pınara dönüşene kadar sürekli ondan kaçtı. Alpheios onun için öyle çok yas tuttu ki, Peloponnes'in Elis bölgesinde bir nehre dönüştü. Aşkını yine de unutmadı, denizin altında bu pınarla birleşti. Dönüşümlerin zamanı geçti mi? Cevap: Aşkın zamanı geçti mi? Dünyayla hiçbir bağlantısı olmayan saf, derin ruhunu bir pınardan başka neye benzetebilirim? Ve kendimi sana âşık olmuş bir nehir gibi hissettiğimi hiç söylemedim mi? Şimdi ayrı olduğumuza göre denizin altında seninle birleşmek için derinlere dalmaz mıyım? Orada, denizin altında yeniden buluşuruz, çünkü böyle derinlerde gerçekten birbirimize ait olabiliriz.

Johannes'in

* *

Cordelia'm!

Çok yakında, çok yakında benim olacaksın. Güneş keskin gözlerini kapatırken, tarih mazi olup mitler başlarken, o zaman yalnız pelerinimi değil, geceyi de bir pelerin gibi üzerime alacağım ve sana koşacağım; seni bulmak için ayak seslerine değil, kalp atışlarına kulak kabartarak.

Johannes'in

* *

156 Yunan mitolojisinde Okeanos ile Thetis'in oğlu.

Her akluna estiğinde onun yanında olamadığım şu günlerde bir düşünce huzurumu kaçırıyor; acaba bir an durup geleceği düşünmek aklına geliyor mu? Şimdiye kadar hiç gelmedi, onu estetiksel olarak uyuşturmayı iyi bildim. Gelecek hakkında gevezelik etmek kadar erotikten yoksun başka bir şey hayal edilemez, bunun nedeni de insanın şimdinin içini dolduracak hiçbir şeyi olmaması. Onunlayken bundan korkum yok, hem zamanı hem ebediyeti unutturabilirim ona. Ve insan bir kızın ruhuna bu derece hitap etmekten birazcık olsun anlamıyorsa onun kalbini çalmaya da hiç girişmesin, zira o takdirde iki resiften uzak durması imkânsız olur; gelecek üzerine sorular ve ayrıntılı sorgulamalar. Faust'ta Gretchen'in ona karşı silahşorculuk oynama tedbirsizliğinde bulunan Faust'u şöyle bir imtihana tabi tutması yerindedir; bir genç kız da bu tür saldırılara karşı her zaman silahlarını kuşanmış hazır bekler.

Sanırım onu karşılamak için her şey yoluna kondu; hafızama hayran olması için hiçbir olanak eksik kalmamalı, ya da daha doğrusu, hayran kalacak vakti olmamalı. Ona bir anlam ifade edebilecek hiçbir şey unutulmadı, buna karşın etrafa beni hatırlatacak hiçbir şey konmadı; lakin ben görünmez olarak orada her yerdeyim. Etki büyük ölçüde mekânı ilk bakışta nasıl göreceğine bağlı. Uşağıma bu konuda en ince ayrıntısına kadar talimat verildi ve o kendi tarzında dört dörtlük bir virtüözdür. Benden talimat alınca araya tesadüfen ve pervasızca bir laf sıkıştırıverecek, bir şeyden habersiz görünmeyi, kısa ve öz olmayı bilir, benim için paha biçilmez biridir. – Ortam tam Cordelia'nın arzu edeceği gibi. Odanın ortasında otururken, bakışlar ön planda yer alanları aşip ötelere uzanabilir, her iki tarafta uçsuz bucaksız ufuk çizgisi vardır ve insan mavi boşluğun engin denizinde tek başına kalır. Odanın bir yanındaki sıra pencerelere yaklaşıncı, uzaklarda, ufukta bir orman kıvrılarak uzanır, bir çelenk gibi sarar, kuşatır. Böyle olmalı. Aşk neye âşıktır? Kuşatmaya; cennet

bile etrafı kapalı bir mekân, doğuya bakan bir bahçe değil mi? – Lakin insanı sıkıca sarar bu halka – pencereye daha yaklaşıncı etrafını saran yüksek arazinin ortasında sakin bir göl tevazuyla saklanır – kıyıda bir kayık durur. Kalbin doluluğundan gelen bir inleyiş, düşüncenin telaşından gelen bir esinti – şamandırasından kurtulur, tarifsiz bir özlemin yumuşak esintisiyle gölün üzerinde usulca süzülür; ve insan gizem dolu ormanın derin karanlığını hayal eden göl yüzeyinin salladığı yalnızlıkta kaybolur. – Öbür tarafa dönünce hiçbir şeyin engelleyemediği bakışlarının önünde engin deniz uzanıp gider, peşinde de hiçbir şeyin durduramadığı düşünceler. Aşk neye âşıktır? Sonsuzluğa – Aşk neden korkar? Sınırdan. – – Büyük salonun dip tarafında küçük bir oda, daha doğrusu bir yüklük gibi bir odacık var, Wahl’lerin evindeki oda ne olmak üzere idiyse, bu işte o. Aradaki benzerlik çarpıcı. Yer hasır bir halıyla kaplı; kanepenin önünde küçük bir çay masası, üzerinde bir lamba, o evdekiyle eş. Her şey aynı, yalnız daha gösterişli. Odada bu değişikliği göze alabilirim sanırım. Salonda bir piyano duruyor, çok sade, ama Jansen’lardaki fortepiyanoyu hatırlatıyor. Kapağı açık. Nota sehpasında kısa bir İsveç ariasının notaları. Antreye açılan kapı aralık. Arka taraftaki kapıdan içeri girer, Johan bu hususta tembihli. Gözleri aynı anda odaya ve fortepiyanoya takılır, ruhunda hatıralar canlanır, tam bu anda Johan kapıyı açar. – Yanılsama artık mükemmel. İçeri girer. Halinden memnun, bundan eminim. Gözleri masaya ilişir, bir kitap görür; Johan hemen atılır, kitabı alır, bir kenara kaldıracakmış gibi, bir yandan da rastgele ekler: Efendim bu sabah buradaydı, unutmuş herhalde. Benim sabahleyin orada olduğumu artık öğrenmiştir, sonra kitaba bakmak ister. Apuleius’un¹⁵⁷ herkesin bildiği *Psyche et Cupido* adlı kitabının Almanca tercümesi. Şairane bir çalışma değil, olmaması da lazım; böyle bir anda bir genç kıza sanki hakikatte saklı şüurselliği daha önce bir

157 Lucius Apuleius, (123/5-180) Romalı yazar, hatip ve filozof.

başkasının düşüncesiyle tüketilmeden, kendi başına çekip çıkarabilecek kadar şiirsel değilmiş gibi gerçekten şairane bir eser sunmak her zaman hakarettir. İnsan genellikle bunu düşünmüyor, ama öyle. – Bu kitabı okuyacak, böylece hedefe varılmış olacak. – Onu en son okunduğu yerden tekrar açtığında sayfaların arasında sadece küçük bir mersin dalını fark etmeyecek, onun bir kitap ayracı olmanın ötesinde bir anlam taşıdığını da fark edecek.

* *

Cordelia'm!

Korku nedir ki! Biz bir arada olunca güçlüyüz, dünyadan güçlü, tanrılardan bile güçlü. Biliyor musun, yeryüzünde eskiden bir ırk¹⁵⁸ yaşardı. İnsan olsalar bile her biri kendi kendine yeterliydi ve aşkın içsel birleşiminden habersizdiler. Lakin çok güçlüydüler, öyle güçlü ki cennete bile hücum edebilirlerdi. Jupiter onlardan korktu ve her bireyini iki parçaya ayırdı, bir erkek ve bir kadın. O zaman böyle ikiye ayrılanlar şimdi bazen aşkla tekrar birleşiyorlar ve bu birlik Jupiter'den daha güçlü oluyor; artık onlardaki güç tek olarak sahip olduklarıyla sınırlı değil, çok daha güçlü, çünkü aşkın birliği çok daha yüksek.

Johannes'in

* *

Eylül'ün 24'ü

Gece sakın – saat on ikiye çeyrek var – avcı kapının önünde durmuş, hayır duasını okuyup üflüyor, dua kırlara doğru Blegdammen'da¹⁵⁹ yankılanıyor – kapıdan içeri giriyor – tekrar üflüyor, dua daha da uzaklarda yankılanıyor. – Her şey huzur içinde uyuyor, sadece aşk dışında. Kalkın o

158 Platon'un *Şölen*'inde Aristophanes'in konuşması (189C-193E).

159 Kopenhag'ın merkezinde yan yana dizili göllerden biri. Burada eski şehir surlarının giriş kapılarından Doğu Kapısı (Østre Port) kastediliyor.

zaman aşkın esrarlı güçleri, bu göğüste bir araya gelin! Gece öyle sessiz ki – sisli kırların üzerinden setin¹⁶⁰ yamacına doğru süzülen yalnız bir kuşun çığlığı ve kanat çırpışları bozuyor etraftaki sessizliği; o da gizli bir randevuya uçuyor zahir – accipio omen!¹⁶¹ – tüm tabiat nasıl da böylesine uğursuz! Kuşların uçuşundan, çığlıklarından, balıkların suyun yüzeyini teslimiyetle dövmelerinden, derinlerde kayboluşlarından, uzaktan gelen köpek havlamasından, uzaktaki bir arabanın takırtısından, uzaktan yansıyıp gelen ayak sesinden alıyorum uğursuzluk haberini. Gecenin bu vakti hayalet görmüyorum, evvelden olanı değil, olacak olanı görüyorum, gölün koynunda, çiyin busesinde, toprağın üzerinde yayılan ve o bereketli kucaklayışı gizleyen siste. Hepsi bir hayal, bense kendim hakkında bir efsaneyim; zira bu randevuya uçuşum bir efsaneyi andırmıyor mu? Kim olduğum durumu hiç etkilemiyor, sınırlı ve fani olan her şey unutulmuş, yalnız ebedi olan kalıyor geride, aşkın kudreti, özlemi, bahtiyarlığı. – Ruhum nasıl da gergin bir yay gibi ayarlı, düşüncelerim kılıftaki oklar gibi hazır, zehirli değil, lakin kana bulanmaya muktedirler. Ruhum nasıl da dinç, sağlam, mutlu, bir tanrı gibi hazır. – Onun güzelliği tabiat vergisiydi. Sana teşekkür ederim harikulade tabiat! Ana gibi gözettin onu. Özenin için teşekkür ederim. O hiç el değmemiş, tertemizdi. Siz insanoğulları, bunu aranızdan kimlere borçluysam onlara teşekkür ederim. Onun gelişimi benim eserimdi – yakında mükâfatımın tadını çıkaracağım. – Bu bir tek ana neler sığdırmadım ki, şimdi hepsi elimin altında. Eğer bu fırsatı kaçırsam lanet olsun! –

Arabamı hâlâ göremiyorum. – Bir kamçı sesi işitiyorum, bu benim arabacım. – Hayatın pahasına sür, atlar yere yığılsa da, ama gideceğimiz yere varmadan bir saniye önce değil.

160 Kopenhag'ı çevreleyen eski surların yanında uzanan toprak set.

161 (Lat.) Kehaneti alıyorum. Cicero, *De Divinatione*.

Eylül'ün 25'i

Böyle bir gece neden daha uzun süremiyor? Alektryon¹⁶² kendinden geçebildi de, güneş neden burada merhamet edemiyor? Lakin artık her şey bitti, onu asla bir daha görmek istemiyorum. Her şeyi veren bir kız zayıftır, her şeyi kaybetmiştir; zira masumiyet erkek için olumsuz bir unsur, kadın içinse varlığının gehalt'ı.¹⁶³ Artık direniş imkânsız, aşk sürerken güzel de, bitince bir zayıflık, bir alışkanlık. İlişkimizi hatırlamak istemiyorum; onun kokusu uçtu, bir kızın vefasız sevgilisinin acısıyla heliotropa¹⁶⁴ dönüştüğü günler artık geride kaldı. Onunla vedalaşmayacağım; başka hiçbir şey kadınların mahsus her şeyi değiştiren, ancak hiçbir anlamı olmayan o gözyaşları ve yalvarışlar kadar iğrenç değil benim için. Onu sevmiştim, fakat şimdiden sonra ruhumu meşgul edemeyecek. Bir tanrı olsaydın ona Neptun'un peri kızına yaptığını yapardım: Erkeğe dönüştürürdüm.¹⁶⁵

Yine de insanın bir genç kızın gönlünden şiirsellikle sıyrılıp kurtulmanın, onu sanki ilişkiden usanan kendiymiş sanacak kadar gururlandırmanın elinden gelip gelemeyeceğini bilmesi aslında yararlı olurdu. Bu hayli ilginç bir épilogue¹⁶⁶ oluşturabilirdi; başlı başına psikolojik açıdan ilginç olabileceği gibi, insanı bir yığın erotik gözlemle zenginleştirebilirdi.

162 Yunan mitolojisinde Ares'le Aphrodite'nin gizli buluşmasında gözcülük yapan Tanrı. Ancak uyuyakalır, sevgililerin yeri keşfedilir.

163 (Alm.) İçerik.

164 (Lat.) Yönünü güneşe doğru çeviren. Güneş tanrısı Helios, Klytia'dan vazgeçince onu bir günebakana dönüştürdü.

165 Yunan mitolojisinde Poseidon âşık olduğu Kaineus adlı kızı kendi isteği üzerine yaralanmaz bir erkeğe dönüştürür.

166 (Fr.) Sonsöz.

Søren Kierkegaard (1813-1855): Yaşamının büyük bir bölümünü Danimarka'nın başkenti Kopenhag'da geçirdi.

Üniversitede felsefe ve teoloji eğitimi gördü.

İlk eseri Ironi Kavramı 1841 yılında yayımlandı.

1843 yılında yayımlanan eseri Ya/Ya da ile adını duyurdu.

Kısa bir sürede değişik isimlerle kaleme aldığı pek çok kitabıyla estetik, etik, ontoloji gibi alanlarda dikkat çekici dönüşümlerin yolunu açtı. Etkisini hem felsefeci hem de yazar olarak günümüzde de sürdürmektedir. Ya/Ya da adlı eserin bir bölümü olan Baştan Çıkarıcının Günlüğü felsefi bir roman hüviyetindedir.

Nur Beier (1952): Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'ni bitirdi. University of Copenhagen ve University of Southern Denmark'tan mezun oldu. 1979 yılından bu yana üniversite öğrenimi için gittiği Danimarka'da yaşıyor. Çeşitli dergi ve gazetelerde yazıları yayımlandı. Søren Kierkegaard, Karen Blixen ve Kenneth Bogh Andersen'den çeviriler yaptı.

9 786053 608899

KDV dahil fiyatı
13 TL

